Anamaria Ionescu Crăciunul care nu a mai venit

LIT

TRITONIC

Anamaria
IONESCU

CRĂCIUNUL
care nu a mai venit

Anamaria Ionescu
Crăciunul care nu a mai venit

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IONESCU, ANAMARIA
Crăciunul care nu a mai venit /Anamaria Ionescu, Tritonic, 2017

ISBN: 978-606-749-279-8

Coperta: ALEXANDRA BARDAN
Editor: BOGDAN HRIB
Comanda nr. 236/octombrie 2017
Bun de tipar: octombrie 2017
Tipărit în România

Anamaria Ionescu

CRĂCIUNUL CARE NU A MAI VENIT

roman

În memoria fratelui meu,
Iulian Ionescu.

Martie 1989

Ceasul de la Moghioroș nu mergea aproape niciodată. Când l-au pus, toată puștimea a fost în extaz. Era pătrățos, roșu și electronic. Arăta succesiv data și ora. A mers bine vreo săptămână. Pe urmă a luat-o razna. Pe urmă n-a mai mers deloc. Apoi cele trei moduri de funcționare au ajuns să se succeadă. De câte ori treceam pe acolo verificam starea ceasului din intersecție. Acum arăta o dată fantasmagorică.

Rămăsesem cu ochii ațintiți pe el, altfel aș fi văzut-o. Era genul acela agasant de tipă pe care n-ai cum să n-o observi. Genul de fată cuminte, inocentă și sexy, după care orice mascul cu dotare în pantaloni întoarce capul. Mă călcase pe nervi din clipa în care am cunoscut-o, dar în momentul acela, mi-aș fi dorit, mai mult ca niciodată, să nu ne fi răsărit în cale.

— Raluca! am auzit-o pe mama scrâșnind.

Prea târziu. Eram în traversare, când mama a văzut-o. Tot atunci ne-a văzut și ea pe noi și i-a picat fața, dar nu mai avea cum să ne evite. Ne-am întâlnit la jumătate, în dreptul afurisitului de ceas.

— Săru-mâna, tanti Lidia, bâigui Raluca.

— Nu mă lua pe mine cu „tanti Lidia”. Să-mi zici de ce n-ai dat nici un semn de viață, de ce n-ai venit la priveghi? De ce?

— Tanti, încercați să înțelegeți…

— Ce să înțeleg? Nu înțeleg nimic. Băiatul ăla te iubea. Tu ziceai că-l iubești la rândul tău. Iar când a sosit acasă în patru scânduri nici nu te-ai deranjat să vii.

Mama se ambalase. Tonul ei era din ce în ce mai înalt. Era pentru prima oară când o auzeam țipând, așa că pentru câteva momente am rămas ca trăsnită. Apoi am realizat că trebuia să intervin pentru că lumea se uita la noi ca la urs. Am prins-o pe mama de braț și am scuturat-o:

— Mamă, las-o baltă! N-o să vină. Nici ea, nici altcineva. N-o să vină nimeni, înțelegi?

Raluca s-a tras câțiva pași înapoi. Pentru o clipă privirile noastre s-au întâlnit.

— Mulțumesc, a șoptit ea.

— N-ai de ce. Pentru mama o fac, nu pentru tine.

— Încercați să înțelegeți, nu pot…

— Raluca, cară-te dracului odată!

Ea se îndepărtă rapid. Mama dădu să se ia după ea, dar am oprit-o.

— Te iubea, să știi, țipă mama după Raluca. Ți-a luat un inel, știai? Spunea tuturor că ești logodnica lui…

— Mamă, lasă, am zis încet, strângând-o la piept. Hai să mergem, se uită lumea la noi.

— E logodnica lui…, zise mama suspinând.

Ne-am reluat drumul încet. Am luat-o pe mama de braț. O priveam cu coada ochiului. Mergea cu privirea în pământ. Fusese întotdeauna o femeie cochetă în sensul clasic al cuvântului. Colegele și prietenele o admirau pentru că se îmbrăca întotdeauna elegant, cu *deux pièces* și pălărie. În momentul acela, însă, părea că se micșorase. Hainele stăteau pe ea ca pe umeraș, iar mâinile subțiri și elegante deveniseră osoase și tremurânde.

Am ajuns la piață, acolo unde trebuia să ne întâlnim cu tanti Floarea. Vorbisem cu ea să ne facă rost de arpacaș și nucă pentru colivă. Așa era pe vremea aia. În magazine și piețe nu găseai mai nimic din ce-aveai nevoie, așa că te bazai pe diverse relații. Toată lumea avea cunoștințe folositoare. Altfel nu prea te puteai descurca. Tanti Floarea nu era la taraba obișnuită.

— Bună ziua, se adresă mama unei alte precupețe. Nu vă supărați, doamna Floarea a venit? Vorbisem să ne întâlnim cu dânsa…

— N-a venit încă, da' vine. Așteptați-o.

— Desigur.

— Puteți să-i spuneți, am intervenit eu, că o așteptăm la cofetărie? Să nu stăm aici, în drumul clienților…

— Sigur, răspunse femeia.

— Dar eu nu vreau la cofetărie, protestă mama.

— Ba vrei! am răspuns ferm. N-o să stai aici în picioare. Dânsa vine cu rata. Poate mai întârzie.

— Duceți-vă, zise și femeia. O trimit eu pe Floarea când vine.

— Mulțumim, am zis și am luat-o pe mama de braț.

— Condoleanțe! spuse precupeața în urma noastră.

— Poftim? m-am întors către ea.

— V-am văzut pe amândouă în negru…

— Da… Mulțumim…

La cofetărie aveau Brifcor. Era un suc de fructe bunicel. Am luat unul pentru mine și unul pentru mama. Ne-am așezat la o masă aproape de intrare și le-am băut în liniște. Aș fi vrut să pot spune ceva să o consolez pe mama. Dar mi-era teamă că orice-aș fi spus, ar fi făcut-o să plângă. Și pe ea și pe mine. Așa că am tăcut. După vreo jumătate de oră a apărut și Floarea. Ne adusese arpacașul și nuca. Ne-a cerut mai mulți bani decât convenisem inițial. Dar i-am dat fără să comentăm. N-aveam de ales. Așa se întâmplă când ești cu spatele la zid.

E ciudat că mi-a venit în minte expresia asta, „cu spatele la zid". Nu se mai folosește. Astăzi ești „băgat în corzi", „cu dinții pe masă" sau, pur și simplu, „futut în gură", dar în nici un caz „cu spatele la zid".

Mama s-a pregătit de înmormântare ca la carte. A respectat fiecare ritual. Și-a făcut tone de mâncare. Am încercat să-i spun să o fi lăsat mai moale. Era puțin probabil să apară cineva, în afară de familie. Și nici ăia n-aveau să vină toți. N-avea rost…

— Vezi-ți de treburile tale! mi-a tăiat-o ea scurt.

Treburile mele! Care treburi ale mele? Nu-mi mai găseam locul în apartamentul minuscul. Mama muncea pe rupte pentru pomană, fără să accepte niciun ajutor. Iar tata stătea în picioare, lângă servantă, privind ore întregi poza fratelui meu și mângâind panglica neagră ce marca doliul. Singurul lucru care l-a animat cât de cât a fost provocarea de a găsi un preot dispus să slujească la înmormântare. Pe de o parte, versiunea oficială era că Iulian se sinucisese, ceea ce intra în contradicție cu dogmele bisericești, iar pe de altă parte venise tranșat și împachetat după un „concediu" în beciurile Securității, ceea ce ne conferea statut de leproși și nouă și lui, așa mort cum era. Până la urmă tata a vorbit cu un văr de-al lui, de-al doilea, care era preot la Buzău. Probabil că omul s-a gândit că înrudirea cu noi oricum avea să-i dea dureri de cap, așa că măcar să facă și el un gest creștinesc.

Cel mai greu a fost în seara de dinaintea înmormântării, când au trimis sicriul acasă. Sicriu era mult spus. O ladă dreptunghiulară din lemn, bătută în cuie. Mama să leșine când a văzut-o. Tata a încercat să vorbească cu ofițerul care l-a adus pe fratele meu și să obțină aprobarea de a înlocui lada aia cu un coșciug.

— N-aveți voie. E sigilată, răspunse omul sec.

— Dar aș vrea să-mi văd fiul pentru ultima dată. Și să-i pun hainele bune, spuse mama.

— Nu aveți voie, nu înțelegeți? spuse omul răstit, salută dintr-un gest rapid și plecă.

Tata se duse în bucătărie, își puse o țuică și își aprinse o țigară. Mama se ascunse la noi în cameră și începu să plângă în hohote. Numai eu am rămas nemișcată minute în șir, holbându-mă la lada aia. Într-un final m-am adunat cât de cât. M-am dus la bucătărie și am adus o lumânare. Și am adus din balcon coroana pe care-o comandasem și am pus-o pe sicriu. Parcă arăta mai creștinește. Vărul tatei a venit în noaptea aia să citească stâlpii. Am asistat numai noi: mama, tata și cu mine. Mama a plâns ușor ținându-mă de mână. Tata m-a mângâiat pe păr, mecanic, pe toată durata slujbei. Iar eu mă uitam în jur amorțită, ca și cum aș fi fost din alt film. Ca și cum nimic din ceea ce se întâmpla n-ar fi fost real.

A doua zi, la cimitir, tot singuri am fost. Atunci a fost prima dată când am simțit un gust amar. Cu un an înainte, la moartea bunicii, veniseră neamuri din toată țara. Fusese o reală provocare să le găsim tuturor un loc unde să doarmă. Plasasem oameni pe la toți prietenii. Iar acum, brusc, nu mai aveam pe nimeni. Eram doar noi.

Ai mei au găsit un frumos loc de veci pentru Iulian. În cimitirul Domnești 2, undeva la capătul unei alei. Mormântul de alături are pe el ditamai bradul, așa că e tot timpul umbră. Este aproape plăcut să te duci acolo. Aproape…

Când ne-am întors de la cimitir, părintele – vărul tatei – a binecuvântat bucatele și pachetele pentru pomană. Mama făcuse șapte pachete, cu farfurii, căni și tot ce trebuia, iar eu mă întrebam dacă vom găsi pe cineva dispus să le primească. În general pomana nu se refuză, dar în situația dată…

Ne pregăteam să ne așezăm la masă, când soneria ne-a făcut pe toți să tresărim. M-am ridicat și m-am dus la ușă. M-am uitat pe vizor și i-am recunoscut imediat pe Sitaru și Micu, securiștii care îl săltaseră pe frate-meu nu cu mult timp în urmă.

— Ce vreți? i-am întrebat de cum am deschis ușa.

— Bună ziua, spuse Sitaru.

— O fi a dumneavoastră, c-a noastră sigur nu e!

— Ana, încetează! spuse ferm tata.

— Tovarășe Niculescu, noi am venit…

— Să faceți inventarul celor care au venit la înmormântare. Nu vă faceți griji, n-a venit nimeni. N-au avut curajul. Doar preotul, care e vărul meu și unchiul băiatului.

Unchiul salută cu un gest. Cei doi securiști răspunseră la fel.

— Mai faceți o percheziție? întrebă mama.

— Nu. Noi am venit doar să vedem dacă totul e în regulă. Acum plecăm.

— Atunci am să vă rog să primiți câte-un pachet de pomană.

Și eu și tata și unchiul am încremenit. Sincer, erau ultimii oameni la care m-aș fi gândit să le dau pomană pentru Iulian.

— Haideți, primiți. Pomana nu se refuză. Și oricum altcineva nu cred că mai vine…

Cei doi ofițeri ne priveau încurcați. Probabil că Sitaru ar fi refuzat, dar Micu spuse încet:

— Haideți că primim. Am o mătușă la un azil de bătrâni. O să duc acolo mâncarea. Bătrânii se vor bucura.

— Atunci luați toate pachetele, spuse și unchiul meu, preotul. Așa e bine pentru toată lumea. Și noi dăm pomana și cei ce-o primesc se bucură de ea.

Sitaru încuviință cu un gest, iar Micu luă pachetele fără o vorbă. Normal ar fi trebuit să spună „să fie primit", dar fie nu știau, fie n-au considerat potrivit. Mie-mi zvâcneau tâmplele. Mă rugam în gând: „Doamne, te rog, să nu spună vreunul la revedere, că-l trosnesc, cât e el de securist…" N-au spus. Au salutat cu un gest, același gest de la venire și au plecat. Am ascultat la ușă cum coborau scările. Un colț al minții mele găzduia teama că s-ar fi putut întoarce.

Ne-am așezat să mâncăm. Nici unul dintre noi nu scotea o vorba. Singurul sunet era cel făcut de tacâmurile care atingeau farfuriile. Mama scosese porțelanurile bunicii și tacâmurile de argint. Ce tâmpenie! Doar n-aveam nimic de sărbătorit.

Din nou soneria! De data asta am simțit cum mi se încleștează fălcile și mâna pe cuțit. Un val de tensiune a cuprins camera. Mama s-a ridicat de la masă și s-a îndreptat ca o furtună către ușă.

— De data asta îi ucid! șuieră ea.

Cele câteva clipe care au trecut până când mama a ajuns și a deschis ușa au părut o veșnicie. Toți am

așteptat-o cu privirile în farfurie. Ca și când ne-ar fi fost teamă să ne uităm unii la alții. Teamă de teama celuilalt.

— Copiii mei dragi, ce bine c-ați venit! se auzi vocea mamei din hol.

Ușa sufrageriei se deschise și își făcură apariția trei dintre prietenii lui Iulian: Dan, Piticu' și Trocan. Trocan era cel mai mare dintre ei. Terminase deja studiile și lucra ca inginer electronist. Era un fel de lider al găștii. Iulian îl prețuise foarte mult.

— Săru-mâna, bună ziua. Condoleanțe, Dumnezeu să-l ierte, murmurară băieții.

Am sărit de la masă și ne-am îmbrățișat cu toții, în mijlocul sufrageriei. Abia în acel moment m-a bușit plânsul.

— Nu pot să cred c-ați venit…

— Trebuia să venim, spuse Piticu', trecându-mi mâna prin păr.

— N-am putut veni la cimitir, spuse Trocan. Ne-am gândit că e supravegheat. Iar acum am așteptat să plece „vizitatorii"…

— Bine-ați făcut. Să nu le dăm și mai multă apă la moară. Așezați-vă la masă! îi îmbie mama.

— Da, au fost și mai devreme, ticăloșii, spuse tata cu obidă. Să vadă cine vine la înmormântare.

— Mda, era de așteptat.

— Dumneata de unde știi, tinere? întrebă unchiul meu.

— Experiența, părinte, răspunse Trocan zâmbind trist.

Bunicul lui Trocan fusese în rezistența anticomunistă din munți. La un moment dat l-au prins și a făcut niște ani de muncă silnică. Apoi i-au dat drumul, dar din când în când Securitatea îi hărțuia cu vizite – ba acasă, ba la serviciu la părinții lui Trocan, ba la el la școală… Totuși, de la moartea bunicului se mai potoliseră.

Am mâncat cu toții într-o liniște conspirativă. Ne priveam pe furiș, ca și când am fi fost părtași la o mare taină. Tristețea pricinuită de moartea fratelui meu se împletea cu bucuria de-a fi reușit să fim împreună în momentul despărțirii definitive. Sufletul îmi spunea că Iulian trebuia să fi fost încântat acolo unde era. Cu toate șicanele securiștilor, reușisem să ne strângem câțiva.

După masă ne-am retras cu toții în camera mea și a lui Iulian, așa cum făceam de obicei când veneau prieteni

pe la noi.

— Ar trebui să punem muzică, spuse Dan. Lui Iulică îi plăcea. Dar… unde e magnetofonul?

— L-au luat, zise mama cu voce grea, în timp ce ne aducea cafele. Când au făcut percheziția, au luat ce-au considerat a fi compromițător: magnetofonul, cojocul Alain Delon și schiurile…

— Scârbele, mârâi Dan cu obidă.

Ne-am uitat la poze. Am povestit. Ne-am amintit diverse momente, excursii, peripeții. Piticu' ne-a readus în timpul prezent.

— Până la urmă cum a murit?

Am sărit ca arsă și am închis ușa camerei. Nu voiam ca mama să audă discuția asta.

— Oficial s-a sinucis. Cel puțin așa ne-au spus. A venit Sitaru, unul dintre cei doi care au fost și azi, și ne-a anunțat. Altceva nu știm. N-am avut voie să deschidem sicriul, mă rog, lada aia în care l-au adus.

— Și n-ați încercat să aflați?

— Ba da. Tata a depus un memoriu la securitate prin care solicită o copie după raportul legistului.

— Memoriu la securitate? Asta sună sinistru, comentă Dan.

— Ar trebui să facem ceva, izbucni Piticu'. Stăm cu mâinile în sân, iar ei tocmai l-au omorât pe prietenul nostru.

— De unde știi că l-au omorât? întrebă Dan.

În momentul ăla mi-a sărit capsa. Ăștia erau prietenii fratelui meu. Ei ar fi trebuit să știe că Iulian nu s-ar fi sinucis niciodată.

— Iulian nu s-ar fi sinucis. Voi știți asta!

— Da. Dar ce-am putea face? încercă Trocan să tempereze lucrurile.

— Ceva, orice, replică Dan. Memorii, manifeste, demonstrații.

— Cu ce sorți de izbândă? Securitatea ar fi pe noi din prima clipă.

— Mi se pare mie sau marele Trocan s-a înmuiat?

Trocan se ridică în picioare brusc, ca și când ar fi vrut să îl pocnească pe Dan. Pentru o clipă am vrut să sar între ei. Dar prietenul fratelui meu se propti în fața celuilalt și spuse calm:

— Tot ce vreau e să nu murim degeaba.

Am simțit brusc nevoia să protestez.

— Adică Iulian a murit degeaba?

Trocan a venit lângă mine pe pat și m-a luat în brațe. Am simțit lacrimi invadându-mi ochii.

— Nu. A murit pentru că a încercat să fie liber. Dar dacă îi repetăm greșelile, și noi și el vom fi murit degeaba.

— Și atunci ce facem? Lăsăm lucrurile așa? Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat?

— Tu nu faci nimic. O să-ți vezi de școală în continuare. Familia ta a plătit suficient. Dacă e ceva de făcut, vom face noi – eu și băieții.

Am zâmbit printre lacrimi. Pentru Trocan și ceilalți aveam să fiu întotdeauna Micuța – sora lui Iulică.

Iulie 1989

Se spune că Dumnezeu nu-i dă niciodată omului mai mult decât poate duce. Așa și este. Dacă, în ziua când am aflat de moartea fratelui meu, mi-ar fi spus cineva că săptămânile ce aveau să urmeze aveau să aducă rutina unui trai obișnuit, i-aş fi spus că așa ceva era imposibil. Dar aş fi greşit. Nu pot spune că ne întorsesem la normalitate, ci mai degrabă, că ne creasem o alta. O zi obișnuită includea deopotrivă micul dejun, dusul la muncă al alor mei, ieșitul meu afară cu prietenele, dar și mersul săptămânal la cimitir, lacrimile mamei ascunse în bucătărie, sau orele petrecute de tata în compania pozelor lui Iulian. Atmosfera era, totuși, apăsătoare. Ai mei nu-și mai vorbeau, iar când o făceau, invariabil ajungeau să se certe. Și de cele mai multe ori, era vorba despre Iulian.

În ciuda nenumăratelor memorii trimise la Securitate, la Ministerul de Interne, la Comitetul Central al Partidului Comunist Român și Dumnezeu mai știe pe unde, tot nu reușisem să aflăm mare lucru. Iar asta ne scotea din sărite, pentru că nu voiam să acceptăm pentru nimic în lume ideea că Iulică ar fi putut să se sinucidă. E greu să accepți o asemenea pierdere fără să ai un vinovat la îndemână. Sigur, puteam da vina pe Securitate și nu eram departe de adevăr. Dar aveam nevoie de mai mult. De un chip, un nume și un prenume. De cineva care să plătească pentru ce s-a întâmplat. În lipsa acestui vinovat, ai mei se blamau reciproc. Mama îi reproșa tatei că n-a încercat niciodată să comunice cu fiul său, preferând să aibă tot timpul ceva de criticat și, astfel, îndepărtându-l. Tata îi reproșa mamei că ea a fost cea care îl tot îmboldea să plece și să caute libertatea și bunăstarea în Occident, în loc să îl stimuleze să-și facă studiile în țară.

— Mai ții minte povestea cu olandeza? întrebă tata acuzator.

Povestea aia o țineam minte și eu. Se petrecuse în urmă cu trei ani, înainte să intru la liceu. Plecasem cu gașca – Dan, Trocan, Piticu' și frate-meu la mare, la Costinești. Eram așa de fericită că mă luaseră și pe mine! Nu mă așteptasem. Mă gândeam că nu se încurcă ei cu o mucoasă la mare. Dar eu fusesem dintotdeauna un fel de mascotă a grupului. Băieții țineau la mine foarte mult. Iar

cu frate-meu mă înțelegeam extraordinar. A fost o super-vacanță. Am râs, am făcut plajă, Trocan m-a învățat să înot, ieșeam seara până târziu, mergeam pe țărm să vedem răsăritul. Într-una din seri ne-am decis să dăm o tură prin Mamaia. Ne-am oprit la o terasă să bea băieții o bere și eu un suc. La o masă alăturată stătea o doamnă la vreo treizeci de ani, drăguță și dezinvoltă. De la început ne-am dat seama că nu era româncă. Străinii care ajungeau la noi la mare aveau un aer relaxat și binevoitor care-i scotea în evidență. Asta dacă nu-i trădau hainele din prima. În fine, femeia era singură și i-a atras atenția gașca noastră zgomotoasă. A analizat din priviri băieții și s-a oprit asupra lui Iulian. Acum nu că e vorba de frate-meu, dar era un băiat trăznet! Înalt, cu părul șaten, moale și des, cu ochii albaștri și zâmbet de pilot din filmele americane. Nu avea ce să nu-i placă. L-a privit îndelung. Iulian i-a prins privirea și i-a zâmbit. A invitat-o la masa noastră. Din momentul ăla, Sonia – așa o chema, parcă, a fost nedespărțită de gașca noastră. Cred că l-a îndrăgit tare pe Iulian. Băiatul avea maniere și farmec. În plus îi plăcea felul în care avea grijă de surioara lui mai mică. Când sejurul la mare a luat sfârșit, Sonia i-a făcut o propunere îndrăzneață lui Iulian: să se însoare cu ea. Propunerea era extrem de pragmatică: se căsătoreau și astfel Iulian ar fi putut părăsi România. Se duceau în Olanda și vedeau ei cum le mergea. Dacă se înțelegeau, rămâneau împreună. Dacă nu, fiecare își vedea de viața lui, dar măcar frate-meu ar fi fost acolo și-ar fi avut alte șanse. Oferta a venit din senin și Iulian n-a știut ce să răspundă.

— Uite cum facem, a zis Sonia. Eu plec acum în Moldova, să văd mănăstirile. Când mă întorc la București, te contactez. Până atunci ai timp să te gândești. Daca ești de acord, demarăm formalitățile, dacă nu – ne zâmbim și ne luăm la revedere. Dar gândește-te ce oportunitate ar fi asta pentru tine. În timp, ai putea să o aduci în Olanda și pe sora ta și-ar avea și ea o altă șansă. Plus că nici eu nu sunt vreo urâtă…, completă ea zâmbind.

Iulian era amuzat de toată povestea, dar în familie s-a născut o adevărată dezbatere. Mama era entuziasmată de ocazie. Îi tot povestea lui frate-meu despre cât de important era să nu rateze șansa. Că era ca la fotbal: ocaziile ratate urmau a se răzbuna. Tata, din contră,

considera ideea o nebunie. El nu voia ca Iulian să se căsătorească cu prima venită și să se ducă la naiba-n praznic. În plus, ideea că fiul său s-ar fi putut însura din interes îi repugna infinit. Iulian a oscilat o vreme, dar până la urmă a decis că nu se bagă sclav la fustele unei femei doar ca să aibă viză de plecat în Occident. Tata a fost deosebit de mândru de decizia fiului lui. Dar varianta emigrării a început, din acel moment, să prindă rădăcini în mintea fratelui meu. Și tot de atunci, din când în când, tata îi scotea ochii mamei că a încercat să îl împingă pe Iulian în brațele olandezei.

După moartea lui frate-meu, reproșurile au pierdut orice urmă de umor și ironie. Orice dialog între părinții mei semăna cu un duel.

În ziua aceea mă întorceam de la antrenamentul de baschet, pe la prânz. Primul șoc a fost să îl văd pe tata în fața blocului. Ce căuta acasă la ora aia? Ar fi trebuit să fie la muncă până la 4. Dar adevăratul și cel mai neplăcut șoc a fost să revăd Dacia fără însemne și cu număr din trei cifre care-l umflase pe frate-meu nu cu mult timp în urmă. Sitaru vorbea cu tata. Amândoi stăteau sprijiniți de mașină. Securistul părea relaxat, dar tatăl meu arăta ca și când ar fi avut o indigestie. Am vrut să mă duc la ei, să-mi smulg părintele din discuția aceea. Din adâncul subconștientului meu s-a născut temerea că aș putea să-mi pierd și tatăl așa cum îmi pierdusem și fratele. Inima îmi bătea cu putere, iar sunetele străzii se estompau. Mă pregătisem să traversez când o mână puternică mă opri. Era Micu, celălalt „băiat cu ochi albaștrii".

— Stai cuminte, fetițo! Lasă oamenii mari să vorbească…

— Dă-mi drumul, i-am scrâșnit cât am putut eu de fioros.

— Stai cuminte, îți zic.

I-am urmărit pe Sitaru și pe tata vorbind, cu mâna lui Micu pe umărul meu pentru vreo zece minute care mi s-au părut o veșnicie. La un moment dat i-a făcut un semn lui Micu, amândoi s-au suit în mașină și au demarat în trombă. Tata a rămas pe trotuar. Avea fruntea asudată. A scos batista din buzunar și a început să-și șteargă ochelarii. Atunci am observat că îi tremurau mâinile.

— Tată, ce vroiau ăia?

— Nimic important. Hai sus că ne așteaptă mama.

Am simțit că-mi ies din minți.

— Ascultă, încetați să mă mai tratați ca pe-un copil tâmpit. Am fost aici când a plecat, când s-a întors disperat, când au venit și l-au luat și apoi când l-au adus într-o ladă împuțită. Nu mai încerca să mă protejezi, că sunt oricum implicată până-n gât!

Tata mă privi ca și când atunci mă observase.

— Hai sus, să fie și mama de față.

Cei doi „oficiali ai statului” băgaseră atitudinea prietenoasă la înaintare. Sitaru a încercat să-l convingă pe tata să nu mai depună memorii peste memorii. „Nu veți obține nimic altceva decât lucruri nedorite. Pentru dumneavoastră, pentru că vom fi la doi pași de dumneavoastră tot timpul, ceea ce sigur nu vă doriți, și pentru noi pentru că vom fi nevoiți să ținem sub supraveghere familia dumneavoastră, când am avea o sută de alte lucruri mai bune de făcut.” Când a aflat ce se întâmplase, mama a început să plângă. Tata încerca să se țină tare, dar mi-am dat seama că și el era speriat. Iar eu nu știam ce altceva să fac, așa că am decis să îl sun pe Trocan. Aș fi luat-o razna dacă nu povesteam cuiva, iar el era singurul cu care puteam vorbi despre așa ceva.

Am așteptat să se culce ai mei și i-am telefonat. Nu mă uitasem la ceas, dar trebuie să fi fost târziu, căci a răspuns greu.

— Troci? Bună, sunt eu, Ana. Aș vrea să bem un suc…

— Acum?

Bună întrebare. Era noapte. Eram atât de agitată, încât nu mă gândisem. După ce-a murit Iulian, Trocan a zis că, dacă se întâmplă ceva, să-l sun. N-aveam să vorbim nimic prin telefon, eram convinși că era ascultat, dar dacă-i spuneam că vroiam să bem un suc el avea să priceapă că trebuia să ne vedem cât mai curând posibil. Iar eu sunasem în puterea nopții și folosisem parola fără să-mi dea prin cap că, dacă băieții veseli ne ascultau, acum erau în alertă maximă.

— Nu, bineînțeles că nu acum. Dar cât mai curând. Simt că-nebunesc. Ai mei se ceartă mereu iar pe mine nici nu mă bagă în seamă… am încercat eu s-o dreg.

— Anuța, stai liniștită…

— Iar te-a sunat mucoasa aia mică? se auzi o voce feminină în fundal. Cât de pisăloagă poate fi!

— Te deranjez? Cine e cu tine?

— Nimeni, spuse Trocan repede.

— Nimeni e fiul lui mă-ta! se auzi vocea feminină furioasă și apoi un sunet de ușă trântită.

Trocan oftă.

— Anuța, mâine ai antrenament?

— Nu.

— Știi ce zic eu? Mâine dimineață luăm bicicletele să mergem în parc. Profităm de soare și vacanță. Facem mișcare, ne bucurăm de soare. Bem un suc și povestim. Ce zici?

— Bine. Așa facem.

În noaptea aceea am dormit ca un prunc. Pentru prima dată în luni de zile. Aveam să vorbesc cu Trocan și el avea să găsească o soluție. El era cel mai mare dintre noi și îmi promisese că avea să aibă grijă de mine așa cum ar fi făcut-o Iulian. Orice problemă aș fi avut i-o spuneam lui. Iar asta era o problemă gravă, pentru mine și familia mea.

Iulian, fratele meu, fusese un băiat ambițios și plin de vise. Îi intrase în cap, și cu ajutorul mamei – de bună seamă, că trebuie să plece din țară dacă voia să trăiască cu adevărat, să fie liber. Să nu se mai confrunte cu lipsurile, cenzura, restricțiile de aici. Să uite de rațiile la ulei și la zahăr, de cozile la pâine, de brazii pe care nu-i găseai niciodată de Crăciun, de economiile la benzină și curent. Rebel din naștere și aventuros din fire, regretând că a ratat șansa oferită de Sonia olandeza, Iulian a aflat de un grup de tineri care organizau o evadare pe la granița cu sârbii. Au urmat luni de contacte clandestine, hărți, echipamente, planuri. În ziua Z, însă, lucrurile au mers prost. Pe cei mai mulți dintre ei i-au prins. Unul dintre ei a fost omorât. Dumnezeu știe prin ce minune, Iulian a reușit să scape și să se întoarcă acasă. În zorii zilei următoare ne-am trezit cu Securitatea la ușă. Procesul s-a desfășurat atât de rapid, încât ne-a luat amețeala. Pe vremea aceea, dacă se ajungea la proces, la prima înfățișare în dosar aveai deja sentința. Tot circul cu apărarea și acuzarea era de ochii lumii. Iulian a primit opt ani cu executare. L-au mutat la Jilava. Cinci luni mai târziu făceam aranjamente pentru înmormântare și parastas. Au venit și ne-au spus că s-a sinucis, dar nici ai mei, nici eu nu credeam. Iar acum voiau să-l convingă pe tata să renunțe la încercările de a afla cum și de ce a murit fiul său. Pe de o parte, dacă începuseră cu genul ăsta de presiuni, lucrurile păreau să devină periculoase. Pe de altă

parte lupta cu autoritățile pentru a afla dedesubturile morții lui Iulian era singurul lucru care-l mai anima pe tatăl meu. Dacă-i luau și asta, fără doar și poate tata ar fi murit cu zile. Eram sigură că așa era.

Trebuia să găsesc o soluție și numai Trocan mă putea ajuta. A doua zi m-am dus la întâlnirea cu el plină de speranță. Era o zi de vară superbă. Am dat o tură de parc cu bicicleta, lăsând vântul să ne joace prin păr și soarele să ne scalde fața. Am oprit apoi lângă o bancă mai retrasă. Trocan adusese sucuri, fructe și covrigi. Nu știu de unde le luase. Băiatul ăsta era plin de surprize. Ne-am așezat, ne-am odihnit și am povestit. I-am spus, cu lux de amănunte, ce se petrecuse în ziua precedentă. A căzut pe gânduri. O vreme nici unul din noi n-a mai scos o vorbă. La un moment dat mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o. Am zâmbit.

— Ascultă, Ana, spuse el privind în palma mea, nu o să-ți placă ce o să auzi, dar cred că cel mai bine ar fi ca tatăl tău să renunțe la memoriile astea.

— Și ce să facem?

— Pentru moment, nimic…

— Asta e cu neputință! am spus ferm, smulgându-mi mâna din a lui. Trebuie pur și simplu să ne resemnăm cu moartea fratelui meu? Așa prieten îi ești tu?

— Ana, înțelege, nu e vorba de resemnare. E vorba de asumarea unor riscuri inutile. Toate demersurile astea n-au cum să aducă nimic bun. Dacă e adevărat că securitatea l-a omorât pe Iulian în închisoare…

— Dacă e adevărat?! Nu pot să cred că ai spus așa ceva!

— Fetiță, ascultă-mă. Și eu cred, ca și voi, că nu poate fi vorba de sinucidere. Iar dacă avem dreptate, nu vom obține nimic de la autorități. Gândește-te puțin. Crezi că cei de la Securitate, Miliție, Procuratură sau Comitetul Central or să admită că s-a comis o crimă în închisoare? Se vor acoperi până în pânzele albe. Iar noi o să avem parte numai de belele. Nu cred că Iulian ar fi vrut asta. El ar fi vrut să ne știe la adăpost. În special pe tine…

M-am întristat. Nu era soluția salvatoare pe care o așteptam de la el.

— Și ce vom face? Nu putem lăsa lucrurile așa. Nici nu vreau să mă gândesc la reacția tatei.

— O să ne gândim la ceva. O să trec pe la voi să stau de vorbă cu ai tăi. Găsim noi o soluție.

Îmi plăcea felul în care spunea „noi”. Se solidariza cu familia mea. Iar în acel moment nu mai aveam mulți prieteni. De fapt, nu prea mai aveam nici unul…

— Cu cine erai aseară când te-am sunat?

— De ce?

— De curiozitate. Părea așa o doamnă fină după voce…, am ironizat eu.

— Voi, femeile, zise Trocan zâmbind.

În sfârșit cineva mă privea ca pe o femeie, nu ca pe o o fetiță mică și necoaptă.

— Noi femeile suntem în stare să scoatem bărbații din circuit, dacă nu sunt atenți. Și o să-ți dovedesc. Te provoc la o cursă până la lac. Cine pierde face rost de pepsi și se prezintă cu el în dinți la câștigător, am zis și am zbughit-o cu bicicletă cu tot.

— Te prind și atunci îți arăt eu ție, l-am auzit râzând în urma mea…

Trocan s-a ținut de cuvânt și a venit pe la noi două seri mai târziu. A petrecut câteva ore vorbind cu tata. Rezultatul discuției a fost că am împachetat în dimineața următoare și am plecat la Văleni. Trocan avea o casă acolo. De fapt, era casa bunicilor lui. Îl convinsese pe tata că era bine să ne relaxăm vreo două săptămâni, după tot ce se întâmplase. Mama nu prea voia să plece. Inițial nici eu. Dar Trocan mi-a promis că va sta și el cu noi acolo și atunci m-am liniștit. Începusem să mă îndrăgostesc de bărbatul care ne oferea prietenie, ajutor și protecție mie și familiei mele. Iar tata avea o nevoie disperată de o distanțare față de realitatea care amenința să îl doboare.

Pentru mama și tata vacanța aceea a fost o binecuvântare. A fost ca un moment de liniște în mijlocul unui război. Pentru mine ar fi fost îngrozitor de plictisitoare, dacă n-ar fi fost vara în care am descoperit latura intimă a dragostei. A fost propria mea versiune a istorioarelor cu prinți care salvează domnițe aflate la ananghie. M-am iubit cu Troci în fân. Și m-a făcut să mă îndrăgostesc și mai tare. Nu neapărat de talentul lui de amant, cât de atenția și grija cu care mă înconjura. Ai fi zis că sunt făcută din coji de ouă. Nu știu cum de mama nu s-a prins. Sau poate că și-a dat seama, dar a închis ochii, pentru că ținea foarte mult la el și era de acord cu relația. Cât despre tata, el era mult prea ocupat cu lupta împotriva tuturor. Căci, colac peste pupăză, conducerea uzinei îi fabricase un dosar medical și-l pensionaseră pe

caz de boală. Unitățile de producție ale proletariatului nu puteau păstra în colectiv un om înrudit cu un reacționar dovedit. Iar asta echivala cu un dezastru, pentru că avea să fie consumat de tragedia fratelui meu. Fără preocuparea pentru munca de zi cu zi, tot ce-i rămânea era căutarea adevărului privind moartea fiului său. Iar în România comunistă această misiune era una sinucigașă.

Septembrie 1989

În fiecare an îmi cumpăram toate manualele. Tata era de părere că nu poți învăța ca lumea pe o carte care nu e a ta.

— Trebuie să ai libertatea de a folosi manualul în modul cel mai eficient pentru tine. Să subliniezi, să adnotezi, să scrii referințe la capitole anterioare, să îndoi paginile. Orice te ajută. Nu poți face toate astea dacă nu e cartea ta.

Așa că eu nu-mi luam niciodată manualele de la școală. Indiferent cât de strâmtorați am fi fost cu banii. Pentru asta se găseau întotdeauna bani. Cu atât mai mult cu cât treceam în ultimul an de liceu.

Colindasem toată dimineața prin librării pentru a completa setul de manuale. Eram obosită. Iulian avusese dreptate. Indiferent ce căutai în vremurile alea, nu găseai decât dacă aveai pile sau stăteai la coadă. Și nici atunci nu era sigur. Eu, însă, reușisem. După o alergătură prin toate librăriile din cartier și câteva din centru, am găsit toate manualele pentru clasa a douăsprezecea. Mă întorceam acasă. Pe măsură ce mă apropiam, căpătăm un ușor sentiment de neliniște. Prima surpriză neplăcută: nu mergea liftul. Nouă etaje pe scări. Nasol! Dar adevărata surpriză avea să se producă la intrarea în apartament. Diriginta se afla la noi acasă. Atmosfera era de înmormântare.

Le-a luat ceva vreme să-și găsească cuvintele pentru a-mi spune ce se întâmplase. Pe scurt, eram exmatriculată. Motivul oficial era comportament indecent. Se părea că cineva ne văzuse pe mine și pe Trocan tăvălindu-ne prin fân. De fapt, nimeni nu se-ndoia că tot cu povestea cu Iulian avea legătură. Foarte probabil că și agitația creată de memoriile tatei avusese un rol în toată povestea. Eu eram îngrozită peste măsură. Urma să trec în ultimul an de liceu. Ce naiba aveam să fac? Ratam bac-ul și admiterea în facultate. Și, în plus, de unde naiba știau de mine și Trocan? Și de ce era asta imoral când era vorba de mine, în condițiile în care fusesem printre ultimele care-și pierduseră virginitatea din clasă? Primul lucru care mi-a venit în minte a fost să îl sun pe Trocan. S-a înființat la ușa noastră în doi timpi și trei mișcări. Era

genul de bărbat care-și face un titlu de glorie din asumarea responsabilității. Era decis să vorbească cu tata și să facă ceea trebuie făcut: să mă ia de nevastă. Am simțit că mă ia amețeala. Să mă mărit? La vârsta aia? Nici măcar nu-mi trecuse prin cap c-ar fi fost posibil. Apreciam faptul că Troci nu fugea de problemă, dar, sincer, nu prea voiam să încep viața de familie. Voiam să termin școala și să mă fac fotograf. Nu, nu din ăla care petrecea timp într-un studio făcând poze pentru buletin sau portrete de familie cu vaze de flori. Doream să fac fotografie artistică. Simțeam instinctiv că o căsătorie la șaptișpe' ani avea să omoare acest vis.

Din fericire n-a fost nevoie. Ai mei erau așa de prinși în teoria conspirației, încât n-au crezut nici un moment că s-a întâmplat ceva la Văleni. Sincer, și eu și Trocan am răsuflat ușurați. Dar rămânea cealaltă mare problemă. Ce fac cu școala? Cum o rezolv? Tata se specializase deja în memorii, așa că a mai făcut o serie, către liceu, Inspectoratul școlar, Ministerul Învățământului. Fără nici un rezultat. Situația era atât de explozivă, iar zvonurile circulaseră cu o asemenea viteză, încât memoriile au rămas fără răspuns, iar cererile de audiență respinse fără drept de apel. La un moment dat mama s-a gândit să se ducă la Securitate și să vorbească cu ăia doi de ne stătuseră pe cap. Ei declanșaseră nebunia, ei trebuiau să îi pună capăt. Dar ideea era una trăsnită, așa că a fost abandonată.

Problema era că nu reușisem să mă înscriu la nici un liceu. Se găseau tot felul de motive, care mai de care mai aiurit pentru a mi se refuza înscrierea. Nu mai erau locuri, depășisem termenul de înscriere, nu aveam dosarul medical complet, etcetera, etcetera… 15 septembrie era la un pas distanță, iar eu eram în plop și plopu-n aer.

Era într-una din serile de septembrie, imediat după cină. Terminasem de mâncat, tata se cufundase într-o carte, ca să nu trebuiască să stea de vorbă cu noi, eu spălam vasele, iar mama își ungea picioarele reumatice cu alifie din aia urât mirositoare din cutiuțe mici și roșii trimise de frații vietnamezi. Soneria ne-a scos pe toți din reverie. Era doamna dirigintă. Venise cu o soluție la problema noastră. Vărul soțului ei lucra la un studio fotografic în centru. Aranjase să fiu angajată acolo. Știa că aveam o pasiune pentru fotografie, așa că aveam să mă descurc. În plus, luase legătura cu o colegă de facultate,

profesoară la Școala de Arte și Meserii numărul 3. Aranjase să fac ultimul an de liceu acolo, la seral. Așa puteam să dau bacalaureatul la sfârșitul anului școlar. Nu avea să fie ușor și categoric nu era ce ne doream, dar era o soluție. Am acceptat-o fără rezerve. Îmi amintesc că am condus-o pe diriga până la lift.

— Tovarășa dirigintă, nu vreau să vă par nerecunoscătoare, dar trebuie să vă întreb… cum se face că ne-ați ajutat? În ultima vreme oamenii se feresc de noi parcă am fi leproși…

— Ana, nu m-am născut alaltăieri. Mai știu și eu câte ceva despre viață.

Privirea mea iscoditoare a invitat-o să continue.

— Am o verișoară la Mizil. Deși oficial e oraș, în fond e un sat un pic mai mare. Toată lumea știe pe toată lumea. În copilărie nu putea sparge un geam fără să afle întreaga suflare. Cu toate acestea, între 17 și 20 de ani a născut doi copii. Nimeni n-a știut că era însărcinată până când nu au văzut-o cu burta la gură. Și totuși un om deosebit de moralist, care evident, te cunoștea, te-a văzut la Văleni cu băiatul acela. Mda…

Am zâmbit trist. Profesoara mi-a pus mâna pe umăr.

— Ana, nu știu exact ce s-a întâmplat cu fratele tău. Circulă tot felul de zvonuri. Sincer, nici nu vreau să aflu dacă sunt adevărate sau nu. Dar este inuman să nu ajuți, mai ales dacă poți, pe cineva care are de purtat o cruce ca a voastră și să n-o faci. Sper că experiența asta să nu te amărască prea rău înainte de vreme.

M-a sărutat pe frunte și a plecat. N-am mai văzut-o de atunci. La puțin timp dup-aia a emigrat în Franța. Dar de uitat, n-am uitat-o niciodată.

În următoarea săptămână am început lucrul la studio. Fotograful, șeful meu, era un bărbat în jur de 40 de ani, înalt și cu o constituție osoasă. Avea părul grizonat, un pic mai lung decât „regulamentar". Șuvițele ninse încadrau o față aspră, cu o frunte înaltă de sub care te ardeau doi ochi negri ca tăciunele.

— Deci tu ești micuța dizidentă! au fost primele cuvinte care m-au întâmpinat.

Am încremenit. Nu știam nici cum îl cheamă, dar părea că el știe despre mine lucruri pe care nici părinții mei n-aveau curajul să le articuleze. Ca și cum simpla lor pronunțare i-ar fi adus înapoi la ușa noastră pe Sitaru,

Micu și Dacia lor cu număr de trei cifre. Am înghițit în sec și mi-am măsurat cu atenție cuvintele.

— Nu știu ce e aia „dizident”. Eu sunt doar o fată care are un necaz.

— Și cu toate astea-ți permiți să întârzii din prima zi, ironiză bărbatul.

Am aruncat o privire pendulei din colțul încăperii. Era mare și impozantă. Părea a fi din mahon, pendulul era din alamă, cadranul auriu, iar sunetul amintea de clopotul unei biserici. Era un obiect care n-avea ce să caute acolo. Dar arăta ora cu o exactitate elvețiană. Iar acum arăta că trecuse un sfert de oră de la primele opt ceasuri ale dimineții.

— M-am încadrat în sfertul academic, am spus.

— Și mai ești și burgheză pe deasupra. Auzi, „sfertul academic”… replică el și zâmbi.

Dintr-o dată trăsăturile aspre s-au îndulcit. Chipul prinse un pic de lumină, iar ochii deveniră mai prietenoși. Am zâmbit la rândul meu.

— Vrei un pic de cafea? E nechezol, dar eu pun un pic de scorțișoară când fierbe și asta o face decent de băubilă.

Pe vremea aceea și cafeaua era considerată reacționară. Lumea consuma un fel de înlocuitor. Era din cicoare sau ceva de felul ăsta. Dar omul avea dreptate. Un strop de scorțișoară o făcea chiar plăcută.

Sorbeam din lichidul cald și mi s-au oprit din nou ochii pe pendula din colțul încăperii. Părea atât de impozantă și total nepotrivită în spațiul acela amenajat sumar.

— Care e povestea ei? am întrebat.

— E tot ce mi-a mai rămas din cealaltă viață a mea.

Mă întorc cu un zâmbet curios către Vlad Lascăr – așa îl chema pe fotograf. Mă privește pentru o clipă, zâmbește și spune.

— Poate am să-ți spun povestea într-o zi. Acum hai să îți arăt studioul și să-ți pun un aparat de fotografiat în mână să văd ce știi să faci cu el.

Aveam să descopăr un om pasionat de imagine, care avea darul de a răspândi din pasiunea lui celorlalți. În câteva săptămâni îmi găsisem vocația și devenisem sigură ce îmi doream să fac „când voi fi mare”. Petreceam multe ore peste program la studio. Vlad mă învăța secretele fotografiei. Ne jucam cu aparatele, făceam pe

fotomodelele, unul pentru celălalt, îmi povestea despre intenția lui de a face un album cu locurile fascinante din România. De multe ori mă duceam seara la școală și apoi mă întorceam la studio. Curând am descoperit că eu și Vlad aveam ceva în comun: amândoi preferam să fim mai curând la muncă decât acasă. Trocan era intrigat de povestea asta, așa că își făcu un obicei din a veni să mă ia seara de la studio. Am început să spunem că suntem un cuplu, deși eu nu prea știam ce însemna asta. Dar îmi plăcea să descopăr că Troci era gelos. Vlad era prietenos cu el și privea cu îngăduință aluziile transparente pline de gelozie. Le considera niște copilării amuzante.

Într-o dimineață Trocan veni să mă conducă la muncă. Organiza o ieșire la Văleni la sfârșitul săptămânii respective. Urmau să vină amicii noștri obișnuiți. Îi convinsesem și pe ai mei să participe. Aplicând principiul „ține-ți prietenii aproape și dușmanii și mai aproape", Trocan decisese să-l invite și pe Vlad. Acesta acceptă. Odată plecat Trocan, Vlad spuse:

— Simpatic prietenul tău. Vă stă bine împreună.

— Mulțumesc, am răspuns zâmbind.

— Știi, de când l-am văzut prima oară, am avut impresia că l-am mai văzut undeva.

— Nu mi-a spus că te-ar cunoaște.

— Nu cred că am făcut cunoștință, dar am impresia că l-am văzut într-o poză sau poate că l-am fotografiat într-un grup, ceva de genul ăsta. Dar pur și simplu e ceva extrem de familiar legat de figura lui.

— Se spune că fiecare din noi își are un geamăn undeva, am spus amuzată.

— E posibil…, răspunse Vlad fără prea multă convingere.

Decembrie 1989

Dacă ar fi fost să fotografiez Bucureștiul pentru ilustrate singurul moment care m-ar fi inspirat ar fi fost iarna, imediat după ce-a nins, când albul imaculat ar fi dat un aer meditativ și misterios unui oraș altfel cenușiu și depresiv. I-am spus chestia asta lui Vlad și a râs.

— Mai ai până să devii fotograf adevărat. Deocamdată ești încă la categoria amator. Vezi frumosul doar atunci când ți se oferă pe tavă. Ochiul tău trebuie să descopere comori estetice acolo unde acestea sunt mai ascunse. Așa se face că uneori, pozele sunt mai frumoase decât locul în sine.

— Mie îmi pare asta un fel de înșelătorie, am protestat strâmbând din nas. E ca în zicala aia: nu există mirese urâte, ci doar miri insuficient de beți.

— Asta ca să nu mai spun de fotografi nepricepuți, replică Vlad râzând.

Era un decembrie rece și gri. Zvonuri despre mișcări de protest legate de persecutarea pastorului László Tőkés în Timișoara circulau șoptite la coadă la pâine și ascultate seara, în surdină, la Radio Europa Liberă. Iar eu eram ușor deprimată. Pe Trocan abia dacă-l mai vedeam. Îmi spusese ceva despre un proiect la care lucra și era prins. Dar nu-l crezusem. Aveam senzația că se ascunde de mine și asta mă irita la culme. La muncă și la școală lucrurile mergeau acceptabil, dar eu nu mai reușeam să găsesc nimic interesant de fotografiat. Vlad îmi inventase o treabă: fotografia săptămânii. În fiecare săptămână trebuia să găsesc ceva ce merita fotografiat sau ceva căruia fotografia în sine ar fi putut să-i confere valoare. În ultimele două săptămâni nu reușisem să găsesc nimic care să mă inspire, iar Vlad nu accepta așa ceva. Spunea că devenisem leneșă din punct de vedere estetic.

Îl urmăream reamenajând studioul. Avea un amic scenograf la Teatrul Național și așa aflase că cei de acolo vroiau să caseze niște decoruri vechi și degradate. Dăduse o raită și alesese câteva năzdrăvănii: un scaun vechi tapițat cu catifea roșie, un panou pe care era desenată grădina unei cafenele de pe la 1800, câteva costume vechi. Le restaurase pe banii lui și acum organiza studioul pentru a oferi posibilitatea unor fotografii „de epocă”. În

zilele noastre poți face fotografii în costume și decoruri istorice în orice oraș și stațiune turistică, dar pe vremea aceea era o chestie inedită.

— Ajută-mă să ridic panoul și spune-mi de ce ești bosumflată.

În timp ce ne străduiam să fixăm cele patru bucăți care compuneau panoul decorativ la locul lor pe perete, i-am povestit lui Vlad despre absențele misterioase ale iubitului meu. Bărbatul cocoțat pe birou zâmbi îngăduitor.

— Voi, femeile, sunteți ca niște pisici.

— Ce vrei să spui?

— Ai văzut vreodată o mâță care a prins un șoarece? Nu-l omoară pe loc, ci doar îl amețește un pic. Îl lasă să-și revină. Speriat și dezorientat, ăla încearcă să fugă. Pisica îi lasă un mic avans și apoi se repede și-i mai articulează o labă. Și tot așa, până când amărâtul moare.

M-am uitat urât el.

— Clar, azi nu ești în pasa ta creativă, replică Vlad la îmbufnarea mea. Era o metaforă. Ce vreau să spun este că voi femeile sunteți îngrozitor de posesive. În special la prima relație. Lasă omul să respire. Te va aprecia mai mult, dacă-i vei respecta nevoia de a fi și fără tine din când în când. Asta ca să nu mai spun că, pe măsură ce va avansa relația, vei descoperi că și tu ai nevoie de timp pentru tine, departe de el.

Așa mi-a trebuit, dacă m-a ros în cur să fac confesiuni unui bărbat. Mustăceam nemulțumită, privindu-l pe Vlad luptându-se cu un cui și un ciocan. Arătau în mâinile lui ca un ceainic în mâna unui extraterestru. Așa ceva nu trebuia ratat. Am luat pe furiș aparatul de fotografiat și blițul, am făcut setările cât mai repede cu putință și am început să îi fac poze.

— Fotografia săptămânii, am zis zâmbind. „Nașterea studioului Vlad Lascăr”.

— Trișezi.

— De ce? N-ai spus niciodată că locul de muncă e exclus din proiect.

— Ok, te-ai distrat suficient? Acum lasă aparatul și urcă-te pe birou. Am nevoie de ajutor. Vreau să ții panoul până când reușesc să îl fixez de perete.

— Ai grijă să nu te lovești cu ciocanul peste degete, am zis în timp ce mă cățăram pe mobilier.

— O să fiu atent. Deși, văd că ai ieșit din pana de inspirație, deci, la o adică, ai putea să urci în locul meu.

O vreme am continuat să așezăm noile decoruri în studio. Încercam să-mi fac curaj să articulez marea rugăminte pe care vroiam să o adresez lui Vlad. Nu-mi găseam cuvintele, așa că lustruiam până la strălucire piesele de mobilier proaspăt asamblate.

— Ok, m-ai convins. Ești o gospodină desăvârșită, obsedată de curățenie. Acum spune ce-ai pe suflet.

— Ce să mai am pe suflet?

— Hai că te învârți în jurul cozii de ceva vreme. Ce ești așa de jenată? Doar nu vrei să-mi propui să fugim în lume ca doi îndrăgostiți, mustăci el zâmbind.

— Nu chiar… Vreau să te rog să declarăm Crăciunul zi de lucru obișnuită. Oricum pică luni, deci nu ar fi nimic neobișnuit…

— Cine naiba crezi că o să vină să-și facă poze pe 25 decembrie?

— Nu cred că va veni nimeni. Oricum nu se prea înghesuie lumea nici în restul zilelor. Doar că nu prea am chef să stau acasă de sărbători. Sunt primele fără Iulian; va fi ciudat și trist. Promit să fac cinste. Am învățat să fac ciocolată de casă. Te rog…

Vlad a venit și m-a îmbrățișat, m-a sărutat pe frunte, și a răspuns cu voce joasă:

— Știu că nu e răspunsul pe care vrei să-l auzi, copile, dar nu…

— De ce? m-am smiorcăit eu. Ai planuri de Crăciun?

— Nu cine știe ce… răspunde zâmbind trist.

— Atunci? De ce să stai singur?

— Eu n-am, dar tu ai. Ai o familie pentru care acest Crăciun va fi o încercare nedreaptă și oribilă. Iar tu va trebui să fii acolo. Maică-ta și taică-tu au nevoie de tine. Știu că tu ți-ai dori să fugi la capătul lumii, dar de data asta nu se poate…

— Atunci vino și tu la noi…

— Nu cred că e o idee bună. Ar fi stânjenitor pentru familia ta. Nimeni nu vrea să-și manifeste durerea cu un străin de față. Pe de altă parte o durere ca a voastră nu prea poate fi înăbușită. Mai ales de sărbători. În plus probabil că va fi și Trocan cu voi și nu cred că vrea să mă vadă acolo de Crăciun.

— Crezi că va fi cu noi? N-a mai dat un semn de viață de zile bune. În plus, are și el familie…

— Ana…

Am oftat resemnată.

— Tu ce vei face?

— Am un fost coleg de liceu la Giurgiu. A divorțat la începutul anului și nu vrea să petreacă sărbătorile de unul singur. Ne vom îmbăta și ne vom aminti nebuniile tinereții. Patetic, dar măcar nu vom fi singuri.

N-am mai zis nimic. Am acceptat refuzul lui Vlad fără să mai comentez. Începeam să mă obișnuiesc cu ideea că, în momentele importante, bărbații spun „nu”. Am încheiat ziua de muncă fără tragere de inimă și am plecat acasă. Acolo am avut parte de o surpriză. Eram așteptată de Troci, care se sprijinea de un brad. Era mândru din cale-afară că făcuse rost de el. Pe vremea aia era o performanță să faci rost de brad înainte de Crăciun. În dorința de a omorî orice tradiție legată de religie, autoritățile comuniste aduceau brazi pe piață cu puțin înainte de Anul Nou, singura sărbătoare oficială de iarnă. Trocan îi convinsese pe ai mei că fratele meu și-ar fi dorit să petrecem sărbătorile așa cum se cuvine. Începusem să fac alergie la enunțul „Iulian și-ar fi dorit să…”. Mi se părea un cretinism. Iulian nu și-a închipuit niciodată că avea să moară înainte de a împlini 25 de ani așa că n-a formulat nici un fel de dorințe pentru urmașii săi. Dar în cazul acela era foarte probabil ca iubitul meu să fi avut dreptate. Iulian fusese, de mic copil, un mare iubitor de sărbători hibernale. Pe de o parte pentru că adora să împodobească pomul cu tata. Era singurul moment din an când se înțelegeau perfect. Iar pe de altă parte, imediat după Crăciun venea mini vacanța de schi, iar fratele meu era un mare pasionat.

Am simțit că familia se aștepta să fiu entuziasmată de pregătirile pentru sărbători, așa că am mimat cu succes. Dar adevărul era că toată agitația aceea mi se părea artificială și cumva fără rost. Dincolo de brad, bucate și colinde, realitatea rămânea aceeași: la masa noastră era un loc gol. Un loc ce n-avea să se mai umple niciodată.

Ce nu știam nici eu, nici părinții mei, era că ne străduiam să ne pregătim pentru un Crăciun care n-avea să mai vină. Cel puțin nu așa cum îl știam noi.

Pe la jumătatea lunii decembrie tensiunea devenise aproape palpabilă. Timișoara era pe buzele tuturor. Circulau zvonuri despre arestări în masă operate de Securitate. În capitală, miliția era mai prezentă pe străzi

ca niciodată. În Banat lucrurile au degenerat. Autoritățile au intervenit în forță asupra celor care protestau împotriva evacuării pastorului Tőkés. S-a lăsat cu morți și răniți. Situația nu mai putea fi mușamalizată, așa că în seara de 20 decembrie Ceaușescu, întors de urgență din vizita oficială în Iran, a apărut la televizor și a oferit o versiune profund cosmetizată a evenimentelor. Oficial, o mână de anarhiști se opuneau ducerii la îndeplinire a unei hotărâri judecătorești de evacuare a pastorului, iar armata a intervenit pentru că aceștia au devenit violenți, distrugând bunurile poporului și atacând forțele de ordine. Scena de pe ecranul televizorului era sinistră și ridicolă în același timp. Ceaușescu, nevastă-sa și câțiva membri ai Comitetului Central stăteau în studio, în picioare, vrând să pară duri și determinați. Dar erau atât de palizi, încât aduceau cu niște strigoi speriați. Din acest moment protestul din Timișoara nu mai era o mișcare izolată despre care se vorbea în șoaptă. Era o realitate palpabilă, oficială. Și evident că situația era scăpată din mână, de vreme ce mahării comuniști deciseseră să ofere publicului o versiune oficială a evenimentelor. Discursul dictatorului a durat puțin sub zece minute. Cred că a fost cel mai urmărit discurs televizat al lui Ceaușescu. Îmi amintesc că mă domina un sentiment de panică crescândă. Tata privea atât de țeapăn ecranul televizorului, mama se oprise în cadrul ușii cu mâna la gură. Numai Trocan părea deosebit de surescitat. Ca și cum ar fi așteptat acest moment de mult. Se agita pe canapea. Ar fi intrat în televizor, dacă ar fi putut. La sfârșitul discursului a murmurat:

— A început…

— Ce? am întrebat uimită.

— Ce trebuia să înceapă. Anuța, eu trebuie să plec. Ai grijă de ai tăi. Orice ar fi, rămâneți în casă. Vă sun să văd ce faceți.

— Unde pleci?

— Iubito, trebuie să fug. Am să-ți explic, promit.

M-a sărutat pe frunte, i-a salutat pe ai mei și a plecat. Am rămas năucă. Deși casa era în perfectă ordine, mă simțeam ca și când aș fi asistat la un uragan. În mod ciudat m-am surprins gândindu-mă la Vlad. Mă întrebam dacă a reușit să ajungă la amicul lui din Giurgiu.

Sunt unii care spun că 21 decembrie 1989 a însemnat sfârșitul lui Ceaușescu și alor lui. Probabil că

oricum s-ar fi sfârșit cu „domnia” lui într-un fel sau altul. Dar decizia de a scoate oamenii în stradă pentru un așa-zis sprijin al poporului pentru conducerea de partid și de stat a grăbit lucrurile. Toată suflarea muncitoare din capitală a fost scoasă la un miting care să arate lumii că oligarhia comunistă se bucura de suportul și adeziunea marii majorități a populației. Vor rămâne în istorie moacele speriate ale tovarășului și tovarășei când s-au confruntat cu fluierăturile celor adunați cu furca în Piața Palatului. La fel și încercările jalnice de mituire a populației furioase cu încă 10 lei la salariu. În acel moment banii își pierduseră valoarea și importanța. Oamenii înduraseră frigul, alimentarele goale, umilințele, cenzura, izolarea, minciuna. Dar acum picase un strop peste limită în cupa frustrării, iar aceasta se revărsase.

Ceea ce-ar fi trebuit să fie sprijinul poporului pentru conducătorul mult iubit degenerase. La adăpostul întunericului oficialitățile au intervenit cu vehicule de luptă. La ivirea zorilor sângele era spălat de pe caldarâm. Dar avalanșa fusese pornită și nu mai exista cale de întoarcere. Toți cei din schimbul unu de pe platformele industriale s-au încolonat și au plecat în centrul orașului pentru a-i sprijini pe curajoșii care îi dăduseră cu tifla dictatorului cu o zi înainte. În 22 decembrie a început un nou capitol în cartea de istorie.

La cei 17 ani ai mei, abia dacă intuiam importanța momentului. Dar simțeam că, dacă nu deveneam parte a evenimentelor, tăvălugul lor avea să mă sufoce. În ultimele zile Trocan dăduse semne de viață puține și eliptice. Tata nu se dezlipea de Radio Europa Liberă, iar mama reactivase cu patos Cartea de Rugăciuni.

Pe 22, pe la prânz, și-au făcut apariția Piticu’ și cu Dan. Plecau la manifestație, la Comitetul Central, unde aveau să se întâlnească cu Trocan. El îi rugase să treacă și să vadă ce facem, eu și ai mei.

— Vin și eu, am decretat și am zbughit-o la mine în cameră după haină.

— În nici un caz, veni mama după mine, țipând. Nu te duci nicăieri. E periculos.

— Știu, dar măcar oamenii ăia sunt în viață. Noi suntem niște fantome care se uită la televizor.

— Dar…

— Trebuie să fiu acolo, nu înțelegi? Cu iubitul meu, cu prietenii fratelui meu. Mergem să ne luăm viitorul

înapoi.

— Are dreptate!

Vocea fermă a tatălui meu ne-a surprins pe toți. L-am privit. Pentru prima dată după multă vreme, ochii lui străluceau.

— Cum poți să spui asta? a protestat mama cu lacrimi în ochi. E copilul nostru. Singurul nostru copil…

— Da, spuse tata cu blândețe. De aceea mă duc și eu să am grijă de ea.

O îmbrățișă pe mama.

— E viața generației lor. Noi am pierdut-o pe a noastră, nu le putem pretinde și lor să facă același lucru. Nu te teme. O să fie bine.

Am lăsat-o pe mama rugându-se și am plecat cu toții. Simțeam că debordez de energie. Am luat cu mine și aparatul de fotografiat. În sfârșit, orașul îmi dădea motive să fiu mândră de el. Am mers pe jos până în centru. Pe drum ni s-au alăturat și alți oameni. Când am ajuns la CC eram vreo 40-50 de inși. Trocan ne aștepta la una din intrările în clădire. De fapt, îi aștepta pe băieți. Când ne-a văzut pe mine și pe tata a fost surprins. Neplăcut surprins. Tata i-a explicat că nu mă putea ține în casă cu forța așa că a venit și el cu mine.

— Am vrut să fiu cu tine, aici, unde se întâmplă totul, am zis.

S-a înmuiat și a zâmbit. M-a luat în brațe.

— Iartă-mă, n-am vrut să-ți tai entuziasmul. Doar că-mi fac griji pentru tine.

Ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat. Abia atunci am observat că avea o banderolă tricoloră pe brațul drept. Iar pe umăr avea o armă. Am intrat în clădire, am urcat cu liftul și am străbătut niște culoare. Era agitație peste tot. Oameni țipau, alergau. Alții scotoceau birourile. Alții atârnau de la ferestre, încercând să vorbească mulțimii adunată în piață. Sau aruncau portrete ale lui Ceaușescu și simboluri ale Partidului Comunist, pe care să le distrugă cu furie. La un moment dat ne-am întâlnit cu un grup de oameni mai în vârstă. Doi dintre ei erau în uniformă militară. Trocan a țâșnit de lângă noi și le-a spus ceva cu glas scăzut. Unul din cei doi bărbați în uniformă a venit la noi.

— Viitoarea mea soție și viitorul meu socru, a spus Trocan zâmbind.

Pe bune? Pe mine m-a întrebat cineva? Omul a venit și i-a strâns mâna tatălui meu.

— Mă bucur să vă cunosc. Și îmi pare nespus de rău că fiul dumneavoastră nu poate fi alături de noi acum…

Pe tata l-au podidit lacrimile. Eu, însă, eram dezorientată. Din nou un om pe care nici măcar nu știam cum îl chema, știa despre Iulian. Eu și tata am petrecut următorul ceas într-o anticameră, bând cafea (naturală!) și mâncând covrigi. Trocan era în birou, cu domnul în uniformă și cu alți doi trei. Vorbeau, la telefon, intrau, ieșeau, dădeau ordine. Din când în când priveam pe fereastră, deși Trocan mă instruise să n-o fac. Căci, nu-i așa? – era periculos… Oamenii de afară debordau de energie și entuziasm. Erau ca un râu care a spart barajul și acum se revarsă impetuos și sincer. În interior, însă, totul avea un aer conspirativ și prudent. Nu mă simțeam la locul meu. M-am uitat la tatăl meu și mi-am dat seama că-mi împărtășea sentimentul. I-am spus lui Troci că plecăm acasă. Am avut senzația că a răsuflat ușurat. M-a sărutat, a dat mâna cu tata și s-a întors la discuțiile lui. L-am privit. Și am avut senzația că nu era bărbatul de care m-am îndrăgostit, care fusese alături de familia mea, care avusese grijă de mine. Bărbatul cu arma pe umăr, care dădea ordine la telefon și se gudura pe lângă șefi, nu era iubitul meu. Era un străin.

Eu și tata am străbătut culoarele fără să ne vorbim. Încă odată ne confruntam cu o realitate pe care nu vroiam s-o pricepem. Păstram tăcerea ca nu care cumva s-o exprimăm, din greșeală. Odată ajunși în piață, entuziasmul celor adunați acolo ne-a pătruns în suflete. Am decis să mai rămânem cu ceilalți, să ne bucurăm de libertate. La un moment dat de undeva, nu știu de unde, s-a auzit o armă. Panica s-a răspândit cu repeziciune. Oamenii au început să alerge în toate părțile. Puhoiul m-a separat de tata. Am strigat după el, dar în marea de țipete a fost imposibil să ne auzim. Luptând cu teama, am început să-l caut, dar era atâta lume… La un moment dat am auzit pe cineva strigând numele meu. Nu era tata. Era Vlad. Fusese rănit de un glonț ricoșat. Rana era în umăr, iar sângele se scurgea pe braț.

— Ești rănit?

— Așa se pare…

— Ce faci aici? Parcă plecai la Giurgiu.

— M-am rătăcit, zise el zâmbind.

Nu avusese nici un moment intenția să plece. L-am ajutat să se ridice de pe caldarâm și am căutat un loc mai ferit.

— Trebuie să ajungem la un spital.

— Fii serioasă, nu e decât o zgârietură. Dar cred că ar fi bine dacă m-ai ajuta să ajung acasă.

A durat ceva până când am ajuns acasă la Vlad. El locuia pe vremea aceea în zona Ho Și Min, unde era situat și Ministerul Apărării. Greu am reușit să convingem un taximetrist să ne ducă până la Răzoare. Mai departe n-a vrut. Când am ajuns, la intrarea în bloc exista pază. Locatarii formaseră un fel de gardă patriotică. Deja începuse să se răspândească zvonul conform căruia capitala mustea de teroriști străini, în special arabi și ruși. Era o gogoriță cât China, în urma căreia mulți au murit total nevinovați. Cert este că la intrarea în bloc am fost percheziționați, iar eu a trebuit să le arăt buletinul. Dar când au aflat că Vlad fusese rănit în Piața Palatului, atitudinea s-a schimbat complet. Brusc a devenit eroul blocului. Ba chiar o vecină a adus niște supă, ceea ce a fost foarte bine, căci mentorul meu n-avea nimic de mâncare în casă.

Apartamentul lui Vlad m-a surprins. Mă așteptasem la un mediu tipic burlacilor, cu mobilă improvizată și dezordine. Am descoperit un mediu plăcut, cu mobilă stil veritabilă și picturi semnate de nume în vogă. Un perete al sufrageriei era transformat în bibliotecă, majoritatea volumelor fiind legate în piele simplă, neagră.

— Îmi plac lucrurile dichisite.

M-am întors către gazda mea și l-am văzut ținându-se cu mâna stângă de umărul rănit.

— La naiba, rana ta! Trebuie să ne ocupăm de ea!

Vrăjită de căminul lui Vlad uitasem că fusese rănit.

— Înainte de asta sună acasă. Ai tăi trebuie să fie terminați de teamă pentru tine.

Am sunat acasă și bine am făcut. Tata ajunsese fără mine și mama era pe punctul să-i ia glanda. În plus Trocan sunase de 4-5 ori să întrebe dacă nu cumva ajunsesem între timp. Le-am dat numărul lui Vlad și i-am instruit să-l dea lui Troci. Eu nu știam numărul lui de la CC al PCR și nu prea aveam chef să mă aventurez singură pe stradă, chiar dacă locuința noastră nu era așa departe de a lui Vlad. Apoi mi-am procurat pansament și spirt și mi-am îndreptat atenția către rana gazdei mele. În

momentul în care și-a scos bluza și a rămas în bustul gol, am simțit un fior electrizant în tot corpul. Vlad era un tip subțire, dar corpul lui era numai fibră, ceea ce nu prea aveai cum să-ți dai seama când era îmbrăcat. Acolo, pe teritoriul lui, nu mai avea nimic din fragilitatea boemă pe care o afișa când era cu aparatul de fotografiat în mână. Am înghițit în sec și m-am apucat să-i curăț rana. Din fericire glonțul intrase pe o parte și ieșise pe cealaltă și nu produsese mare pagubă. Am dat cu spirt, cerându-mi scuze de fiecare dată când fața lui Vlad se schimonosea de durere. Am pansat cât am putut de bine.

De-abia terminasem când a sunat telefonul.

— La fix, am murmurat eu.

Era Trocan. Mi-a zis că zona unde mă aflam era periculoasă, iar el n-avea cum să plece de la CC și să vină să mă ia. Dacă Vlad era de acord, urma să rămân la el peste noapte și a doua zi avea să trimită pe cineva după mine. Am închis telefonul, m-am întors către el și i-am zis zâmbind:

— Se pare că ai rămas cu mine pe cap!

Vlad n-a răspuns nimic. S-a ridicat și a venit lângă mine. M-a privit în ochi și am știut că-și dorea ce-mi doream și eu. M-am ridicat pe vârfuri și l-am sărutat ușor pe buze. Bărbatul mi-a luat fața în mâinile lui cu degete lungi, ca de pianist, și m-a sărutat lung și apăsat. L-am cuprins de talie, iar mâinile lui au început să își facă loc pe sub hainele mele. Fiecare părticică din corpul meu tânjea după atingerea mâinilor și buzelor lui. Când ne-am desprins din sărut m-a întrebat:

— Vrei să mă opresc?

— Nu, pentru Dumnezeu, nu te opri!

Vlad m-a dezbrăcat încet. Apoi a început să îmi cerceteze corpul cu privirea și mâinile. M-am trezit întrebându-mă dacă sunt suficient de femeie pentru el. Când degetele lui au ajuns între picioarele mele am simțit un fior.

— Să nu-ți fie teamă, mi-a spus el.

— Nu mi-e. Dar nu prea știu ce să fac, am spus jenată de lipsa mea de experiență.

— Nici nu trebuie, răspunse bărbatul cu blândețe. Lasă-mă pe mine.

M-a luat în brațe și m-a dus în dormitor. Am făcut dragoste lin și tandru. Mi se părea că plutesc.

A doua zi m-am trezit confuză, întrebându-mă ce aveam să fac mai departe. I-a trebuit multă putere de convingere lui Vlad să mă întoarcă de la hotărârea mea de a-i da viteză lui Trocan. Momentul nostru fusese minunat, dar dac-am fi avut o relație, am fi sfârșit urându-ne unul pe altul. Am fi stricat totul. El avea aproape 40 de ani. Eu nu împlinisem 20. Locul meu era lângă Troci, un bărbat tânăr, care promitea să devină un om puternic și care putea să aibă grijă de mine.

— Tu ești ca o floare, fragilă și îndrăzneață în același timp. Ai nevoie de un cactus care să creeze o rețea de spini în jurul tău pentru ca să nu poată nimeni să-ți răpească frumusețea și îndrăzneala. Eu cu greu pot avea grijă de mine.

Când ți-e lumea mai dragă, bărbații spun „nu”. Măcar Vlad o făcea cu stil.

Trocan a trimis pe cineva să mă ia, așa cum promisese. Vlad a avut inspirația să aducă o pernă și o pătură pe sofaua din sufragerie, ca să pară că am dormit în camere separate. M-am întors acasă. Seara a venit și Trocan și a rămas peste noapte. Se apropia Crăciunul, așa că am împodobit bradul. Am luat parte la activitate fără tragere de inimă. Mă simțeam ca și când sărbătorile veniseră și trecuseră fără să le fi observat. În noaptea aceea Troci a insistat să facem dragoste. Nu știu dacă a avut bănuieli referitoare la mine și la Vlad sau toată agitația, manifestațiile, gloanțele îi treziseră apetitul. Cert e că am aflat pe pielea mea cum e să mimezi entuziasmul în amor. Probabil că m-am descurcat destul de bine, pentru că după aceea iubitul meu a adormit ca un prunc. Eu am rămas cu ochii în tavan, întrebându-mă dacă așa avea să fie de atunci încolo. Dacă ăsta era prețul infidelității mele.

Două zile mai târziu Ceaușescu și nevastă-sa au fost judecați și executați. Fix de Crăciun. Și, deși acum mi-e jenă să recunosc, atunci m-am bucurat. Tiranul era mort. Eram liberi. Tata exalta. În sfârșit putea descoperi cine era vinovat pentru moartea fratelui meu. Și să-l facă să plătească. Oamenii se bucurau de libertate. Pe alocuri unii mai și mureau. Fără rost și fără vină. Din confuzia generală se năștea o nouă clasă conducătoare. Iar Trocan era acolo, în mijlocul evenimentelor, croindu-și loc cu coatele către vârf.

Iunie 1990

Picioarele erau umflate și mă dureau îngrozitor. Vlad adusese un lighean cu apă rece și îmi masa și răcorea gleznele care arătau ca niște crenvurști uitați la fiert.

— Dacă ne-ar vedea cineva cine știe ce și-ar putea închipui, am pufnit eu.

— Ce să-și închipuie? Că s-au întâlnit tusea și junghiul, spuse el cu obidă.

Scena se petrecea în apartamentul de deasupra studioului. Vlad îl obținuse cu ajutorul lui Trocan. Mutarea fusese determinată de o afecțiune la sistemul osos al mentorului meu care-i făcuse viața un calvar în ultimele luni. De cele mai multe ori se confrunta cu dureri inopinate de scurtă durată. Dar în unele zile avea dureri așa de mari, încât nu putea coborî treptele care duceau la studio fără ajutorul meu. La insistențele mele, Troci îl ajutase să obțină apartamentul de la primul etaj din imobilul din centru unde se afla micul nostru univers creativ.

Dată fiind afecțiunea lui Vlad, am fost nevoită să lucrez singură pentru proiectul nostru: Primăvara Libertății. Inițial voiam să realizăm o expoziție cu instantanee din viața de zi cu zi în primele luni de libertate. Dar în aprilie a pornit ceea ce avea să rămână până în acest moment cea mai puternică și longevivă manifestație de protest din România post decembristă. Oamenii au început, încet-încet, să realizeze că cei care preluaseră puterea erau comuniștii din eșalonul doi. Singurul merit al acestora era că, la momentul Revoluției, nu apucaseră să acceadă la putere. Rotația cadrelor nu ajunsese la ei. Așa că au manipulat revolta oamenilor, căderea regimului Ceaușescu, dărâmarea cortinei de fier pentru a grăbi această rotație. Reacția oamenilor de rând a divizat populația în două. Unii au închis ochii și n-au vrut să accepte că Revoluția ar fi putut fi furată. Ceilalți au ieșit în stradă. În Piața Universității, la kilometrul zero. Au manifestat, au scandat, au cântat, unii chiar au trăit acolo săptămâni în șir. Până când autoritățile s-au săturat de toată nebunia. În mod normal ar fi trimis poliția peste ei. Dar la acel moment, forțele de ordine încă se luptau cu fantoma miliției și a securității, forțele opresive ale

regimului comunist. Președintele României de atunci, Ion Iliescu, a găsit o altă masă de manevră: minerii din Valea Jiului. Puternici și disciplinați, cu un acut simț al respectului față de autoritate și un dispreț suveran pentru intelectualitate inoculat de cincizeci de ani de îndobitocire totalitară, au răspuns chemării președintelui. Iliescu le-a fluturat perspectiva sărăciei, a capitalismului sălbatic, iar oamenii s-au încolonat și au mărșăluit până în capitală. Și au făcut ceea ce ar fi revenit, în mod normal, forțelor polițienești. Au înăbușit cu bâte primăvara democratică. A fost cea mai mârșavă formă de manipulare. Au ridicat oamenii unul contra celuilalt. Munca dură contra intelectualității. Ca și când ne-ar fi luat Dumnezeu mințile! Minerii păreau să fi uitat că mulți dintre ei aveau copii, frați și surori studenți și că aceștia puteau să studieze și datorită muncii lor. Iar intelectualii uitaseră de cei care munceau cu brațele ca ei să poată merge la școală.

Am fost acolo. Eu și aparatul meu de fotografiat. Pozele au ieșit atât de bine, încât Vlad l-a căutat pe un amic de-al său care colabora cu agenția de presă Reuters. Au cumpărat o bună parte dintre fotografii. Asta mi-a adus bani frumoși. Și mi-a stabilit o oarecare reputație. Am decis să batem fierul cât era cald și am hotărât să folosim materialul și pentru expoziția pe care intenționasem să o facem. Obținusem Galeria Orizont pentru proiect. Petrecusem întreaga zi așezând și reașezând pozele și decorurile. Și acum oboseala și faptul că nu făceam casă bună cu fierbințeala zilelor de vară își spusese cuvântul. Aveam picioarele cât stâlpii de telegraf. Și mă dureau ca naiba. Le țineam în apă rece, iar Vlad, îngenunchiat în fața mea, le masa ușor.

— Le-ai spus? întrebă el dintr-odată.

— Ce? Cui?

Vlad îmi aruncă o privire dojenitoare.

— Despre tema expoziției. Alor tăi, dar mai ales lui Troci.

— Nu, am zis cu o aparentă indiferență. Vreau să fie o surpriză.

Adevărul era că mă cam temeam de reacția lor. Trocan devenise mare șmecher în Ministerul Muncii. Era privit ca un star. Era unul dintre tinerii Frontului Salvării Naționale. Îl considerau o „replică” la intelectualitatea care susținea partidele istorice. Se apropia de treizeci de

ani, provenea dintr-o familie de dizidenți, fusese un conspirator împotriva comunismului și, cu toate astea, intrase în echipa stângistă încă de la început. Sigur, opțiunea lui fusese una mai degrabă circumstanțială decât politică, dar n-avea nici o importanță. Dădea bine, iar cariera lui politică luase avânt. Mie mi se părea că toate treaba puțea a oportunism și i-o spuneam și i-o arătam de câte ori aveam ocazia. Îl șicanam nonstop. Mă îmbrăcam hippie, spuneam lucruri șocante, petreceam cu tot felul de artiști, săream gardul ca să particip la concerte rock fără să plătesc, petreceam mai mult timp în apartamentul lui Vlad, decât acasă. Trocan era convins că am o relație cu Vlad. Și, într-un fel așa și era. După momentul din decembrie nu mai avusesem contact intim, dar legătura noastră era extrem de strânsă și pasională. Uneori aveam impresia că fac dragoste cu el din priviri. Bănuiesc că Vlad s-ar fi prăpădit de râs dacă ar fi știut ce-mi trecea mie prin cap, dar pentru mine totul era ca un vis. Trocan mocnea dar nu îndrăznea să spună nimic. Ai mei erau îngrijorați. Iar prima mea expoziție de autor avea să aibă ca temă manifestațiile contra guvernului din care făcea parte iubitul meu. Nu aveam nici o îndoială, avea să iasă cu scandal. Într-un fel asta îmi și doream. Când mă combinasem cu Troci, era un rebel boem. Acum aveam de-a face cu un politician conformist și plictisitor. Era o transformare greu de suportat pentru o puștoaică de vârsta mea. Undeva, în sinea mea, speram că nebunia cu expoziția o să ne despartă.

Momentul vernisajului n-a adus, însă, cutremurul pe care îl așteptam. Ai mei au fost mult mai șocați, decât Trocan. Privind în urmă, cred că aflase. Mai mult decât atât a reușit să lase impresia că e chiar mândru. Mi-o amintesc și acum pe mama privind fiecare poză îngrozită, cu mâna la gură. O scosesem brusc și fără menajamente din turnul de fildeș în care decisese să se închidă după moartea lui Iulian. Tata nu prea știa ce să creadă, dar îl privea pe iubitul meu zâmbind și zâmbea și el. Mi-a spus mai târziu că a simțit că Troci mimează entuziasmul, dar de asemenea, a știut că n-avea să-mi spună nimic. A fost pentru prima oară când tata a detectat la el o anume lașitate în ceea ce mă privea. Ca și cum o discuție serioasă ar fi spulberat imaginea de cuplu perfect pe care o aveam.

Prima noastră șansă de a avea o discuție serioasă despre relația pe care o aveam s-a spulberat definitiv. Datorită succesului expoziției și pozelor publicate de Reuters am primit o bursă de trei luni de studiu în domeniul fotografiei jurnalistice la Berlin. Era o șansă enormă pentru mine, așa că am acceptat fără rezerve și fără să întreb pe nimeni. Eram peste 18 ani, nu prea aveau ce să facă. Tata a fost oripilat deoarece urma să amân susținerea examenului de bacalaureat. Dar a decis să nu procedeze și cu mine, așa cum o făcuse cu fratele meu. M-a lăsat să-mi iau zborul.

M-am întors cu tolba plină de imagini cu Berlinul de după căderea zidului, câteva cunoștințe din domeniul fotografiei din zona vest europeană și multe planuri de viitor. Mă așteptau, însă, surprize. Trocan a venit să mă ia de la aeroport, surescitat ca un copil într-un magazin de jucării. El și ai mei se mutaseră și mă mutaseră și pe mine într-o vilă din Dorobanți, în apropierea liceului „I.L. Caragiale". Deși am încercat să mă stăpânesc, toți trei au observat că mă deranja schimbarea.

— Nu-ți place casa? mă întrebă iubitul meu îngrijorat.

— Ba da. E superbă. Dar nu asta e problema.

— Atunci care e?

— În momentul în care planificați schimbări așa de importante, care mă afectează direct, vreau să fiu întrebată, consultată. Vreau măcar să am impresia că am voie să-mi decid viața.

Trocan mă privi în ochi câteva clipe, apoi zâmbi.

— Ai dreptate. De acum încolo nu mai decid nimic fără să te întreb. Uite, de exemplu, mă gândesc să mă însor, spuse el îngenunchind. Ce zici, vrei să fii soția mea? și întinse spre mine un inel cu un rubin roșu ca focul.

Am acceptat. Nu știu ce altceva aș fi putut să fac. La momentul acela, căsătoria asta părea a fi scrisă în stele. Tata a zâmbit emoționat. Mama ne-a pupat cu foc. Iar eu simțeam că mă sufoc. Și de ce mi-era frică, n-am scăpat. Mi-a fost dat să aud cât de mândru ar fi fost fratele meu dacă ar fi fost de față. Tot ce-am putut să spun a fost că sub nici o formă n-aveam să renunț la carieră. Am avut senzația că percep un oftat al logodnicului meu. Știu sigur că ar fi vrut să mă transform în soția model, doamnă

decorativă și amfitrioană la ocazii. Dar înțelesese că n-avea sorți de izbândă.

A doua zi am fost la Vlad să-i spun și i-am plâns în brațe trei ore.

O săptămână mai târziu, Troci a organizat o petrecere de logodnă la care au fost invitați o sumedenie de oameni pe care nu-i cunoșteam. Dar și câțiva dintre vechii noștri prieteni, care aleseseră să îl urmeze pe Troci în politică. Ca să arate că sprijină cariera viitoarei soții, invitase și câțiva oameni importanți din domeniul artei fotografice. Nici pe ăia nu-i cunoșteam. A fost invitat și Vlad, de bună seamă. Și am fost foarte surprinsă să constat că se cunoștea cu mulți dintre politicieni.

— Văd că te simți în largul tău, i-am zis. N-am știut că ai relații cu oamenii ăștia.

Îmi zâmbi, mă sărută pe frunte.

— Protejata mea nu e prea pământeană, nu-i așa?

M-am simțit foarte singură atunci. Știam că mama, tata și Trocan mă considerau o ființă excentrică și delicată, care trebuie supravegheată și ajutată. Nu-mi închipuiam că și Vlad gândea la fel.

Mai 1991

Pregătirile pentru nuntă au fost un maraton. Și ce era cel mai rău, era că n-aveam nici un cuvânt de spus în nici o privință. Mama a ales biserica: Elefterie, acolo unde s-a măritat și ea. Trocan a ales restaurantul – Continental, central și fițos, cel puțin la vremea aceea. Tata avea un amic al cărui fiu punea muzică la nunți în timpul liber, așa că s-a rezolvat și asta. Vlad a spus că ne va face el fotografiile, pe post de dar de nuntă, deși el nu făcea, de obicei, poze de genul ăsta. Pe de altă parte, dacă mă întreba cineva ce-aș fi vrut eu, n-aș fi știut să spun. Au fost momente când mi-a venit în cap să-mi fac bagajele și s-o șterg. Dar n-am avut curajul…

Sincer vorbind, nu-mi amintesc prea multe de la nuntă. Desigur, am fotografiile, am și filmările… ei bine, da, am avut și filmări făcute de un studio profesionist. Doar era o nuntă de fițe, nu? Dar în mintea mea, în forul meu interior, nu mai e nicio amintire legată de eveniment. Nu-mi amintesc dacă am avut sau nu emoții, dacă m-am împiedicat în rochie, dacă am fost veselă sau nu. Nu mai știu ce gust avea șampania sau cum erau aranjate florile pe mese. Știu că eu și Troci am deschis dansul pe „I Just Call to Say I Love You” a lui Stevie Wonder. Dar asta nu pentru că îmi amintesc primul nostru dans ca soț și soție, ci pentru că de atunci, la fiecare aniversare a căsătoriei, dansam pe această piesă. La insistențele soțului meu.

Am însă foarte vie amintirea celor câteva ore din dinaintea nunții. M-am trezit pe la 7 cu un oribil gust amar în gură și o sete de nedescris. Am decis că vreau o cola. Cum în frigider nu am găsit nici una, m-am dus la magazinul din colț să-mi iau. La întoarcere am dat nas în nas cu puștiul care lucra la centrul de închirieri casete video. Pe vremea aceea filmele nu se descărcau de pe Torenți, ci se vizionau pe casete video, de regulă închiriate sau împrumutate. La întoarcere țineam în mână „Vânătoarea lui Octombrie Roșu”, un film american, ecranizare după Tom Clancy. Mama era nervoasă, iar fetele venite să-mi aranjeze părul și să mă machieze erau la a doua cafea. Toată lumea se agita în jurul meu, dar eu mă simțeam din altă poveste. Ca și când nu ar fi fost vorba de nunta mea. Am stabilit „cartierul general” în

sufragerie. Am așezat un scaun în fața televizorului și am introdus caseta cu filmul în aparatul video. Am aruncat o privire fetelor şi le-am zis:

— Să-i dăm drumul, zic.

Apoi am apăsat butonul *play.* Îmi amintesc că mă chinuiam să urmăresc filmul, încercând să văd pe lângă coafeză și machieuză care se tot fâțâiau. Cred că le-am enervat destul de tare, pentru că, la un moment dat, una din ele a țipat la mine să stau locului. Când, într-un final, au terminat, mai era cam un sfert de oră din film. Le-am mulțumit le-am condus la ușa camerei și am încuiat-o după ele, pentru că aveam un singur gând în minte: să văd cum se termină. Mama a țipat la mine din hol, dar nu i-am dat atenție. Când s-a terminat am deschis ușa. Tata, care până arunci încercase să calmeze nervii doamnei și stăpânei sale, a venit la mine și m-a îmbrățișat.

— Știi, am zis, păcat de film, că la final se vede că e trucat…

— Fetiță, tu ești sigură că vrei să te măriți? Trocan e un băiat de aur, dar dacă nu-l vrei, nimeni și nimic nu te poate obliga să faci pasul ăsta. Înțelegi? Nu de alta dar văd că nu te prea grăbești, deși ar trebui. Suntem în întârziere…

Pentru o secundă am fost tentată. M-am văzut agățându-mă de tata, cu lacrimile în colțurile ochilor, strigând din toți bojocii că nu vreau să mă mărit. Dar n-am făcut-o. Am zâmbit, m-am ridicat pe vârfuri și mi-am sărutat părintele pe frunte.

— Stai liniștit, tată. Nu începe nunta fără mine. Mamă, hai să mă ajuți să mă introduc în rochia aia.

Mama a ridicat ochii, privind prin tavan către divinitate și murmurând ceea ce părea a fi o medie dintre mulțumire și plângere la adresa copilei răzgâiate și imposibile.

Iar eu, în acel moment, mi-am iubit tatăl așa cum nu o mai făcusem niciodată.

August 1991

— Promite-mi că nu te faci roșie în cap când o să-mbătrânești!

Acestea au fost primele cuvinte pe care le-am primit de la soțul meu după ce lipsisem de acasă două săptămâni. Tot drumul de întoarcere mă frământasem să găsesc o modalitate prin care să-i explic lui Troci că trebuia să plec din nou, în mai puțin de o săptămână. Dar socoteala de-acasă nu se potrivește aproape niciodată cu cea din târg. Sau, mă rog, în cazul nostru, planul de pe drum cu situația de acasă. Bărbatul meu fusese profund șocat de culoarea pe care mama decisese să o atribuie părului propriu și personal. De când se știa, mama fusese o adeptă a eleganței. După moartea lui Iulian, însă, se lăsase pe tânjală. Treptat, ajunsese să arate și să se poarte ca o gospodină, care nu mai vedea nimic dincolo de oalele și cârpele ei de praf. În noaptea nunții mele o făcusem să-mi promită că va reveni la ținuta de altă dată. Se pare că trecuse la măsuri radicale. Se făcuse roșcată. Sau, mă rog, asta fusese intenția. Deși aveam destui bani, ea rămăsese o econoamă. Hotărâse să se vopsească singură, acasă. Rezultatul fusese unul dezastruos. Culoarea era o medie dintre vânătă coaptă și siropul de afine. Mama era mai vizibilă decât un semafor. Tata avusese delicatețea să nu-și exprime părerea. De altfel, cred că, la momentul acela, pentru el aspectul mamei avea o prea mică importanță. În schimb Trocan nu reușise să disimuleze.

Eu mă foloseam de agitația creată de noul *look* al mamei, pentru a amâna momentul în care aveam să-i dau lui Troci vestea. Lucram în acea perioadă la un proiect foarte drag mie și lui Vlad. Îl numisem noi *România Reală.* Urma să fie un album cu fotografii făcute în diverse zone ale țării care să reflecte realitatea, nu versiunea turistică. Vlad spunea întotdeauna că un fotograf adevărat găsește frumosul și într-o cârciumă paradită, o casă care stă să cadă sau un cerșetor. Urma să fie o alarmă, un semnal de trezire la realitate. Petrecusem o săptămână în Argeș și Teleorman, încercând să captez viața de zi cu zi și să-i dau o formă artistică. Eram încă acolo când Vlad mă sunase și îmi spusese că a aranjat să

mergem la Vama Veche unde urma să se întâmple un festival, cu concerte pe plajă, petreceri și tot tacâmul.

Fenomenul Vamă era și într-un fel încă este, o parte importantă a fenomenului socio-cultural românesc. Pe vremea aceea era mult mai real și mai firesc. Era un fel de oază de boemie, de muzică, de exprimare a libertății. În zilele noastre are un acut aer comercial. Și prețuri pe măsură. La acel moment, însă, proiectul era de neconceput fără instantaneele maritime. Deși eu suspectam că era vorba de o dorință de-a lui Vlad de a retrăi un pic de tinerețe. Oricum ar fi fost, îmi surâdea foarte tare ideea de a petrece câteva zile cu el în atmosfera aceea, la mare. Dar trebuia să-i spun asta soțului meu. Nasol. Am ales să îi spun după cină. Așa cum mă așteptasem, i-a sărit muștarul. Am aruncat cu vorbele și unul și altul. La un moment dat s-a întors către mine și m-a întrebat:

— Tu cum vezi căsnicia asta a noastră? Ți se pare normală?

— Nu știu ce să cred. Nu prea știu ce e aia o căsnicie normală. Am crezut că ai mei erau un cuplu obișnuit, așa cum trebuie să fie un cuplu. Pe urmă a murit Iulian și lucrurile s-au dus pe tobogan. Nu există cursuri care să te învețe să fii o nevastă bună, nu-i așa? am zis, zâmbindu-i trist.

Trocan s-a înmuiat. A venit și m-a luat în brațe.

— Chiar trebuie să pleci acum?

— Da. Dar ai putea veni cu mine. N-o fi așa de greu să-ți iei niște libere.

— N-am cum. Poimâine plec în delegație la Iași, ai uitat?

Uitasem, futu-i. O soție normală ar fi ținut minte, dar pe mine nu mă interesa nici cât negru sub unghie. Uneori mă-ntreb dacă nu cumva atitudinea mea din perioada aceea a fost una anormală. Adevărul era că fusesem lașă. Ar fi trebuit să le spun din capul locului și părinților și lui Troci că nu sunt gata să fiu soție cu normă-ntreagă, că nu-mi stă capul la gospodărie și copii, că vreau altceva. În schimb eu mă măritasem, pentru că știam că asta aștepta lumea de la mine și mă răzbunam purtându-mă mizerabil cu soțul meu.

Până la urmă Troci a cedat și am putut să plec. Fiind cu Vlad, pe malul mării, în Vamă, evident că ni s-au reaprins toate scânteile. Ca să fiu complet sinceră, ale

mele nu muriseră niciodată. De fapt, cred că în forul nostru interior știam că, la urma urmei, de-asta ne și dusesem. Surpriza emisiunii a fost că în weekend și-a făcut apariția Trocan, care făcuse în așa fel încât de la Iași să ajungă direct la mare. Mi-e greu să spun dacă a făcut-o pentru că intuise că încă există o atracție între mine și Vlad sau pentru că pur și simplu se străduia să salveze căsnicia. Sau din ambele motive. Cert era că venise decis să mă recucerească și să ne simțim bine. Și i-a ieșit cu brio. Ne-am plimbat pe malul mării, am luat cluburile la rând, am mers la concerte, am făcut dragoste pe plajă. Mai mult, a împrumutat un motor de la niște amici pe care i-am întâlnit acolo și am făcut niște curse de toată frumusețea. Habar n-aveam că bărbatul meu știa să meargă cu motorul. L-am regăsit pe Troci cel de care mă îndrăgostisem. Vlad s-a retras cu discreție și s-a pus pe făcut pozele pentru care venisem, cel puțin oficial. Iar eu și Troci am avut parte de o minivacanță belea. Aproape că-mi era jenă de mica mea escapadă amoroasă cu Vlad. Aproape…

Noiembrie 1991

Dacă e să fiu sinceră, trebuie să recunosc că Trocan a fost singurul care a depus eforturi pentru ca relația și căsnicia noastră să meargă. Maturitatea, sentimentele pentru mine și teama de a nu-și strica imaginea publică – divorțul nu devenise încă o chestie la modă, cum este acum, toate acestea îl transformaseră într-un diplomat de mare clasă. Părea a ști exact când era momentul să se supere și când să fie tolerant, când să mă răsfețe și când să mă pună la colț. Uneori aveam impresia că îmi era mai degrabă frate mai mare decât soț. Și, din când în când, reușea să mă dea pe spate cu câte o surpriză.

Ca acum. A venit cu un zâmbet larg pe față și m-a luat pe sus și m-a sărutat, smulgându-mă brutal din lumea lui Raymond Chandler.

— Hei, suntem entuziast, am zis. Și ai venit acasă devreme.

— Da. Știam că azi stai acasă și mi-am reglat programul în așa fel încât să vin acasă să luăm prânzul împreună. Cum te mai simți?

Eram ușor răcită. Aplicasem proiectul pe care îl folosise Vlad când eram ucenică: poza săptămânii. Îmi luam participanții la cursul meu de fotografie și colindam orașul, iar ei fotografiau ce credeau ei că poate fi o poză interesantă. În timpul ultimei plimbări, care avusese loc cu trei zile înainte, ne prinsese o ploaie zdravănă. Și uite așa, m-am ales cu muci, tuse și febră. Acum mă simțeam ceva mai bine, dar rămăsesem acasă pentru ca să fiu sigură că nu se întorcea răceala.

— În plus, am o veste pentru tine, spuse Troci cu un zâmbet ștrengăresc. Mă lăsă câteva clipe cu întrebarea în priviri, apoi spuse. Plecăm în Irlanda. E un fel de schimb de experiență cu cei de la ministerul similar de acolo, dar suntem invitați cu soțiile. Știu că nu este tocmai sezon turistic și că vremea va fi, probabil, de tot rahatul, dar e Irlanda…

Trocan era fan al universului anglo-saxon. Spunea mereu că acolo e standardul civilizației. Așa că perspectiva călătoriei îl bucura nespus.

Am stat la Dublin o săptămână. A fost ca o gură de aer proaspăt. Trocan a avut ocazia să-și folosească buna

cunoaștere a limbii engleze și cultura solidă pentru a face o impresie puternică asupra oficialilor din țara gazdă. Iar eu am avut timp să mă plimb pe străzile udate de ploaie și să privesc oamenii prin lentilele aparatului meu. Ne-am simțit bine împreună, ceea ce ni se întâmpla destul de rar. Ne-a plăcut așa de mult, încât am decis că aveam să revenim odată în vacanță.

La întoarcere, însă, m-a întâmpinat același sentiment că toată povestea asta cu soțul, familia – baza societății, femeia la casa ei, nu este filmul meu. Mă simțeam un fel de *guest star,* pus pe generic ca să dea un pic de savoare serialului și al cărui personaj va fi trimis la plimbare după două – trei episoade. Sau patru. Sau cinci. Sau șase. Și din motive neînțelese, starul a fost păstrat în serial mai mult. Prea mult.

Iulie 1992

Aveam spume pe mine cât China. Trocan hotărâse să ne petrecem o săptămână la Mamaia în compania unui coleg de-al lui de la muncă și a soției acestuia. El nu-mi spunea mare lucru, dar doamna mă călca grav pe nervi. Mi-ajunsese de fițe și figuri pentru cinci ani. Îmi venea să-l omor pe Trocan pentru ideea lui tâmpită. Deși, dacă e să fiu sinceră, văzându-i pe alții mai nepotriviți decât noi a fost ca un balsam pentru relația noastră.

Eram la Mediteranean Club, savurând un coctail și răsuflând ușurați că pretențiile de lux ale doamnei Silvia erau, în sfârșit, satisfăcute, când am primit telefonul de la mama. Era de rău! Tata făcuse un infarct. Și apăruseră și complicații. Era la urgențe, la spitalul Floreasca. Am părăsit litoralul în acea noapte. Trocan a condus ca un apucat. Am ajuns la spital în timp util să-l prindem pe tata în viață. Când m-a văzut i s-au luminat ochii. M-a prins de mână și le-a zis mamei și soțului meu să iasă. M-a privit în ochi și mi-a zis:

— Tu nu ești fericită, fata mea.

Am vrut să-l contrazic, dar m-a oprit cu un gest.

— Nu trebuie să mă minți doar pentru că sunt pe moarte. Știu că nu ești fericită. A fost o greșeală din partea mea și a maică-tii să te împingem în relația asta. Dar am vrut să aibă cineva grijă de tine, să te protejeze. Așa cum noi n-am fost în stare. Dovada fiind ce a pățit frate-tău.

Iarăși am vrut să protestez. Cum ar fi putut fi ei vinovați pentru că frate-meu a vrut să treacă clandestin frontiera și l-au prins? Din nou tata m-a oprit.

— Ar fi trebuit să știm. Să simțim și să-l oprim. Am o singură rugăminte: nu te îngropa în trecut. Nu face ce-am făcut eu. Nu e atât de important să afli cine l-a ucis pe Iulian. Nu într-atât încât să nu-ți trăiești tu viața. Ai grijă de tine. De visul tău. Nu-l lăsa să moară.

A fost ultima oară când am vorbit cu tata. Două zile mai târziu a murit. Iar eu am rămas cu frustrarea. Simțeam că nu făcusem nimic pentru a avea o relație reală cu tatăl meu. Avusesem câteva ocazii și le ratasem cu o lașitate care-mi devenise caracteristică.

Mi-am înmormântat părintele duminică. Era o zi tipică de vară, cu o căldură aproape insuportabilă. Vila era plină de oameni veniți să îi aducă tatei un ultim omagiu. Trei sferturi dintre cei prezenți nici nu-l cunoscuseră sau îl văzuseră o dată sau de două ori. Mama se agita cu servitul. Parastasele astea o făceau să prindă viață. Eu una mă simțeam sufocată, așa că am luat un pahar de whisky și m-am strecurat afară. Soarele dogorea, dar copacii bătrâni îmbogățeau curtea din față cu o umbră binevenită. M-am așezat pe o treaptă, am luat o gură de licoare scoțiană și am privit o vreme jocul razelor de soare printre ramurile și frunzele copacilor. O adiere ușoară îmi mângâia fața și eu m-am încăpățânat să cred că era mâna tatei, de acolo de sus…

Într-un târziu, am văzut-o. Mi-e greu să spun de câtă vreme stătea atârnată de poartă fără să spună nimic. M-a șocat bluza ei roșie. Primul meu gând fu acela că dacă vroia să participe la praznic, ar fi trebuit să se îmbrace adecvat. Apoi am zâmbit ironic la adresa propriului meu formalism.

— Raluca? am întrebat cu ezitare.

A răspuns printr-un gest. Era schimbată. Fața ei pierduse ceva din inocență. Se vopsise blondă și nu-i stătea prea grozav. Și slăbise. Mult. Formele apetisante de odinioară erau doar amintire. M-am apropiat și am deschis poarta.

— Ce faci? Intră…

— Nu. Am venit doar să vă spun condoleanțe. Îmi pare rău. Tatăl tău era un om bun. Dumnezeu să-l ierte.

— Să-l ierte și să-l odihnească-n pace. Dar hai, vino. Să aprinzi o lumânare, să iei un pic de colivă…

Raluca refuză cu un gest. Am privit-o. Și m-am întrebat cum ar fi arătat dacă Iulian n-ar fi murit și s-ar fi căsătorit. Mi-era însă greu să mi-i închipui. Probabil că nu s-ar fi căsătorit imediat. Erau așa de tineri. Cine știe, poate că nici nu ar fi rămas împreună.

— Nu cred că e o idee bună să intru. Nu prea cred că mama ta vrea să mă vadă. Și nu pot s-o condamn…

Mda, probabil avea dreptate. Mama nu făcuse pace nici cu moartea fratelui meu, nici cu faptul că fusese abandonat de majoritatea cunoștințelor și prietenilor. Inclusiv de iubita lui.

— Ți-am văzut pozele. Sunt foarte interesante. Ai ajuns departe.

— Mulțumesc. Tu ce-ai mai făcut?

— Am avut noroc. Lucrez în echipa de la „Memorialul durerii”, cu doamna Lucia Hossu Longin. E o șansă deosebită…

„Memorialul durerii” era un serial documentar realizat de televiziunea publică despre rezistența anticomunistă din România. Pagini de istorie care ne fuseseră interzise, despre care auzisem doar la Europa liberă. Mărturii cutremurătoare ale celor care făcuseră pușcărie, care fuseseră hărțuiți de poliția politică. Am rămas mască. Nici într-un milion de ani nu mi-aș fi închipuit-o pe Raluca implicându-se într-un asemenea proiect.

— *Wow*, am zis. Nu mă așteptam.

— Nimeni nu se aștepta. Mi-am dorit foarte mult să ajung în echipă. Ca un fel de omagiu adus lui Iulian.

Abia atunci am realizat că nici Raluca nu trecuse peste moartea fratelui meu. Cu greu mi-am reținut lacrimile. Aș fi vrut s-o îmbrățișez, dar ceva m-a oprit. Am mai petrecut câteva clipe în tăcere. Raluca vru să mai spună ceva, dar se opri. Dădu să plece cu privind în pământ. Se opri și se întoarse. Evident, ceea ce vroia să-mi spună o încurca fantastic.

— Nu știu dacă e momentul potrivit, dar… unul din motivele pentru care am vrut să lucrez la Memorial a fost dorința de a afla ce s-a întâmplat cu Iuly. Atunci am fost o lașă. Și nu mi-am iertat-o niciodată. Încă mai am coșmaruri cu mama ta țipând la mine pe stradă. Probabil că d-aia nu vreau să intru, zâmbi ea jenată. În fine, ideea e că i-am povestit doamnei Hossu despre Iulian. Mi-a spus că intenționează să îi dedice un episod din serial în iarnă. Dar ar fi nevoie de ajutorul familiei, al tău…

Am simțit un pumn în stomac. Atâta vreme tatăl meu, pe care tocmai îl îngropasem, nu făcuse altceva decât să sape în zadar pentru a afla ce se întâmplase cu adevărat cu Iulian. Pe patul de moarte mă dezlegase de povara căutării adevărului. Și acum apărea Raluca cu oferta asta. Evident că accesul TVR-ului la diversele surse de informații ar fi putut fi de ajutor. Și totuși…

— De ce s-ar ocupa Hossu Longin de cazul fratelui meu? Nu a fost te miri ce dizident. A încercat să fugă din țară și a fost prins, atâta tot. În plus, documentarul are în vedere mai mult rezistența anticomunistă veche…

— Da. Dar pentru decembrie vor să facă o ediție specială. Cu aniversarea Revoluției. S-au gândit la Iulian tocmai pentru că n-a fost un dizident, ci un om simplu cu dorință de libertate. Un om cu care se poate identifica oricine în țara asta.

O vreme am tăcut încercând să cuprind totul cu mintea. Mi-a venit în minte faptul că toată povestea asta cu Iulian era un fel de scamatorie publicitară. În ultima vreme pozițiile se radicalizaseră. Lumea nu părea să știe cum să se bucure de libertate, cum să o folosească. Unii chiar începuseră să-l regrete pe Ceaușescu. Probabil că cineva mai deștept prin TVR se gândise să se folosească de una dintre cele mai respectate producții ale instituției pentru a-i ajuta pe telespectatori să se regăsească în idealurile Revoluției. *Smart move*! Dar asta nu însemna că eram de acord ca fratele meu să fie instrumentul lor publicitar. I-am spus asta Ralucăi.

— Nu-i așa. Sau mă rog, poate e și asta, dar trebuie să te gândești la oportunitate. Contactele echipei noastre te pot ajuta să afli…

— Am să mă gândesc la asta, mă consult și cu ai mei și-ți spun.

Cred că Raluca primise răspunsul la care spera. Mi-a dat o carte de vizită și mi-a strâns mâinile în ale ei și a plecat. M-am întors să-mi recuperez paharul de pe treptele casei. Dar nu mai aveam chef de stat și privit copacii. Însă nici în casă n-aveam chef să merg. Așa că am deschis garajul și m-am așezat la volanul Daciei lui tata. Am dat drumul la radio și am lăsat scaunul pe spate. Am închis ochii și mi-am imaginat că suntem cu toții în mașină: eu, mama, tata și Iulian. Și că plecăm în vacanță. Undeva departe. Într-un final am adormit.

Decembrie 1992

Beatrice era la machiaj în televiziune. Acum le spune *make-up* artist. Oricum, era o profesionistă. De la ea am învățat niște trucuri de imagine pe care le folosesc și acum. Cum lucrul la episodul de Memorial dedicat fratelui meu a durat mai bine de două luni, ne-am tot văzut. Și ne-am împrietenit. Soțul ei lucra la radioul public, dar își doreau foarte tare să emigreze în SUA sau Canada. De fapt, el își dorea. Ei îi era frică să se despartă de familie, de prieteni. Îmi povestea despre ea și familia ei în pauzele dintre filmări.

Beatrice intuise că povestea asta cu documentarul mă storcea de puteri. Ca să fiu sinceră, mă gândisem, inițial, să refuz oferta Ralucăi. Îmi răsunau în cap ultimele cuvinte le tatălui meu: „Nu e atât de important să afli cine l-a ucis pe Iulian. Nu într-atât încât să nu-ți trăiești tu viața.” Dar, ca de obicei, soțul meu preluase conducerea și decisese că e mai bine să acceptăm. Pentru memoria lui Iulian. Desigur, faptul că dădea bine și la imaginea lui, era doar un bonus de circumstanță.

Pe mama, toată nebunia asta o dăduse peste cap. Partea de documentare fusese cea mai grea. Lucrasem cu doi băieți din echipa TVR-ului. Eu și mama am luat la mână poze, acte, dar mai ales am relatat povești din viața lui Iulian. Pe de o parte, a fost cumva eliberator să vorbim despre el și despre acea perioadă din viața noastră. Pe de altă parte, mama a plâns mult. În special când a venit vorba despre arestare, moartea lui Iulian și lunile care au urmat. Iar filmările au durat o veșnicie. Singurul entuziasmat a fost Trocan. Au făcut un interviu și cu el, probabil ca să-i gâdile orgoliul. Ca și cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, Vlad venise cu ideea să facă poze în timpul filmărilor, pentru un foto-documentar. Echipa TVR-ului a primit propunerea cu entuziasm. Lansarea episodului la TV urma să fie asociată cu o expoziție și, poate, și un album. Pe vremea aceea asemenea proiecte erau întâmpinate cu entuziasm și se găseau și banii pentru ele. Eu nu eram deloc entuziasmată, dar n-am protestat. Vlad era unul din oamenii cărora nu le puteam refuza nimic. De curând m-am uitat peste fotografiile făcute atunci. Durerea pe care o emană figurile mele și ale

mamei m-a făcut să simt un ghem în stomac. Aproape că nu m-am recunoscut.

Ultima zi de filmări a fost ca o piatră ridicată de pe inimă. Mama a insistat să invite la masă echipa TVR, în frunte cu doamna Hossu-Longin. A fost primită și Raluca. Mai mult, ea și mama s-au împăcat. Atmosfera a fost chiar plăcută. Mama și Troci au fost gazdele perfecte. Ca de obicei, eu am fost tăcută și un pic în plus. Voiam chiar să mă retrag discret, să cumpăr de la Nea Vasile, proprietarul gheretei cu pretenții de magazin alimentar din capul străzii, doi litri de vin roșu de buturugă, spaima gâtlejelor subțiri, din producția lui de la țară și să mă duc la Vlad să-l fierbem și să petrec și eu o seară liniștită. Vlad era singurul om în casa căruia puteam sta cufundată cu nasul într-o carte timp de câteva ore, fără să mă deranjeze. Avea un al șaselea simț în ceea ce mă privea. Știa când era cazul să mă lase în pace.

Precum spuneam, începusem să fac planuri de evadare, când Raluca își luă paharul de vin și veni lângă mine și spuse:

— Unde mergem să fumăm și noi o țigară fără să-i deranjăm pe cei care încă mănâncă?

Lumea cam terminase de mâncat, dar mi-am dat seama că fata voia să vorbească ceva cu mine. Am oftat, mi-am mai pus un whisky flancată de privirile dezaprobatoare ale mamei și i-am făcut semn să mă urmeze în bucătărie. Ne-am așezat la masă, față-n față. Am scos un pachet de țigări de foi. Trocan îmi mai aducea din astea din când în când. Am aprins una și i-am oferit și ei. A luat-o, a aprins-o și a tras primul fum cu nesaț. Au urmat câteva clipe de tăcere. Până la urmă Raluca a început să vorbească privind foarte atentă în pahar.

— Știi, m-am gândit mult dacă să-ți spun despre asta sau nu. Nici acum nu sunt sigură că fac un lucru bun, dar nici nu pot să tac. Pentru episodul ăsta noi nu ne bazăm doar pe ceea ce ne-ați povestit voi și pe actele și pozele familiei. Am făcut și noi cercetările noastre. O sursă anonimă din rândurile fostei Securități ne-a dat un pont. Deși ne-am străduit, n-am reușit să aflăm cine se ascunde sub numele anonimatului. Dar am verificat pontul…

— Și?

— E vorba de numele celui care a fost închis în celula vecină cu cea a lui Iulian.

— Poftim? am strigat eu aproape sărind de pe scaun.

— Da. Se pare că pe cei din lotul lui Iulian, pe care l-au numit „Dezertarea”, i-au amestecat cu deținuții de drept comun, de frică să nu creeze o nouă generație de deținuți politici similară cu cea din anii ’50. Tipul de care-ți spun fusese condamnat pentru furt de cherestea. A fost condamnat la 3 ani și își executa pedeapsa la Jilava când Iulian a ajuns… vecin cu el. Am făcut săpături. Acum lucrează la un gater lângă Lupeni. Noi încercăm să obținem un interviu cu el, dar omul ne-a cam trimis la plimbare.

— Rahat…

— Mda. Și mie mi-a părut rău. Puse una peste alta nu ne-am prea descurcat să aflăm cine l-a omorât pe Iulian, nici chiar cu resursele noastre. Tipul ăsta ar putea fi o șansă…

— Da, dar dacă nu vrea…

— Mă gândeam că omul poate nu e interesat să apară pe ecranul televizorului. Contrar a ceea ce am putea crede uitându-ne în jurul nostru, nu toată lumea e…

Nu știam dacă Raluca bătea apropouri la înclinațiile publicitare ale soțului meu, dar am dat din cap cu amărăciune. Dorința lui Troci de a fi omul momentului în orice situație mă făcea cu nervii.

— Păi și ce facem cu tipul ăsta? am zis, dornică să revin la tema inițială.

— Mi-a dat prin cap că, dacă nu vrea să vorbească cu noi, poate vrea să vorbească cu tine.

— Cu mine?

— Da. Tu ești sora lui. Vrei să afli ce s-a-ntâmplat, nu vrei subiect pentru documentar. Mă gândesc că poate fi mai sensibil la chestia asta. Noi te-am pune în legătură cu el și, în funcție de ce aflăm, vedem dacă folosim în documentar sau nu.

— Asta ar însemna să ne grăbim…

— Nu chiar. Nu ți-au spus?

— Ce?

— Episodul cu Iulian nu va fi gata luna asta. Cel mai probabil, primăvara viitoare. Așa că ar fi timp…

Am tăcut. Eram buimacă. Fiecare întâlnire cu fata asta era ca o găleată de gheață pe creier. Dacă o țineam așa riscam un atac cerebral. Am oftat și am întrebat:

— Și cum facem?

— Lasă-mă să fac niște săpături, să aflu mai multe despre tip. Colegul meu care a vorbit cu el mi-a zis că e cam ciudățel. După ce-mi fac o idee, te sun și stabilim. Eu o s-o tai acum. Am oră la coafor. Nu te superi, nu?

Mi-am ridicat privirea către Raluca. Ochii îi străluceau de entuziasm. Spera, probabil, că ideea asta avea să o aducă în *pole position* în echipă. Probabil că și-a dat seama că entuziasmul ei era ușor nepotrivit, așa că adoptă o mină îngrijorată și spuse:

— Tu ești ok?

— Da, am spus repede.

Voiam să o văd plecată. Am condus-o și m-am întors în bucătărie ca să realizez că era absolut imperios să mă-ntorc la petrecerea mamei. Nu mai aveam pic de whisky în pahar.

Februarie 1993

Povestea asta cu vecinul de celulă a lui frate-meu mă stârnise și mă iritase. Raluca nu mai dăduse nici un semn de viață. Promisese că sapă după informații despre individ și *nada.* Am lăsat să treacă sărbătorile, apoi luna ianuarie și la început de februarie am sunat-o. Mi-a răspuns cam în doi peri, să am răbdare, că informațiile reale nu cresc precum ciupercile după ploaie. Voia să afle și istoricul tipului, dar și ce fel de om era, ca să știm cum să-l luăm.

— Ai răbdare, când am toate datele te sun eu.

În teorie, fata avea dreptate, dar toate amânările astea mă călcau pe nervi. Acum, privind în urmă, realizez că începusem să dezvolt o obsesie. Ca tata. Mamei nu i-am spus nimic, nu am vrut s-o agit. Dar i-am spus lui Troci, care a avut o atitudine… cum era termenul ăla? A, da. Deconcertantă. Mi-a zis că ce tot sap în istorii vechi, că ar trebui s-o las baltă. Sincer, m-a cam înfuriat. Dintre toți, el ar fi trebuit să înțeleagă, să mă sprijine. Dar lui nu părea să-i mai pese. Ca și cum trecutul nostru, care nici nu era așa de îndepărtat, ar fi fost mort și îngropat.

Ca întotdeauna când aveam frustrări, am căzut pe capul lui Vlad. Deși în ultima vreme mă trata ca și cum i-aș fi fost fiică sau soră mai mică. Îmbătrânea. Anii ăștia de după revoluție lăsaseră urme vizibile și fizic și psihic. Probabil fusese și el dezamăgit, ca noi toți. Cel mai greu, pentru cei din generația noastră, a fost să descoperim că libertatea și democrația n-au nici pe departe aspectul idilic pe care ni-l zugrăvisem noi în minte. Adevărul era că imaginea noastră despre o societate liberă și dreaptă, în care fiecare să fie răsplătit după merite și muncă, ținea mai mult de utopia socialistă, decât de realitate.

Tot ca întotdeauna, Vlad a fost înțelegător și răbdător. Mi-a spus că trebuie să aflu ce avea omul ăla de spus, pentru a face un pas către dezlegarea istoriei care mi-a marcat familia. Dar a mai spus și că ar trebui să mă pregătesc să aflu lucruri care n-aveau să-mi placă. Atunci mi-a sărit capsa.

— Adică?

— Nu știu, Ana. Vreau să spun că închisoarea e un loc oribil, în care principala preocupare e supraviețuirea.

N-ai de unde să știi ce compromisuri a trebuit să facă pentru a reuși să…

— N-a făcut nici un compromis!

Fermitatea cu care am spus-o l-a surprins pe Vlad. A făcut o pauză și apoi a întrebat:

— De unde știi?

— Pentru că n-a supraviețuit. A fost trimis acasă într-o ladă.

Durerea m-a copleșit pur și simplu. M-am scurs pe podea și mi-am îngropat fața-n palme. Vlad a venit lângă mine și m-a luat în brațe. Nu știu cât am stat așa. Tot ce știu este că aș fi vrut să rămânem îmbrățișați o veșnicie. Până și lacrimile și tristețea erau cumva plăcute, calde în brațele lui. Pentru o clipă mi-a trecut prin cap să rămân așa, nemișcată, cât mai mult pentru a păstra momentul. Dar oricât de tare aș fi tras cu dinții de acel moment, tot efemer rămânea. Așa că am deschis ochii și am căutat privirea lui. Mi-a zâmbit.

— Dacă bărbatul ăla al tău nu-și mișcă fundul să fie alături de tine într-un moment ca ăsta, am să vin eu.

În momentul acela mi-am dorit ca Trocan să nu vină cu mine. Dorința avea să mi se împlinească.

Mai 1993

Era o zi frumoasă și am decis să îmi iau aparatul și să fac o plimbare. Voiam să surprind oameni. Zis și făcut! Un copil pe tricicletă, un puști ascultând muzică la un walkman, o femeie alergând după autobuz, doi copii de țigan cerșind. Mă simțeam bine când lucram. Mi-am spus că trebuia să trec prin piață. Întotdeauna găseam ceva de fotografiat acolo.

Atenția mi-a fost atrasă de un grup de oameni care se înghesuiau la intrarea în hala acoperită. Mi-am făcut loc cu coatele – copilăria petrecută la cozile comuniste își arăta roadele! – și am realizat că poporul se strânsese ca la urs în jurul unui tip care avea ceva marfa pe o măsuță. M-am apropiat să văd și eu ce se dădea. Mi-am amintit de bancul ăla de dinainte de Revoluție cu oamenii care observă camionul venind la alimentara la cinci dimineața, așa că în timp record se formează coada. La un moment dat, un nene pipernicit își face loc în față. Evident, lumea revoltată îi oprește înaintarea cu o oarecare brutalitate. Confruntat cu determinarea oamenilor de a-l face să respecte coada, individul ridică din umeri și zice:

— Foarte bine. Atunci nu deschid magazinul!

Dar întotdeauna realitatea bate imaginarul, iar prezentul e mai colorat decât trecutul.

Revelația asta am avut-o când am realizat că omul cu măsuța vindea… absorbante igienice pentru dame care se aflau în momentul lunar de pauză. Civilizația ajunsese, în sfârșit, și la noi și nu mai trebuia să folosim vata sau, și mai rău, te miri ce substitute în „zilele delicate”, cum le spune acuma. Privirile nedumerite ale doamnelor l-au făcut pe vânzătorul de ocazie să achiziționeze o pereche de chiloți de damă și să facă demonstrații în public despre cum se foloseau chestiile acelea cu aripioare. Iar lumea se adunase și se uita ca la o demonstrație tehnică de înaltă clasă. *Priceless*! Mi-au ieșit niște poze super tari. A fost pentru prima oară când am regretat că n-aveam și aparat de filmat.

Eram așa de entuziasmată, că am plecat direct la Vlad acasă ca să developăm. A fost încântat. De fapt, ne-a captivat munca atât de tare, că am uitat complet că mama și Trocan mă așteptau cu masa. Am avut parte de un

scandal monstru. De la moartea tatei, Troci se dădea peste cap să ajungă acasă la prânz, să ia masa cu noi și apoi să se întoarcă la muncă. Convenisem să facem asta ca mama să nu stea o zi întreagă singură. El venise la masă, dar eu am uitat. Adevărul e că eram cam aiurită pe vremea aia.

Dar a meritat! Stimulat de pozele mele din acea după-amiază, Vlad a decis să revitalizez proiectul cu expoziția despre viața de zi cu zi din România post-revoluționară. Mai încercasem o dată chestia, dar se suprapusese cu mineriada din iunie '90, iar asta reorientase tema pozelor. Dar acum era momentul să revenim la tema inițială. Cu atât mai mult cu cât trecuseră câțiva ani, iar schimbările erau vizibile. Și cele cu semnul plus și cele cu minus.

Expoziția asta l-a scos pe Vlad din casă, ceea ce a fost grozav. Starea lui de sănătate se înrăutățise și nu mai găsise prea multe motive să iasă. Probabil contribuisem și eu la asta cu puseurile mele materne. Aveam grijă de el ca de un infirm. Și mă străduiam să-l răsfăț. Pe Trocan îl scotea din minți toată povestea asta, dar nu zicea nimic. Probabil că își spunea că Vlad n-avea s-o mai ducă mult.

Dar proiectul ăsta l-a readus la viață. Vlad era de două ori mai activ și mai frumos când avea aparatul de fotografiat în mână. Uneori glumeam cu el și spuneam că Dumnezeu ar fi trebuit să-i încastreze un aparat în mână de la naștere. Câteva săptămâni a alergat prin oraș ca un zăpăuc cu aparatul în mâini. Iar eu după el, având grijă să bea lichide, să mănânce, să-și ia medicamentele. A fost una dintre cele mai frumoase primăveri de care-mi pot aduce aminte. Ultima petrecută cu Vlad.

A murit la petrecerea pe care am făcut-o la el acasă. A fost nedrept de stupid. Făcusem un tort cu ananas. E una dintre puținele prăjituri pe care știu să le fac. Lui Vlad îi plăcea la nebunie. Sau mă rog, poate zicea așa ca să-mi facă mie plăcere. Pe vremea aceea aveam momente când mă copleșea vina pentru că nu știam cum să fiu gospodină, nevastă. Uneori făceam eforturi, dar atunci când eram cu Troci, toate ieșeau prost. Ardeam mâncarea, cămașa călcată de mine avea două dungi pe mânecă (cel puțin!) sau alegeam cea mai ridicolă cravată atunci când mă implicam în ținuta soțului meu. Dar îmi ieșeau cu Vlad. Poate pentru că era suficient de țăcănit să se pună la mintea mea. Sau poate pentru că, de fapt, el îmi devenise

un fel de frate mai mare, deși eu n-aș fi recunoscut asta pentru nimic în lume.

Eram cu toții acolo: Vlad, eu, mama, Trocan, câțiva dintre cursanții mei. Vlad a ținut un *speech* despre cât de bun era tortul. A luat o felie rotundă de ananas și a înghesuit-o în gură împingând-o cu degetele. Știa că mă călca pe nervi când făcea asta. Trocan i-a ținut isonul. Cu cât mă îmbufnam mai mult, cu atât continuau să înfulece felii de tort. Toată lumea glumea și râdea. La început nici n-am observat că era ceva în neregulă. Vlad se aplecase, ținându-se cu mâinile de burtă de râs. Cred că a trecut un minut sau poate două până când am observat că rămăsese aplecat, cu fruntea sprijinită de spătarul scaunului, nemișcat. Toți am crezut că nu se putea opri din râs. De fapt, el se sufoca. Stupid. Stupid, stupid, stupid!

La înmormântare am plâns cu hohote. N-am mai fost capabilă să ascund, să disimulez sentimentele mele pentru el. Mama era îngrozită. Încerca într-una să mă liniștească, spunând că mă făceam de râs, că ce avea să spună lumea… Nu făcea decât să mă stârnească și mai tare. Trocan însă a avut o atitudine superbă. Nu numai că m-a sprijinit fizic și moral, dar părea sincer zguduit de moartea lui Vlad. Nu știu dacă avea legătură cu faptul oribil de a fi văzut un om murind practic lângă el. Sau, ca și mine și mulți dintre cei prezenți în noaptea cu pricina, era furios pe el pentru că nu sesizase în timp util ce se întâmplase. Sau pur și simplu încerca să închidă gura lumii, dând impresia că moartea lui era o pierdere pentru întreaga familie.

După moartea lui m-am simțit golită pe dinăuntru. Trocan m-a dus câteva zile la munte, în speranța că-mi voi reveni. Am stat o săptămână în care eu m-am comportat ca o fantomă. Nu vorbeam, nu prea mâncam, beam de rupeam, mă plimbam cu orele indiferent de vreme, iar apoi dormeam de rupeam patul. Un somn obositor, derutant, ca după boală. Într-o zi a încercat să mă convingă să ieșim și să fac niște poze. Tentativa lui m-a înfuriat așa de tare încât am luat Canon-ul și am dat cu el de pereți, făcându-l praf. Apoi am plâns isteric pentru că am realizat că era unul dintre aparatele dăruite de Vlad. Deși Trocan mă înconjura cu tandrețe, de sex nici nu putea fi vorba. După o vreme cred că i s-a luat și lui. La un moment dat soțul meu a cedat cu nervii și m-a adus acasă. El și mama au încercat să mă convingă să mă duc

la un psihiatru. Nici o șansă. Timp de o lună n-am lucrat, n-am ieșit, n-am socializat, n-am mai ținut cursuri.

Probabil că aș fi amorțit de tot, dacă într-o zi mama nu ar fi intrat la mine în cameră și nu mi-ar fi spus cu răceală:

— Du-te să vorbești la telefon. Te caută aia.

— Care aia?

— Raluca. Cică e important…

Iulie 1993

Raluca îmi spusese unde trăia omul care stătuse în celula vecină cu a fratelui meu la Jilava. Nimic nu m-a activat mai mult. Dar, din păcate, n-am putut să mă duc acolo decât în iulie. Adică, aş fi putut şi mai devreme, că nu m-ar fi oprit nimic, dar nu l-aş fi găsit pe om acolo. Toată primăvara şi o parte din vară lucrase în minerit în Ungaria. Abia în iulie s-a întors pentru a administra un gater undeva lângă Petroşani. Raluca aflase toate astea de la nevasta lui.

— Vezi că nu i-am zis tipei că vii tu. I-am zis doar că o să vină cineva din partea noastră. M-am gândit că muierea nu trebuie să știe prea multe, că dăunează.

Recunosc că am fost un pic surprinsă de misoginismul amicei mele. Nu l-aș fi intuit nici într-o mie de ani.

Când le-am spus mamei şi lui Trocan că plec, s-a lăsat o tăcere mormântală. Mama a început să plângă. Cred că soţul meu ar fi vrut să mă oprească, dar a realizat că era singurul lucru capabil să mă readucă la viaţă. L-am întrebat dacă voia să vină cu mine. Răspunsul lui a fost un nu categoric. Vlad îmi promisese că, dacă nu venea Trocan cu mine, avea să vină el. Dar el murise şi aveam să mă duc singură.

În noaptea dinaintea plecării mele către Petroşani n-am închis un ochi. Toată viaţa îmi dorisem să aflu ce i se întâmplase fratelui meu în închisoare. Iar acum, când în fine aveam şansa să aflu, mi se făcuse frică. Nu înţelegeam de ce. Probabil de ceea ce aveam să aflu. Sau nu…

Am călătorit cu trenul, am ajuns seara târziu, m-am cazat în Petroşani, am luat un somnifer şi am dormit buştean până la 7 a doua zi. Aventura naibii a fost să găsesc o maşină de închiriat. În zilele noastre n-ar fi o problemă, dar pe vremea aia centre de închiriat autovehicule nu se găseau decât în oraşele mari. Pentru urbea minerească era un concept necunoscut. Şi nu voiam să apelez la un taxi pentru că ar fi trebuit să mă aştepte acolo, iar eu nu aveam de gând să stau cu gândul la omul aşteptând în maşină. Până la urmă recepţionerul a vorbit cu tată-său care mi-a dat Dacia lui pe o sumă oarecare.

Când am ajuns la gaterul cu pricina, am dat acolo de un tip nu prea înalt, dar vânjos cu un păr negru crescut în toate părțile.

— Bună ziua, domnul Șerban Șepka?

— Eu sunt Șepka, zise omul în timp ce-și scotea tricoul pentru a se șterge cu el pe față.

Ați văzut vreodată filme cu vikingi? Există întotdeauna unul mai scund și mai îndesat, în planul doi al acțiunii, care n-ar fi tocmai rău dacă cineva s-ar chinui să-l vadă. Doar că toată suflarea e captivată de eroul principal, înalt și frumos și viteaz și înțelept. Omul ăsta cu nume de posesor de lotcă avea trup de viking bonsai, fața acoperită de o barbă crescută la fel de sălbatic și dezordonat ca părul, dar cu niște ochi de te băgau în boală. Un verde de smarald cu o lumină de răutate în ei. Am amuțit. Probabil cu gura deschisă. Ce naiba, și Sméagol m-ar fi electrizat dacă avea privirea aia!

— Cine ești și ce vrei? m-a întrebat cu o voce la fel de rece ca privirea.

I-am spus. Cine eram și ce voiam să aflu de la el. S-a întunecat la față. Mi-a întors spatele, a apucat toporul pe care îl abandonase mai devreme și a început să lovească un buștean cu îndemânare și forță.

— Pot să dovedesc cine sunt. Am actele la mine. Nu mă interesează decât să aflu, să știu. De când a murit Iulian, nu mai suntem oameni. Tata a murit fără să știe cum s-a dus fiu-său. Jegoșii ăia de la securitate ne-au zis că s-a sinucis, dar eu știu că Iuly n-ar fi fă…

Nu știu când a lăsat toporul, s-a întors către mine și mi-a pus o mână în gât și una în piept. M-a împins până când m-am izbit cu spatele de un copac. M-a privit în ochi. Cu ochii ăia ai lui. Răsuflarea lui ca un sâmbure de vânt îmi lovea fața. Îi simțeam furia cu toți porii. Mâna lui începuse să-mi strângă gâtul. Simțeam un fel de moleșeală plăcută în tot corpul. Respirația mi se sacadase. Cealaltă mână a lui își făcuse loc pe sub bluza mea. Găsise sânii și îi frământa cu putere. Fiecare mișcare a lui o simțeam în ovare. Mă luase amețeala. M-am prins de umerii lui. Atunci m-a apucat de fese. Am făcut sex acolo lipiți de copac. Scoarța mă zgâria pe porțiunile de piele neacoperite de haine, dar nu mă deranja. Când a terminat s-a oprit brusc și mi-a dat drumul. Am căzut grămadă în fața lui, lângă copac.

— N-am nimic să-ți spun. Acum aranjează-ți țoalele și pleacă. Dacă te găsește nevastă-mea aici, mai dă și ea o tură cu tine de copaci. Și nu va fi la fel de plăcut, spuse râzând ușor.

Am plecat împleticindu-mă. Nu reușeam să-mi adun gândurile sau să-mi lămuresc sentimentele. Mă simțeam ca și cum avusesem parte de un uragan. Și cred că așa și arătam. Când e să se aleagă praful se alege! Când am reușit într-un final să ajung la mașină, am dat nas în nas cu femeia. Căra două sacoșe grele. Cred că asta a fost șansa mea, că altfel m-ar fi rupt cu bătaia. Mi-a trântit tot repertoriul: că sunt o curvă, că nu ne mai săturăm de bărba'-su, că nu ne ajung orășenii noștri, d-astea. A terminat apoteotic:

— La ce ți-a trebuit să vii aici în vârf de munte, ai, la ce? I s-a dus vestea lui Șepka c-o are mare, ai?

În momentul ăla am simțit cum îmi înflorește un zâmbet răutăcios pe față. Muierea asta înrăită de fustangiul de bărba'-su se răzbuna pe mine. Dar asta avea să se sfârșească atunci și acolo!

— Sunt Ana, sora lui Iulian, vecinul de celulă al soțului dumneavoastră. Știți, când a fost la Jilava… Am venit să aflu cum a murit fratele meu. Dar n-am reușit…

Am privit-o în ochi. Cred că mi se transferase și mie ceva din răceala privirii lui Șepka. Femeia a dat un pas înapoi. A deschis și a închis gura de câteva ori. A băgat mâna într-o sacoșă și mi-a dat un măr.

— Stai aici, a spus și a început să urce dealul către gater.

M-am așezat pe jos lângă Dacia închiriată și am început să mănânc mărul. Mușcam cu poftă. Mi-era foame! Îl terminasem când am ridicat privirea și l-am văzut pe Șepka în fața mea. Nu mi-am dat seama când a venit. Nu l-am zărit, nu l-am auzit.

S-a lăsat pe vine și m-a luat de mână. Mi-a spus cu o voce stinsă.

— Fratele tău era interogat de două ori pe zi. De fiecare dată îl aduceau pe brațe. Într-o noapte după ce l-au adus a început să plângă cu hohote. „Iertați-mă, fraților, am fost slab. Am spus tot. Iertați-mă!" Doar asta spunea. La un moment dat a tăcut. Am crezut că a adormit. De fapt se omorâse. A doua zi l-au găsit spânzurat. Își deșirase material din haină și-și făcuse o frânghie.

Atât mi-a zis, s-a ridicat și a plecat. Nu știu cât am rămas acolo. Vreun ceas, poate două. Am plâns până ce n-am mai avut lacrimi. Din când în când Șepka a venit pe culmea dealului să vadă ce făceam. Dar n-au coborât, nici el, nici nevastă-sa. Într-un final mi-am adunat puterile, m-am suit în mașină și am plecat. Am ajuns la hotel și l-am sunat pe Trocan. I-am zis că n-am reușit să aflu nimic. Că omul n-a vrut să vorbească cu mine. N-am putut să recunosc față de Trocan înfrângerea. Căci așa simțeam sinuciderea lui frate-meu, ca pe o înfrângere. Am luat două somnifere și am adormit îmbrăcată, de-a curmezișul patului.

A doua zi simțeam că puțeam. M-am dus la duș și am stat acolo o oră. M-am gândit la Iuly, la cât a suferit. La cât de crunt trebuie să fie să mori cu gândul că ai trădat. Că nu mai ai voie să trăiești. Să mori într-o văgăună din aia. Cine eram eu să judec? Ce știam eu despre suferință? Am plâns. Mult.

Contactul cu săpunul mi-a provocat usturimi acolo unde spatele mi se frecase de scoarța de copac. Și am trăit din nou senzația aceea de moleșeală, apoi corpul meu și-a amintit cum a fost când a pătruns în mine. M-am surprins gemând. La naiba, chiar îmi plăcuse contactul cu omul acela ciufulit, ars de soare și nesuferit. După Vlad nu mai fusesem atrasă cu adevărat de nici un bărbat. A trebuit să mă cațăr în vârful muntelui ca să…

Multă vreme după aceea am oscilat între dorința de a-i mărturisi soțului infidelitatea mea și urmele de decență care îmi spuneau să-mi țin naibii gura. Uneori mă mânca limba rău. Mai ales când ne certam. Dar, surprinzător pentru mine, fărâmele de decență au învins.

Septembrie 1993

— Da' ce ai de ți-e rău tot timpul?

E genul ăla de întrebare tâmpită, pentru care ai vrea să-i rupi capul. Păi dacă aș ști de ce mi-e rău, prostule, aș face ceva să-mi treacă! Dar n-am nici cea mai vagă idee. Tot ce știu este că, atunci când mi-e lumea mai dragă, am migrene, mă doare capul, nu sunt în apele mele și sunt nervoasă. Și acum, că te-aș fute nonstop, tu ai decis să mă menajezi până când ne lămurim ce e cu mine. Soțul meu cel atent și delicat. Rahat!

Eram în starea asta de o săptămână. Sau zece zile. Aveam o perioadă destul de grea. Organizam o expoziție în memoria lui Vlad. De când murise el, reușeam să trăiesc numai dacă mă concentram pe câte un proiect. Ultimul căruia mă dedicasem fusese descoperirea adevărului despre moartea fratelui meu. Și ceea ce aflasem mă pusese-n cap. Mai mult decât atât, îmi jurasem că nu voi spune nimănui că Iulian cedase presiunilor și-și turnase colegii de evadare. Măcar atâta lucru puteam să fac și eu pentru fratele meu: să-i păstrez secretul. Să nu las să iasă la iveală rușinea.

„Închisoarea este un loc oribil, în care principala preocupare este supraviețuirea. N-ai de unde să știi ce compromisuri a trebuit să facă…”, îmi spusese Vlad, încercând să mă pregătească cumva. Știuse? Nu, n-avea cum. Dar bănuise. Și încercase să-mi spună. Mi-era așa de dor de el, că îmi venea să leșin uneori.

Ideea organizării acestei expoziții memoriale apăruse, nu pentru că i-o datoram, sau pentru că era atât de cerută de public, sau eu știu ce alte aiureli din astea. Nu. Ci pentru că simțeam o disperată nevoie să comunic cu el. Să îi simt privirea, de acolo de unde era. Iar starea asta proastă mă-ncurca teribil. O puneam pe seama stresului creat de eveniment. În sinea mea recunoșteam că, dacă nici expoziția asta nu avea să iasă așa cum îmi doream, aveam s-o iau razna. Luam vitamine, renunțasem la alcool și la dulciuri. Nu și la țigări. Alea îmi erau indispensabile. Deci, eram varză.

În acest context, Mădă, noua mea asistentă, o gagică dintr-o familie bogată cu aere de protestatară – un fel de hipsteriță de-acum – vine și, odată cu laptele pe care-l

beam în ultimele zile în loc de cafea, îmi pune pe masă și un test de sarcină.

— Ce-i cu ăsta?

— Test de sarcină.

— Știu ce e, nu sunt de pe altă planetă. Te-am întrebat ce e cu el.

Puștoaica ridică din umeri și zice:

— Trebuie să aflăm odată și-odată. La câte toane ai, s-ar putea să fie tripleți.

Evident că au apărut ticăloasele alea de linii. Sincer, nu știu să spun de ce eram așa de supărată. Probabil pentru că simțeam că, în ciuda aparentei mele rebeliuni, alunecam din ce în ce mai mult înspre profilul femeii măritate, la casa ei, acum și cu un copil pe drum. Sau trei, dacă luam în serios blestemele lui Mădă.

Pentru un sfert de oră am contemplat la modul serios ideea unui avort. Până la urmă, Trocan și mama nici n-ar fi trebuit să afle. Oricum urma să plec la Viena imediat după vernisajul expoziției. Aș fi rezolvat-o acolo.

Dar o voce din mine a reușit să ajungă la unicul neuron în viață cu un singur mesaj: „Vino-ți în fire, fetiță! Unele lucruri trebuie să se-ntâmple."

Când am ajuns acasă cu vestea, am declanșat un val de entuziasm. Mama plângea de bucurie. Trocan a produs o șampanie, a comandat pizza, mi-a promis că, din acel moment, dacă aveam să-mi doresc ceva, nici n-ar fi fost nevoie să cer. Doar dorința avea să fie suficientă. În jumătate de ceas, bunica și mândrul tată erau deja în căutare de bone, deși copilul nici nu se născuse încă.

Eu priveam toată isteria asta și începeam să simt o frică inexplicabilă. De ce mi-era frică? De ce nu reușeam să mă bucur? Nu-mi doream copilul? Ba da, dar nu voiam să fie subiectul afecțiunii regăsite a mamei și a pretențiilor și orgoliului tatălui. Îl voiam pentru mine. Mi-aș fi dorit să am curaj să dispar pe o insulă pustie, să-l nasc și să-l cresc acolo, în sălbăticie. Sigur, așa ceva nu era posibil. Dar puteam să visez și să zâmbesc.

Sălbăticie… și atunci mi-a venit în minte chipul acela de viking, cu ochii ăia pe cât de reci, pe atât de strălucitori. Și un gând. Un singur gând. Unul singur!

„Să-mi fut una! Ăsta nu e copilul lui. Nu Trocan e tatăl…"

Octombrie 1997

Iuliana.

Cum altfel ar fi putut să o cheme pe fiica mea? Poate părea previzibil și sentimental. Dar, de fapt, a fost prima mea declarație de independență reală. Nu față de lume, ci față de mine. Acest copil, născut dintr-un moment de intimitate violentă, sinceră, nu putea purta decât numele fratelui meu pe care îl iubeam și îl uram în același timp.

Ipocrita din mine și-ar fi dorit ca Iulian să fi fost ucis de vreun securist zelos pe care eu să-l fi expus și să fie condamnat public pentru fapta sa. Și, prin asta, nefericirea și inadaptabilitatea mea să aibă un vinovat. Dar iată că nu a fost să fie. Speriat și terorizat, frate-meu își dăduse pe goarnă colegii de evadare și apoi se spânzurase. Și mă lăsase să mă descurc singură cu frustrările și angoasele mele.

Acum îmi împărțeam viața între existența mea tradițional burgheză, ca doamnă și stăpână a casei mele din Dorobanți având ca hobby mâncatul ficaților soțului și izbucnirile mele de libertate spirituală când fotografiam sau petreceam timp cu elevii mei. Mă aruncam ca o maniacă în tot felul de proiecte ciudate, târând, cu inconștiența-mi caracteristică și târla de puștani învățăcei după mine. Făcusem ceva vâlvă cu o expoziție vernisată în primăvară pe care o intitulasem „Underground". Petrecusem un lung șir de nopți prin tot felul de locuri dubioase: cluburi, parcul Operei, zona Ferentari și furasem instantanee cu personaje pe care noi le numeam „marginale". Puștani de liceu cu țigara în colțul gurii (atunci nu eram așa de obișnuiți cu așa ceva), țigani schimbând valută la negru, tineri cu bani fumând joint-uri (avusesem parte și de un scandal cu un politician a cărui beizadea apărea într-una din poze, dar Troci – săracul! – aplanase povestea…), homosexuali ținându-se de mână, cerșetori, prostituate. Făcusem pozele alb negru pentru mai mult efect. De fapt, nici nu ne străduisem prea mult. Imaginile vii, șocante, erau acolo, noi doar am fotografiat…

Și o aveam pe Iuliana, lumina ochilor mei. Când eram cu ea era singurul moment când mă simțeam vie, reală. Îmi plăcea să stau cu ea și o luam cu mine peste tot

pe unde puteam. Fiica mea era un copil liniștit. Un pic prea liniștit. Nu era foarte veselă. Și avea ochii ăia verzi… Câteodată mă privea cu o detașare care mă izbea într-o fracțiune de secundă cu spatele de copacul ăla de la gaterul de lângă Petroșani.

Iulianei îi plăcea să deseneze și să picteze, și așa am întâlnit-o pe Raisa. Auzisem de la niște amici de cercul ăsta de desen pentru copii. Locul era relativ aproape de casa noastră așa că am dus-o și eu pe fie-mea. Am intrat în sala de curs improvizată în sufrageria unei vile. Mesele unde stăteau copiii erau dispuse în cerc. O fată îngrozitor de tânără cu plete negre cârlionțate, în blugi răpănoși și ie, trecea pe la fiecare masă și șoptea instrucțiuni. Invariabil, prichindeii se uitau la ea hipnotizați, rânjind fasolea. Sau, după caz, lipsa ei… Ne-a observat și a venit să ne întâmpine cu un zâmbet larg. Avea un ten ciudat. Întunecat și totuși palid. Parcă ar fi fost vampir. Și niște ochi de un albastru deschis, ca cerul de vară cu un nor diafan pe el. Și dinți perfecți. Și forme frumoase, rotunde, fără a fi grasă.

— Ce zici? o întreb pe Iuliana.

Fii-mea s-a uitat la mine cu ochii lucind de entuziasm, mi-a arătat strungăreața într-un zâmbet și a scuturat energic din claia de păr dându-și astfel acordul. Am ajutat-o pe Iuliana să-și scoată haina și am privit-o așezându-se la masa ei și scoțând din ghiozdan, tacticoasă, blocul de desen, creioanele și acuarelele.

— Terminăm pe la 7, m-a expediat politicos bruneta.

Și uite-așa, odată pe săptămână îmi duceam fiica la cursurile de desen. Era versiunea proprie și originală a zicalei cu „puțin pian, puțină franceză…”. Și Iulianei îi plăcea. Mai puțin arta în sine și mai mult compania. Și copiii, care erau altfel decât cei de la grădiniță, cu care nu prea socializa. Trocan era ușor iritat și suspicios.

— Cine e fata asta? Ai idee? A cui e casa unde o duci pe fata noastră? Cine sunt ceilalți copii? Ce studii are așa-zisa profesoară? Sigur o învață lucrurile corect?

Eu îl priveam pe soțul meu făcând spume precum berea în care s-a turnat detergent și îmi aminteam de nepotul Vioricăi. Menajera noastră avea un nepot de vreo 10 ani. În momentele de confesiuni cu mama, nu povestea decât despre obrăzniciile lui. Bănuiam că mama contribuia la atmosferă relatând copilăriile mele. În fine, ideea e că replica favorită a puștiului, ori de câte ori

aducea vreun adult în pragul disperării, era: „Gata, calmează-te, calmează-te!” Asta îmi venea să-i zic și eu lui Troci.

— Ascultă, o duc pe Iuliana acolo nu pentru că ar fi neapărat o viitoare pictoriță, ci pentru că-i place. Clubul mi-a fost recomandat de Elvira, care știi cât e de protectoare cu progenitura ei. Iar profa a terminat arte frumoase și intenționează să-și ia doctoratul în pedagogie. Combinația educațională ideală.

Evident mi-am impresionat partenerul de viață cu informațiile pe care le dețineam. Adevărul era că nici măcar nu mă străduisem. Mi le pasase Elvira, pentru ca să-mi arate ce educație aleasă se străduiește să-i ofere fiică-sii.

Adevărul era că-mi plăcea gagica. Și părea că și ea pe mine. Într-o zi am venit să o aduc pe Iuliana la curs și am rugat-o să mă lase să fac poze în timpul lecției. A fost de acord, așa că mi-am petrecut ora fotografiind puștii concentrați asupra desenelor, serioși și dedicați. Am descoperit că Adela, fiica vecinei noastre avocate își freca constant lobul urechii când lucra. Micuțul Liviu scotea limba ca un pisoi care doarme. Iar fii-mea se oprea din când în când și se depărta un pic de desen pentru a-l privi în întregime. Și am descoperit-o pe Raisa, prin intermediul aparatului de fotografiat. Frumoasă, naturală, un pic timidă. Și senzuală. Incredibil de senzuală. Purta în ziua aia un Nefertiti de argint pus pe un lanț lung și subțire. Când se agita printre copii, pandantivul se mișca și el, ascunzându-se între sâni pentru ca apoi să iasă, din nou, la vedere. M-am surprins dorindu-mi să-i deschei cămașa pentru a putea să-i fotografiez sânii cu bijuteria între ei. Iar apoi să o sărut acolo, în mica adâncitură dintre ei. Și să-i ating sfârcurile. Nu mai atinsesem niciodată alte sfârcuri în afară de ale mele. Oare erau la fel? Am închis ochii și am inspirat adânc pentru a-mi alunga gândurile. Când am deschis ochii, am întâlnit privirea senină a Raisei.

— Ești ok?

— Da. Un pic obosită, am zis neconvingător.

Profesoara cea brunetă mi-a susținut privirea zâmbind. Și aș fi putut să jur că-mi citise gândurile.

Decembrie 1997

Ningea. Nu cu fulgi mari, ca în povești. Ci unii mici și înghețați, preludiu la mocirla gri care avea să domine orașul. Trocan era plecat la nu știu ce adunare de partid. Pe mama și pe fiică-mea le expediasem la munte, la un hotel de lux. Mi-era foame și mă gândeam ce aș fi putut să gătesc în doi timpi și trei mișcări. Bucătăritul era departe de preocupările mele. Tot la fel de departe e și acum. M-am trezit cu un telefon de la Raisa.

— Ce faci?

Hotărâsem din prima să ne tutuim.

— Nimic.

— Și eu la fel. Și m-am gândit să fac nimic la o cafea…

— Și te-ai gândit la mine ca parteneră…

— Nu din prima, recunosc. Am încercat cu alții înainte și n-a ieșit…

Ne-am întâlnit la McDonald's la Unirii. Am băut vreo trei cafele și am băgat în noi mâncare nesănătoasă. Și am povestit. Vrute și nevrute. Copilărie, părinți, școală, primii iubiți – ai ei, că la mine nu era cazul… – filmele lui Mihalcov și naiba mai știe ce altceva. Undeva, în mijlocul pălăvrăgelii (cred că Raisa povestea despre momentul când a văzut „Casablanca"…) m-am auzit spunând:

— Aș vrea să te fotografiez nud. Ai fi de acord?

Nu fotografiasem niciodată nuduri. Mi s-a părut un mod destul de convențional de a fi rebelă, într-o perioadă în care fetele mai mult sau mai puțin dezbrăcate invadaseră micile și marile ecrane. Dar Raisa avea ceva… un *sex-appeal* special. Era un amestec de timiditate și sălbăticie. Întrebarea mea a surprins-o un pic. A zâmbit.

— Să știi că n-am un corp de fotomodel.

— Ăsta e un lucru bun. Dacă aveai siluetă de manechin, nu m-ar fi interesat.

— Serios?

— Da. Femeia fotomodel este o creatură pe care toată lumea o admiră, dar nimeni n-o dorește.

— De ce?

— Pentru că nu pare vie.

— Și tu vrei să pozezi femei dezirabile?

— Eu vreau să fotografiez oameni vii.

Zâmbi.

— Ce e?

— Ar fi fost mai bine să fi fost bărbat.

— De ce?

— Știi să faci complimente. Și asta este o artă masculină prin definiție. Cel puțin așa se spune.

Am sfârșit în garsoniera ei din Dristor. Am făcut pozele. S-a dovedit a fi un model superb. Aproape că n-aveam nimic de făcut decât să pun obiectivul pe ea. Combinația de jenă și emancipare din priviri, tenul ăla ciudat, formele cu ușoare rotunjimi – toate au contribuit la crearea unor instantanee de vis. Publicarea lor într-un album intitulat „Naked!" a constituit o binevenită revitalizare a carierei mele.

Cu sexul, însă, a fost o altă poveste. Experiența lesbiană mi-a lăsat un gust amar. Mai mult decât atât, recunosc că m-a speriat un pic. Atingerea dintre două femei are ceva violent, intimidant. Nu mi-a plăcut. Dar trebuie să recunosc, mă măgulea pasiunea Raisei. Îmi plăcea să o văd înnebunită de dorință. Mă ungea pe orgoliu felul în care se străduia să mă satisfacă. Atât de mult, încât am continuat să mă văd cu ea o vreme. Faptul că o făceam pe ascuns, adăuga farmec și adrenalină poveștii. În plus, îmi plăcea să petrec timp în atelierul ei. De fapt, era o garsonieră pe care Raisa o folosea și ca atelier, și ca locuință. Era o debandadă poetică acolo. Și mirosea a vopseluri și lavandă. Raisa era înnebunită după lavandă. Îmi plăcea acolo. Mă simțeam bine în atmosfera boemă, dulce.

Dar sexul cu o femeie tot nu ajunsese să-mi placă. După vreo două luni, am decis că întinsesem pelteaua suficient. Ne-am întâlnit într-o dimineață geroasă de februarie. Tot la Unirii, unde începuse povestea. I-am spus simplu și direct că nu mai vreau să continuăm. La început n-a scos nici un cuvânt. S-a albit la față și buzele au început să-i tremure. Un rid i-a apărut pe frunte. Nu mai era frumoasă. Era disperată. Iar disperarea urâțește femeia. Pentru o clipă am simțit un fior de panică. Dacă avea să încerce să se sinucidă? Dar nu, Raisa nu era genul ăla de femeie. Odată ce șocul veștii a trecut, și-a recompus figura și atitudinea. Și, cu o voce calmă și inflexibilă, a spus fiecare jignire care i-a trecut prin minte. M-a înjurat douăzeci de minute fără să se repete.

La final numai privirea mai trăda ceva din disperarea din debut. S-a ridicat și, în loc de adio, mi-a șuierat:

— Ești un nimeni. O nulitate care a avut noroc.

Credea că avea să mă deranjeze. Să mă jignească. Dar cum ar fi putut? Era purul adevăr. Pe care, în sinea mea, l-am știut dintotdeauna. Am petrecut-o cu privirea, am oftat și am luat o gură de cafea. Privirea dezaprobatoare a bărbatului de la masa de alături m-a pus pe gânduri. Fără îndoială auzise conversația noastră. Iar acum îndrepta spre mine o acuzație mută de cruzime. Așa să fi fost oare? Mi-am amintit atunci de fosta mea dirigintă, cea care m-a ajutat când m-au exmatriculat din liceu. „Sper ca experiența să nu te amărască…”. O altă speranță năruită, se părea…

Martie 1998

„Naked!” nu era un album de autor, ci unul colectiv. Al meu și al celor care formau grupul meu de învățăcei. Fiecare dintre noi și-a ales un personaj și a realizat o serie de poze cu subiectul gol pușcă. Nu era neapărat legat de sexualitate, dar nici nu o excludea. Pozele mele, având-o ca subiect pe Raisa, categoric aveau o tentă senzuală. Dar alții aleseseră o altă conotație a nudității. De exemplu, Elena, una din fetele din grupul meu, a descoperit un bătrân cerșetor, un *homeless.* Se spune că dacă găsești un sărac și-i dai un pește, îl hrănești o zi. Dacă îi pui în mână o undiță și îl înveți să pescuiască, atunci îl ajuți să se hrănească o viață. Asta făcuse Elena cu bătrânul acela. De fapt, nici nu era așa bătrân. Avea până-n 60 de ani. Dar viața grea și mizeria își puseseră amprenta. În fine, ucenica mea aranjase ca omul să facă menajul în blocul unde avea ea apartamentul și să locuiască într-una din camerele administrației. În schimb, omul fusese de acord să fie fotografiat în toată goliciunea lui. Instantaneele rezultate constituiau o ilustrare genială a sărăciei în stare pură.

Pe coperta albumului se răsfăța, însă, o fotografie a Raisei în toată splendoarea ei. Normal, doar eu eram șefa găștii. Pictorița stătea pe taburetul pe din fața șevaletului cu spatele la tabloul în lucru și fața spre obiectiv. O convinsesem să înlăture pânza care acoperea pictura neterminată, promițându-i că voi focaliza pe ea și nu pe tablou. Raisa privea în obiectiv cu o ușoară jenă. Stătea dreaptă, cu mâinile zdravăn ancorate de marginile taburetului. Picioarele le ținea într-o asimetrie delicată, unul fiind așezat pe o cutie din fața taburetului, celălalt întins. Sânii erau un pic lăsați, dar frumoși. Abdomenul nu era tocmai plat, dar nici dizgrațios. Din contră. Micile imperfecțiuni ale trupului ei o făceau să pare umană, reală, abordabilă. Toți cei care văzuseră fotografia o admiraseră fără rezerve. Recunosc, însă, că pentru mine, poza își pierduse ceva din farmec…

Lui Troci însă i-a plăcut la nebunie albumul. Dovadă că în burghezul convențional și plicticos care devenise mai supraviețuia o picătură din rebelul de altă dată. De fapt, aprecia atât de mult rezultatul muncii noastre încât

achiziționase cin'sprezece exemplare pentru ca să le dea cadou noilor parteneri de afaceri. Trocan abandonase structurile guvernamentale și se angajase în sistemul privat. Era acum managerul unei firme care se ocupa cu importul și exportul de echipamente tehnice pentru industrie textilă. Calitate în care încheiase câteva contracte cu niște firme din China și Italia. Ca orice întâlnire de afaceri importantă, se lăsase cu un zaiafet cu stil, adică o recepție la o vilă închiriată din Snagov, unde fuseseră invitați reprezentanții firmelor în chestiune. Iar în pungulețele cu mici atenții pentru aceștia fusese inclus și albumul nostru ceea ce, recunosc, mă uimise și mă măgulise. Iar invitații fuseseră și ei impresionați. Cei cu vagi cunoștințe și înclinații artistice au mormăit ceva despre focalizare, lumină și tematică. Ceilalți au zâmbit la vederea coperții albumului. Fosta mea amantă le încălzea imaginația. „Fosta mea amantă", îmi plăcea cum suna ideea. Gândul îmi zbura aiurea, dar încercam să fiu cât de cât prezentă în conversație. Și să zâmbesc amabil.

Încă zâmbeam când s-a-ntâmplat. Se servea o supă de culoarea lui Shreck. Întindeam mâna după paharul de vin. Nu știu ce mi-a atras atenția asupra lui. Ni s-au întâlnit privirile. Era mai bătrân, un pic ridat și purta ochelari. Iar costumul de pe el era probabil de zece ori mai scump decât cel pe care-l afișa cu mulți ani în urmă. Dar n-aveam nici o îndoială. Reprezentantul firmei producătoare de echipamente industriale din China era nimeni altul decât Sitaru, unul din securiștii care dăduseră buzna la noi în casă pentru a-l aresta pe Iulian. Și care, mai târziu, l-au returnat familiei într-o ladă de lemn.

Două ceasuri mai târziu patrulam prin sufragerie sub privirile temătoare ale mamei. Simulasem o criză de bilă și plecasem de la recepție. Altfel ar fi existat riscul să apuc furculița și să i-o înfig în glandă porcului care o făcea pe marele om de afaceri.

— Draga mea, nu e posibil să te fi înșelat?

— Mamă, am stat vis-à-vis de el la masă. E cel care a venit și mi-a luat fratele din pat noaptea. Apoi a venit și l-a adus între patru scânduri. Apoi a venit la înmormântare ca să vadă cine are curajul să-l plângă pe amărât. Cum aș putea să-l uit? Tu ai putea?

Mama nu mai scoase un sunet. Ceva mai târziu apăru și Troci. Așa cum m-așteptam, a încercat să mă convingă că greșeam. Tipul era reprezentantul unei

companii importante, iar ăia nu ar fi angajat pe nimeni fără o verificare în prealabil. Nu aveau nevoie de „pătați" în grupul lor.

— De ce le-ar păsa?

— Poftim?

— De ce ar cerceta ei dacă românul pe care l-au angajat e securist sau nu? Nu e problema lor. Nu pe ei i-a urmărit și arestat Securitatea. Nu fratele lor a murit în pușcărie. Ci al meu. Tatăl meu a murit cu regretul că n-a reușit să afle cum a murit Iulian.

— Iubito, ești sigură că…

„Doamne, dacă îmi mai spune odată că mă înșel, îi crăp capul!" Nu a spus. Probabil că privirea mea i-a transmis amenințarea. Și-a ținut câteva clipe fața în palme, a oftat și apoi și-a îndreptat privirea către mine.

— Voi face săpături. Voi încerca să aflu câte ceva despre trecutul lui. Ca să lămurim povestea asta și să ne liniștim. Promit.

Se simțea o ușoară condescendență în atitudinea lui. Încerca să mă calmeze. Să mă abureascä. Probabil n-avea de gând să facă cercetări despre trecutul individului. Și chiar dacă ar fi făcut, ce șanse avea să descopere ceva? Am oftat la rândul meu.

— Îmi pare rău că ți-am făcut recepția muci…

— N-ai făcut-o. Ai fost inspirată să pretinzi că ți-e rău. Am un morman de urări de sănătate să-ți transmit, răspunse el zâmbind.

Am lăsat-o baltă în seara aceea. Nu avea rost. Știam că Trocan n-avea să mă ajute. N-avea cum. Și chiar dacă ar fi putut, n-ar fi făcut-o. Până la urmă nu el era cel care și-a văzut fratele între patru scânduri la mai puțin de 25 de ani. Sigur, și familia lui suferise din pricina autorităților comuniste. Dar pierderea unui fiu sau a unui frate nu se compară cu nimic.

Dar exista cineva care ar fi putut face lumină în povestea asta. Și era dispusă să o facă. Era destul de târziu pentru un telefon. Din fericire, însă, civilizația adusese în viața noastră mail-ul. Cinci minute, atât mi-a luat să compun o convocare la o cafea. Raluca avea să accepte provocarea. Nu era nici o îndoială.

Iunie 1998

— La naiba, Ana, faci numai tâmpenii și apoi te aștepți ca eu să le-ndrept.

În general, afirmația era corectă. Nu și în cazul acela. Îl descoperisem la o blestemată de petrecere pe securistul care-mi nenorocise familia. Ce naiba se așteptase Trocan să fac? Să ridic din umeri și să mă prefac că nu se întâmplase?

— Știam că tu nu vei putea investiga trecutul partenerului tău de afaceri. Ți-ar fi periclitat afacerea. Și nici eu nu mă puteam apuca să o fac pe Sherlock Holmes. Raluca părea a fi cea mai potrivită.

— Mda, atât de potrivită, încât l-a abordat direct pe individ cu întrebări peste întrebări și dezvăluiri pentru care nu avea nici cea mai mică dovadă – asta doar dacă nu conta pe mărturia ta oficială. Oricum, nu mai contează. S-au dat niște telefoane și acum Raluca nu mai are *job*. Ați fost grozave amândouă, ce să zic.

— De unde era să știu că se va purta ca un cruciat?

— Cum de unde? Uită-te-n oglindă. Exact așa te porți și tu. Când vine vorba de frate-tău. Orice urmă de gândire zboară pe fereastră. Întotdeauna ai fost impulsivă. De la Raluca, însă m-aș fi așteptat la mai multă minte.

În mod normal mi-ar fi sărit muștarul. Dar nu era momentul, așa că mi-am mușcat buzele și am adoptat un ton împăciuitor.

— E greu să fii ponderat când te afectează personal. Într-un fel, o înțeleg și pe ea. Au fost împreună și apoi toată lumea a acuzat-o că a dat bir cu fugiții când l-a luat Securitatea pe Iulian…

— „Toată lumea” însemnând maică-ta.

— Da. Și a fost greu de suportat. În special pentru că era adevărat. Și încearcă să se revanșeze. Îți imaginezi prin ce trece? *C'mon,* tu poți s-o ajuți… Printre toate cunoștințele tale or fi și niște patroni de ziare sau ceva…

Troci oftă.

— Am să încerc. N-o să fie ușor s-o plasez după nebunia asta, dar sunt unii oameni care-mi datorează favoruri. Explică-i însă că dacă mai sare calul, n-am s-o mai pot ajuta.

Am sărit de pe scaun, am ocolit biroul și l-am pupat pe obraz. Nu era un pupic sincer. Era o plată pentru un serviciu. M-am grăbit să mă retrag. Obținusem ceea ce dorisem.

Am deschis ușa să ies din biroul lui. Vocea lui m-a oprit.

— Și mie mi-e dor de el, să știi. De Iulian, adică. Dar nu pot să-mi consum întreaga viață cu povestea asta. Știu că ți-e greu, dar ar trebui să lași trecutul în urmă. „Dacă vine să mă-mbrățișeze, îl omor.” N-a făcut-o. A rămas la birou cu ochii ațintiți pe mine în așteptarea unui semn că înțeleg. Am dat din cap și am ieșit.

— Ar fi trebuit să mă ajuți cu securistul ăla, m-am auzit mârâind.

O săptămână mai târziu eram la teatrul Țăndărică. Grădinița fiicei mele punea în scenă piesa de final de an școlar, „Capra cu trei iezi”. Iuliana suferea cumplit pentru că nu primise ea rolul caprei. Spectacolul urma să-nceapă, iar eu nu reușeam s-o opresc din plâns pe Iuliana. Tocmai îi făceam niște predicții groaznice despre cum avea să arate iedul interpretat de ea cu ochii umflați de bocit și mucii curgându-i din nas, când l-am văzut. Sitaru coborî dintr-o mașină de fițe ținând de mână un puști pistruiat, blond și slăbuț. Mi s-a oprit mintea-n loc. Nici nu știu cum a trecut spectacolul. Am făcut pozele mecanic. Este singura reprezentație a copilei mele ale cărei poze le privesc fără să-mi pot aminti nici măcar o secvență, oricât de mică.

La finalul spectacolului, educatoarele organizaseră un bufet pentru pitici. Cu sucuri și prăjituri cumpărate pe banii noștri, ai părinților, evident. Copiii se bucurau de tratații. L-am văzut pe securist strecurându-se afară pentru a fuma o țigară. Din când în când viciile prind bine. M-am asigurat că fiică-mea se joacă sub ochii educatoarelor și l-am urmat pe afaceristul cel fost securist. Nu aveam nici o îndoială asupra identității lui. Și dacă aș fi avut ar fi fost spulberată de salutul său.

— Bună ziua, domnișoară Niculescu. Aș vrea să pot să spun că mă bucură revederea.

— Oricât de ciudat ar părea, pe mine mă bucură, domnule Sitaru. Pierdusem speranța unei reîntâlniri. Cum de sunteți aici?

— Puștiul blond pe care m-ați văzut ținându-l de mână este nepotul meu.

— Să vă trăiască, am spus mecanic.

— Mulțumesc. Și dumneavoastră fiica.

Prea multe amabilități începeau să mă irite. Trebuia să spun ceva deștept. Era singura mea șansă. Alta nu mai primeam. Mi-era clar că soțul meu n-avea să mă ajute, iar Raluca nu putea risca să-și mai piardă *job*-ul odată.

— Trebuie să spun că mă uluiește calmul dumneavoastră. Nu știu câți criminali ar fi așa de calmi când se trezesc nas în nas cu familiile victimelor.

Sitaru zâmbi fără să mă privească.

— Dumneavoastră sunteți sora unei victime, dar eu nu sunt un criminal. Iulian Niculescu nu a murit de mâna mea.

— Nuuu, s-a sinucis, nu-i așa? Dar cine l-a determinat? Cine l-a anchetat, torturat și umilit până când n-a mai rezistat? Cine l-a luat de-acasă om sănătos și l-a adus într-o ladă? Cine?

Mâinile începuseră să-mi tremure. Și am realizat că ridicam glasul cam tare. Cele două femei de serviciu care adunau cu niște mături amărâte mucurile de țigară și paharele de unică folosință din fața teatrului se opriseră din activitate și ne priveau atente ca două suricate.

— Stimată doamnă, eu nu l-am interogat niciodată pe Iulian Niculescu. Sau pe oricine altcineva. Eu am fost om de teren. Obținerea de informații din interogatorii revenea, slavă Domnului, altora. Eu doar a trebuit să mă fac că nu văd, că nu aud… Iar pe la Jilava nici n-am fost. Eu am fost ceea ce americanii numesc „first base”…

— *No shit*… Și asta vă scutește de coșmaruri?

Zâmbi.

— Eu n-am coșmaruri. Am făcut pace cu mine cu mult timp în urmă. Fiecare din noi a făcut ceea ce trebuia să facă pentru a supraviețui. Eu am anchetat și-am urmărit, alții au torturat, alții au turnat. Iar poporul, atât de setos de dreptate și sânge în decembrie ’89, ei bine poporul a tăcut și a acceptat. Așa că nu-mi vorbiți mie de coșmaruri. Eu am fost doar un pion. Pionii n-au regrete…

— Nici nebunii n-au…

Sitaru vru să mai zică ceva. Dar brusc ușile teatrului se deschiseră, iar puștii, care terminaseră sucurile și băuturile, năvăliră afară ca o ceată de barbari în miniatură. Iuliana veni în fugă către mine cu un zâmbet larg, plin de ciocolată. Puștiul cel blond se prinse repede de mâna bunicului său. Am șters mutrița fetei mele cu un

șervețel, am luat-o de mână și am plecat, fără tragere de inimă, spre locul unde îmi parcasem mașina.

— Domnișoară Niculescu, am auzit vocea lui Sitaru în urma mea.

M-am oprit și m-am întors.

— În ciuda celor susținute de istorici și arheologi, dezgroparea trecutului e-o treabă nu tocmai plăcută și rareori folositoare. Dar dacă totuși insistați s-o faceți, nu vă încurcați cu plevușcă. E simplu să-l găsești și să-l condamni p-ăla care a dat cu piatra. Ăla care a dat ordinul e mai greu de găsit…

N-am răspuns. M-am întors și mi-am văzut de drum. Întâlnirea asta și dialogul mă zdruncinaseră așa de mult, încât Iuliana a trebuit să mă tragă zdravăn de mână și să țipe „Mamăăăă!”, ca să-mi dau seama că vorbea cu mine.

— Ce este, puiule?

— De ce ți-a zis nenea ăla „domnișoara Niculescu”. Pe tine te cheamă Zamfir.

— Mă cheamă Zamfir pentru că așa se numește tatăl tău, iar eu sunt măritată cu el. Înainte mă chema Niculescu, ca pe bunica. Și tu te vei numi Zamfir doar până te măriți. Apoi te va chema ca pe soțul tău. Domnul mă știe dinainte de a mă căsători.

— De unde?

— Am fost vecini, am zis repede.

S-a-ncruntat. Îi dădusem temă de gândire. Ceea ce era bine, pentru că mintea mea rămăsese la schimbul de replici cu Sitaru.

A fost ultima oară când l-am văzut. Câteva luni mai târziu, ziarele aveau să vuiască pe tema sinuciderii lui. A fost găsit spânzurat în garajul vilei sale din Pipera. A trecut și mai mult până când să-mi pun întrebarea dacă sinuciderea fusese un soi de justiție poetică autoindusă sau o nouă camuflare a unor adevăruri pe care nimeni nu mai voia să și le amintească.

Octombrie 1998

— Și ce-a avut de zis? întrebă Raluca cu ochii căscați.

Sinuciderea lui Sitaru făcuse ceva valuri în presă. Dovedind un nebănuit simț al umorului, dar și o capacitate fabuloasă de a zgândări oamenii, redactorul șef al ziarului unde lucra acum i-a încredințat ei subiectul. „Tu îl cunoști cel mai bine. Te-ai mai ocupat de subiect. De data asta, însă, vino cu ceva concret.” Și cu cine ar fi putut bârfi subiectul mai bine decât cu mine? Iar eu am decis să îi dau apă la moară. Nu știu dacă am făcut-o ca să le dau peste nas celor care spuseseră că mă înșelasem și că respectabilul om de afaceri nu avea cum să fi fost un securist reprobabil. Mai degrabă înclin să cred că profitam de situație ca să-mi șicanez soțul. Din nou. Cert este că i-am povestit amicei mele jurnaliste despre întâlnirea cu Sitaru de la teatrul Țăndărică.

— A spus că are conștiința curată. Că doarme noaptea ca un prunc. Că fiecare om a făcut ce a trebuit să facă. Și că poporul a tăcut și a-nghițit.

— Ticălosul! Absolut fără scrupule.

— Mă rog, nu chiar. Până la urmă s-a sinucis.

— Asta dacă nu „a fost sinucis”…

— Crezi?

— Orice e posibil.

O vreme am băut cafelele în tăcere. Dar liniștea nu-i pria Ralucăi.

— Ar mai fi o posibilitate, zise ea după ce sorbise zgomotos din *latte*.

— Care?

— Toată agitația asta cu înființarea consiliului ăla pentru studierea actelor securității.

Asta a fost o altă poveste lungită a proaspetei noastre democrații. Toate fostele țări comuniste începuseră viața democratică printr-o severă și vizibilă lustrație. Nu și România. Foștii securiști erau mult prea bine înfipți. Unii dintre ei încă sunt. Demersurile pentru înființarea CNSAS-ului – Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității – au fost lungi și sinuoase. Acum puțină lume mai e interesată de trecut. Pe vremea aceea,

însă, asocierea cuiva cunoscut cu Securitatea încă vindea ziare.

— Posibil…

— Știi, mă gândeam… Poate că ar trebui să faci și tu demersuri să citești dosarul lui Iulian. Așa poate s-ar lămuri odată pentru totdeauna povestea.

Ce să se lămurească? Eu știam. Iulian cedase presiunilor, trădase și apoi se sinucisese. Însă nu aveam de gând să las să iasă la iveală povestea asta.

— Cred că mă voi potoli cu săpăturile pentru o vreme. L-am cam călcat pe bătături pe Trocan cu povestea cu Sitaru și cu *job*-ul tău.

— Mda, s-a schimbat mult, nu?

— Troci? Uneori nici nu-l mai recunosc. Dar probabil și eu m-am schimbat. Și tu…

— N-o să pot să te citez pentru articol, nu? Mă refer la ceea ce ți-a zis Sitaru la teatru. Bărbatu-tău o să ia foc.

— Nu și dacă o facem cum trebuie, am zis zâmbind.

I-am povestit Ralucăi de faptul că disputa avusese loc în fața teatrului și că sonorul fusese cam tare ceea ce atrăsese atenția.

— Caută-le pe tipele care măturau în fața teatrului. Vezi dacă-și amintesc de discuție. Apoi vino cu povestea la mine.

Raluca zâmbi la rândul ei. Îi plăcea ideea. M-am întrebat atunci – pentru a câta oară? – cum ar fi fost dacă Iulian ar fi trăit și ea ar fi rămas cuplată cu el. Am fi fost prietene? Probabil că nu. În condițiile actuale mi-era relativ simpatică. Dar ca prietenă sau chiar soție a fratelui meu m-ar fi călcat pe nervi. Rău!

Decembrie 1998

Se apropiau sărbătorile. Încă un Crăciun de care n-aveam chef. Era ca și cum ultimul Crăciun real pe care-l trăisem fusese cel al Revoluției, cel pe care îl petrecusem cu Vlad. Toate cele care urmaseră nu fuseseră decât niște falsuri enervante. Noroc că exista Iuliana. Bucuria ei era rațiunea mea de a fi parte din șarada asta. Mă amuza să observ entuziasmul cu care participa la împodobirea bradului. Îmi amintea de Iulian.

Gândurile astea mi se rulau prin cap în drumul către casă. Le dădusem liber cursanților mei. Până la urmă era săptămâna dinaintea sărbătorilor. Dacă eu aveam menajeră care să îmi facă pregătirile, restul lumii nu avea. Luasem un taxi cu gândul de a ajunge repede acasă, a pregăti la fel de repede o masă și apoi urma să îmi răpesc fiica la o sesiune de cumpărături. De-abia după ce am plătit cursa și m-am extras din taxi, am observat mașina soțului meu în fața casei. „Să mă cac, ăsta de ce nu e la muncă?” am mârâit înciudată.

De când am intrat, am realizat că planurile mele drăguțe au fost date peste cap. Era mult prea liniște. În general, în casă era o fugăreală continuă a Iulianei, care avea tot felul de idei și de inițiative, și a mamei care se chinuia să o convingă să stea cuminte. Probabil că Trocan avea de lucru și le-a expediat undeva. Măcar dacă mi-ar fi spus și mie, mă duceam direct după ele, nu mai veneam acasă. Oftez, îmi arunc haina pe un fotoliu în sufragerie și mă duc spre biroul soțului meu pentru tradiționalul salut „*honey, I’m home*”. Dar, stupoare! Ușa de la biroul lui Trocan era larg deschisă, iar el nu era acolo.

Am ieșit din birou și m-am oprit la baza scărilor care duceau la etaj. Am privit în sus. Ceva nu era în regulă. Un sunet, poate? Nu! Un miros! Un miros dulce și discret pe care îl recunoscusem. Am urcat atentă să nu fac zgomot. Am ajuns la dormitor. Ușa era închisă. Primul instict a fost să bat. Dar un râs cristalin m-a făcut să deschid ușa brusc. Priveliștea era ceea ce noi numeam un moment Kodak. Era o sintagmă consacrată de o reclamă. Soțul meu, întins pe spate, cu mâinile legate de ornamentele de la capul patului și Raisa pictorița mișcându-se într-un ritm un pic cam lent, deasupra. Soțul și fosta mea amantă!

Ce situație à la Henry Miller! I-am privit câteva clipe gândindu-mă la o replică isteață. Cum nu mi-a venit nici una în minte, am trecut la artileria grea:

— Copilul meu unde e?

Nu vreți să știți. După câteva momente de perplexitate condimentate de două perechi de ochi mari și rotunzi cu priviri tâmpe, Raisa a sărit de pe Trocan ca de pe un cal nărăvaș și a început să se agite isteric. Aduna și scăpa lucrurile, bâiguia niște scuze și tremura, în timp ce bărbatu-meu urla la ea:

— Dezleagă-mă, idioato!

Sincer? I-aș mai fi chinuit un pic stând acolo și uitându-mă la ei, dar nu știam când aveau să se întoarcă mama și Iuliana și nu voiam să găsească circul ăsta în casă. Am coborât la parter și m-am înfipt în sticla de whisky din bar. Aveam nevoie de ceva să mă ajute să mă gândesc.

Prima a coborât Raisa. M-am întors către ea. Arăta răvășită. Sau se prefăcea foarte bine. Și-a aprins o țigară cu mâinile tremurânde. S-a uitat la mine lung câteva zeci de secunde. Și într-un final a bâiguit:

— Știi, eu nu… Chestia asta s-a-ntâmplat pur și simplu… N-a fost nimic… Adică nu e ce crezi tu.

— Prietenă, eu știu exact despre ce e vorba. Și nu e ce crezi tu. Nu vei fi următoarea doamnă Zamfir. Trocan n-are nevoie de o artistă țăcănită alături de el. A avut deja parte de un experiment d-ăsta. Tu o să fii un episod. O distracție care o să-l coste căsnicia și copilul. Deci, nici măcar o amintire plăcută.

Tăcere. Lacrimi. Am lovit tare. Câteodată reușesc performanța de a fi ticăloasă cu diplomă. Își șterge ochii cu podul palmei.

— Cred că…

— Cred c-ar trebui să pleci. Eu și soțul meu avem niște treburi de discutat, o familie de destrămat, așa că ieși dracului din casa mea.

A lăsat capul în jos și a început să-și târșâie picioarele către hol. Era pe punctul de a ieși din casă când m-am dus după ea.

— Îți aduci aminte când mi-ai zis că sunt o mediocritate care a avut noroc? M-am întrebat atunci dacă e chiar atât de evident. Nu este. Motivul pentru care m-ai citit e că și tu ești la fel. Diferența e că tu ești o mediocritate care n-a avut noroc.

I-am întors spatele. Am auzit ușa închizându-se în urma ei. Când m-am întors în sufragerie, Trocan era acolo. Am trecut pe lângă el fără să-l privesc. Mi-am mai pus un pahar.

— Ai ascultat discuția rivalelor din spatele ușii?

— Raisa nu ți-e rivală. N-are cum să fie.

— Tai-o, speechul devine grețos.

A venit prin spatele meu și m-a luat de umeri.

— Ana…

— Nu, Trocan. Nu merge. Nu mai merge de mult. Și de data asta am ajuns prea departe. Pentru Dumnezeu, ai adus o femeie oarecare în patul nostru. Cam cum ai vrea tu să trec peste asta? Schimb așternuturile? Patul? Casa? Le putem face, dar n-o să se rezolve nimic. Pentru că imaginea ta legat de patul pe care eu l-am ales, sub pictorița aia de doi bani, nu-mi va ieși niciodată din minte.

S-a așezat pe canapea, a oftat și și-a luat capul în mâini. A ridicat apoi privirea și am văzut o privire de cățel care a fost prins făcând o prostie. Pentru o secundă mi-a fost milă de el. Doar pentru o secundă.

— Cum vrei să facem? a întrebat cu voce stinsă.

— Nu știu. Oricum lăsăm sărbătorile să treacă. Pentru mine nu contează cine știe ce, dar pentru Iuliana și mama, da. Hotărâm după. Până atunci îți faci patul pe canapeaua din birou.

Dacă ar fi tăcut ar fi fost minunat. Dar nu a rezistat tentației de a mai face o încercare.

— Îți amintești Crăciunul din ’89? Reușisem să fac rost de bradul ăla și…

— Să nu-ndrăznești! N-ai voie să te folosești de amintiri ca să scapi basma curată, am șuierat în timp ce paharul din cristal de Boemia se făcea țăndări deasupra capului lui, pe perete. Aproape instantaneu mi-a părut rău de băutură.

Trocan s-a uitat la mine perplex. Apoi s-a ridicat brusc și a ieșit din cameră. Înțelesese, în sfârșit, că era mai bine să-mi iasă din raza vizuală. Am așteptat să aud ușa de la birou închizându-se și abia apoi i-am permis unui zâmbet să-mi înflorească pe buze. Raisa a încercat să se răzbune pe mine, dar fără să vrea mi-a făcut un imens bine. În sfârșit aveam să fiu liberă!

M-am ridicat și mi-am mai pus un pahar de whisky.

Martie 1999

În adolescență, odată cu acutizarea conflictului între generații, tot ce ne dorim e „să fim la casa noastră și să facem ce vrem”. Dacă am ști ce presupune asta…

Adevărul e că nu pot să mă plâng. Trocan a fost mai mult decât corect la divorț. Pe lângă pensia alimentară pentru Iuliana mi-a lăsat și casa. Problema era întreținerea ei. Impozit, curent, încălzire, grădinarul, reparațiile. Aș fi putut să iau pe cineva în chirie. Dar era o bulversare pe termen lung pe care nu eram dispusă să mi-o asum. În plus, având un copil minor, trebuia să fiu foarte atentă pe cine bag în casă. Nu puteam să risc.

Așa că am ales varianta doi: relocarea. Am vândut vila și o parte din mobile. Cu banii obținuți am reușit să cumpăr două apartamente la Știrbei Vodă. Unul cu 3 altul cu 2 camere, pe același palier. Practic, perete în perete. Și mi-au mai rămas și ceva bani, căci pe vremea aia zona nu era chiar atât de bine cotată.

Am reușit să mă descurc așa de bine într-un timp record, pentru că am avut parte de ajutor. Unul din cursanții mei, Robert, era un tânăr student la ASE care se apucase de fotografie ca să-și cultive și latura artistică a personalității, spunea el. De fapt, cred că vroia să îi mângâie orgoliul tatălui său, un pictor destul de apreciat, care suferea un pic pentru faptul că progenitura nu-i moștenise vocația. Nu era Robert vreun mare artist, dar era un tip săritor și descurcăreț. Mai mult decât atât, mama lui era agent imobiliar. Ea m-a ajutat să găsesc cele două apartamente și să vând vila din Dorobanți. Reușisem să amenajez cât de cât locuințele. Inițial am vrut să sparg peretele comun și să le unesc. Dar m-am gândit mai bine și am decis că era de preferat să le las așa cum erau. Cine știa cum aveau să evolueze lucrurile și nevoile? În apartamentul mai mare le-am făcut camerele mamei și Iulianei și sufrageria familiei. În apartamentul cu două camere aveam dormitorul meu și o cameră pentru cursuri. Nu era tocmai rău.

Era sâmbătă seară. Ajutată de Robert încărcasem în Dacia tatei ultimele cutii din garajul vilei și le adusesem în mica bucătărie de lângă camera de curs. Și eu și el eram obosiți și plini de praf. Am produs o sticlă de

whisky. Mama, grijulie, ne lăsase două porții de supă de roșii care picase dumnezeiește. Mâncasem în liniște și apoi ne abandonasem pe canapeaua din sala de curs, pe care o recuperasem din fostul birou de la vilă al lui Troci.

— Ești ok? m-a întrebat Robert jucându-se cu restul de lichid arămiu de pe fundul paharului.

— Adică? În ce sens?

— Nu știu. Cu divorțul, cu mutarea. E o schimbare majoră față de viața ta de până acum.

— De ce? Ți se pare că sunt așa legată de stilul de viață burghez?

— Nu e vorba de asta. Oricum mie chestia asta cu sărăcia ca o condiție sine qua non a creativității mi se pare o prostie. Dacă ai vreun talent, bine. Dacă nu, pauperizarea nu-ți va face rost de unul.

N-am răspuns. Aveam la vremea aia impresia că sunt un pic impostoare și că bunăstarea în care trăisem până atunci contribuise, cumva, la chestia asta. În plus, recunosc, mi-era un pic frică. Conștientizam că arta mea era un fel de păcăleală și că faima de care mă bucurăm era umflată cu pompa și că nu mă puteam baza cu adevărat pe ea. Și trebuia să le asigur un trai decent Iulianei și mamei. Am realizat atunci că eu nu trăisem pe spezele mele niciodată până atunci. M-au întreținut părinții și apoi m-am măritat cu Trocan. Iar acum venise momentul să aflu dacă eram în stare să mă descurc. Robert mi-a citit gândurile. S-a tras lângă mine și mi-a luat fața în mâini.

— O să te descurci. Ești mai puternică decât crezi. Și oricum sunt și eu prin preajmă, zise și zâmbi.

Avea un zâmbet frumos și niște dinți perfecți. Ochii căprui erau mari și blânzi. Părul bogat și ciufulit îi dădea un aer copilăresc, înăsprit doar de nasul ușor coroiat, amintire de la o beție din liceu terminată cu o cafteală. Deh, păcatele tinereții… Ne-am sărutat. Mai întâi o atingere delicată și timidă pe buze. Apoi din ce în ce mai apăsat, până la un sărut în toată regula. Mi-a plăcut. Robert a așteptat un pic să vadă dacă îl resping. Apoi a prins curaj și mi-a pus mâna pe sân. Am făcut dragoste. Fără artificii și nebunii. Blând și liniștit. În ciuda tinereții lui, băiatul știa ce face. M-am simțit bine. N-o mai făcusem cam de multișor. Am mai băut un pahar, am mai fumat o țigară și Robert s-a ridicat să plece. L-am condus la ușă ținându-ne de mână.

— Sper că suntem ok. Nu sunt venit cu paiul pe conductă și nu-mi închipui te miri ce povești à la Anna Karenina. Dar nici nu-mi plac chestiile gen „pif-pam, merci madame”.

Am râs și l-am sărutat.

— Suntem ok, nu-ți face griji.

— Bun. Mă duc acasă să nu mă dea ai mei dispărut. Te sun mâine.

Am încuiat și m-am dus să sting lumina în bucătărie. Am aruncat o privire cutiilor pe care le cărasem împreună cu Robert. Știam ce era în ele. Tot ce recuperasem din atelierul și apartamentul lui Vlad după moartea lui. Arhiva foto din cutiile alea și pendula pe care o pusesem în sufrageria apartamentului cu trei camere era tot ce mai aveam de la el. Asta și amintirile.

Am oftat și m-am dus la culcare. Și am dormit ca un prunc. Eram ruptă de oboseală.

Duminică n-am făcut altceva decât să sap și să descopăr moștenirea lui Vlad din cutii. Poză cu poză, film cu film, diapozitiv cu diapozitiv. L-am redescoperit pe mentorul meu cel organizat. Totul era grupat, notat, etichetat, ambalat. Am fost atât de captivată de ceea ce descopeream, că a trebuit ca mama să vină să mă smulgă dintre cutii și poze ca să iau masa cu ea și cu fiica mea. A trebuit să mă și despart de o parte dintre ele. Nu mai aveam atâta spațiu.

Spre seară am avut parte de o surpriză. Într-una dintre cutii am descoperit un plic mare de hârtie fotografică. Era cât pe ce să îl pun în grămada de aruncat. Era sigilat, am crezut că rămăsese neutilizat și trecuse timpul peste el. Dar, la un moment dat am văzut că Vlad scrisese într-un colț un T urmat de 3 semne de întrebare. L-am desfăcut. Înăuntru erau 15 fotografii mari și filmul developat. Instantaneele fuseseră făcute la o agapă militară. Mi-am amintit că Vlad îmi povestise că în timpul stagiului militar scăpase de multe zile de instrucție pentru că fusese trimis să facă poze în diferite ocazii. Era iarnă. Nu părea a fi fost ceva oficial. Multe poze erau „casual”. Oameni strânși în jurul grătarului, oameni dând noroc, ciocnind paharele, jucând cărți. Existau însă și doua instantanee de grup, când participanții stătuseră pentru poză. În ambele poze era încercuită figura unui bărbat. Unul dintre puținii care nu era îmbrăcat în uniformă. L-am studiat cu atenție. Ce naiba? Am căutat

cu înfrigurare lupa. Unde dracu' o pusesem? Încă nu mă obișnuisem cu așezarea în sertare și dulapuri. Până la urmă am găsit-o. Să-mi bag… Individul ăsta era leit Trocan. Nu era el, desigur, dar semăna al naibii de tare. Am întors pozele. 1968. *Wow.* Erau vechi rău. Am mai studiat odată figura bărbatului. Poza era făcută de la o oarecare distanță, dar trăsăturile erau ale unui om în jur de 50 de ani. Nu era Trocan. Și nici tatăl lui nu avea cum să fie. Mi-am amintit că Vlad îmi spusese odată că figura lui Trocan i se părea cunoscută. Probabil că-i amintea de omul din pozele astea. Am mai săpat prin cutie în speranța că voi găsi ceva care să mă lămurească ce era cu pozele alea. N-am găsit nimic.

În plus, a venit mama să-mi aducă aminte că trebuia s-o spăl pe Iuliana pe cap și c-ar fi fost de dorit să fac asta înainte de cină. Am băgat pozele la loc în plic și le-am pus într-un sertar. Trecutul trebuia să aștepte. Fiica mea trebuia spălată pe cap. Și m-a anunțat cu emfază că voia să-i pun moațe ca să aibă bucle de păpușă.

Octombrie 1999

— Iuliana, pur și simplu nu se poate. Nu contează cât de antipatică e o persoană, nu te apuci să-i cari pumni.

— Ce-i aia „antipatică”?

— Adică cineva care nu-ți place, pe care n-o poți suferi.

— Atunci Andreea e foarte antipatică.

— Ok, am înțeles. Dar nu bați pe cineva doar pentru că nu-l placi.

Conversația avea loc în mașină. Fusesem nevoită să închei cursul mai repede pentru că fusesem chemată de urgență la grădiniță. Fiică-mea lovise o colegă de grupă. După un schimb de replici aprins îi arsese un pumn și-i învinețise ochiul. Mai mult, sărise să-i ardă și câteva picioare, dar alertată de gălăgia din curte, una dintre educatoare venise în curte și pusese capăt tărăboiului. Din povestirile ei, chiar și după ce fusese săltată de subsuori, Iuliana tot se mai zbătea încercând s-o altoiască pe cealaltă puștoaică. Întâmplarea n-a rămas fără urmări. Părinții „părții vătămate” ceruseră ca fii-mea să fie mutată din grupă. Am reușit să împiedic asta, dar Iuliana a fost pedepsită. Nu mai avea voie să se joace cu alți copii în pauză timp de o săptămână. Și nici nu avea să mai meargă în vizita la Muzeul Antipa de sâmbătă.

Știam că Iuliana putea fi dură uneori. Dar violența asta mă îngrijora. Ultimul lucru pe care mi-l doream era ca fii-mea să devină o bătăușă.

— Până la urmă cu ce te-a supărat așa rău?

— Cu ceva ce-a zis.

— Ce anume?

— A zis că dacă Robert mănâncă la masă cu noi, o să te căsătorești cu el și-o să fie tatăl meu.

Ok, deci mama avusese dreptate. Nu-mi plăcea să recunosc, dar povestea asta cu Robert devenea un pic complicată. Nu începusem să ne construim o viață de cuplu sau mai știu eu ce chestii d-astea. Ai lui nici nu știau de mine și nici nu-mi doream să afle. Dar o dată sau de două ori Robert rămăsese la mine și am refuzat să mă port ca ilegaliștii comuniști pe vremea burgheziei. Până la urmă și eu și el eram necăsătoriți și liberi să facem ce vrem. Mama îmi spusese că nu era o idee bună ca Iuliana

să-l cunoască pe Robert și să înceapă să-și pună întrebări. Dar eu nu voiam să o mint sau să mă ascund de fiica mea. Acum însă realizam că nu fusese o idee prea bună. Iuliana spusese la grădiniță o glumă pe care o spusese la cină „prietenul nostru" Robert. Fetița cealaltă avea tată vitreg. Și îi explicase fetei mele că dacă e invitat la cină, înseamnă că va fi viitorul ei tătic. Mărturisesc că reacția pe care Iuliana a avut-o odată pusă în fața acestei eventualități, mă cam îngrijora. Nu intenționam să mă căsătoresc cu Robert, dar era posibil ca, la un moment dat, să existe în viața mea un bărbat cu care să-mi doresc să fac chestia asta.

— Ascultă, nu intenționez să mă căsătoresc cu Robert. Și, chiar dacă aș face-o, el n-ar fi tatăl tău. Tu ai un tată. Oricum nu se pune problema. Robert e doar un prieten.

— Și tata are o prietenă.

După divorț Trocan n-o luase niciodată pe Iuliana să doarmă la el. Ieșiseră în parc sau merseseră la film sau luaseră masa împreună, dar Trocan locuise o bună perioadă la Hotel Intercontinental și nu dorise să-și ducă fiica să petreacă sfârșitul de săptămână la un hotel. Săptămâna trecută mă anunțase că închiriase o casă și o amenajase și că ar fi vrut să o ia pe Iuliana la el peste weekend. Îmi dăduse prin cap că se cuplase și că de asta nu mai stătea la hotel. Inițial am vrut să nu accept, dar adevărul era că n-aveam nici un motiv să nu-i permit să ia fata la el la sfârșit de săptămână.

— Serios? Cum o cheamă?

— Loredana. El îi zice Lory.

— Și tu cum îi zici?

— Tot Lory.

— Și cum e? Îți place?

— Nu.

— De ce?

— E blondă. Și-l pupă pe tati tot timpul. Tu nu-l pupai așa. Numai eu îl pupam.

Ok, acum aveam o problemă. Cum să-i explic copilei că eu și Trocan avusesem un simulacru de căsnicie și că, de fapt, ceea ce vedea între tatăl ei și femeia reprezenta, de fapt, firescul. Am încercat totuși să-i spun că la început oamenii sunt îndrăgostiți. Și atunci se pupă mai des.

— Și pe urmă nu mai sunt îndrăgostiți?

— Ba da. Dar nu la fel. E ca atunci când ieși cu ceilalți copii în parc. Întâi alergi și te joci leapșa și v-ați ascunselea. Pe urmă obosești un pic și te dai în leagăn. Apoi și tu și ceilalți sunteți așa de obosiți că vă jucați X și 0.

— Tu și tata ați fost așa?

— Da. La început.

Iuliana s-a încruntat. Mi se părea că aud rotițele din căpușorul ei învârtindu-se.

— Și tu și Robert sunteți așa?

— Nu. Robert e doar amicul nostru. Atât.

M-am simțit aiurea mințindu-mi copilul. Dar se părea că era necesar.

— Deci nu vă căsătoriți?

— Nu. Dar sunt curioasă. Ce te deranjează atât de tare? Nu-ți place Robert sau nu vrei să am pe cineva, așa ca tata?

— Nu știu. Îmi place Robert, dar… Celia, prietena mea… o știi?

— Desigur.

— Fratele ei e aproape ca Robert. E ciudat…

Asta era! Problema nu era Robert, ci vârsta lui. M-a pufnit râsul gândindu-mă că fiica mea era, în naivitatea ei, tributară unui clișeu social vechi de când lumea și pământul. De la Anna Karenina citire.

— Nu râde, mi-a replicat fiica mea îmbufnată. Promite-mi că nu te căsătorești cu el!

— Dacă îmi promiți și tu că nu-ți mai cotonogești colegii doar pentru că nu-ți place ce spun.

Decembrie 1999

Primul Crăciun în casă nouă. Oricum nu era perioada mea favorită din an. Dar pentru copilul meu era. Fusese un an greu. Multe schimbări. Divorțul, casa, stilul de viață. Iuliana era de pe atunci un om puternic. Mult mai puternic decât mine. Dar era, totuși, o copilă și era de presupus că toate astea o afectaseră. În plus îi era dor de Troci. Căsnicia noastră fusese o imensă ratare, dar el era singurul tată pe care îl știa. Și nu fusese deloc unul rău.

Crăciunul era la două zile distanță și eu mă dădeam peste cap ca totul să iasă bine. Nu mai aveam femeie angajată să vadă de gospodărie, așa că-mi petrecusem ziua făcând cumpărături și curățenie. Mama acaparase bucătăria. Eu și Iuliana împodobeam pomul. Și fiica mea nu era de loc mulțumită. Sufrageria apartamentului era mult mai mică decât cea pe care o avusesem în vilă, așa că hotărâsem să cumpăr un brăduț mai mic. Proastă idee. Fii-mea nu avea loc să pună în el toate podoabele ei favorite. Iar asta era o dramă. O simțeam și pe mama nemulțumită de eforturile mele. În momentul în care Iuliana a lovit cu piciorul o cutie cu globuri care s-a făcut praf, mi-au venit spumele. Mi-am apucat fiica de umeri și i-am șuierat:

— Înțelege că lucrurile s-au schimbat. Nu mai stăm la vilă, nu mai avem aceiași bani și tata nu mai stă cu noi. Iar eu fac ce pot. Ei bine, atâta pot. Îți place sau nu, asta e!

Am ieșit trântind ușa. M-am refugiat în sala mea de curs. Am scos din dulap un pahar și o sticlă de whisky și mi-a turnat o porție zdravănă. Slavă Domnului, am apucat să iau o gură înainte de a o auzi pe mama în spate.

— Trebuie să te calmezi. Povestea asta cu divorțul e grea pentru ea. Un copil trebuie să trăiască cu ambii părinți, nu așa…

— Și ce-ai fi vrut să fac? L-am prins în casa noastră cu o altă femeie. În dormitorul meu, în patul meu. Ar fi trebuit să trec peste? Să-mi trag și eu un amant și să mă prefac că e totul în regulă? Să devin o bețivă drogată și jalnică, precum Sanda, fiica prietenei tale?

Mama a dat să răspundă, dar o altă voce din spate i-a luat-o înainte.

— Îmi pare rău, mama. N-am vrut să sparg globurile. Și pomul mic e drăguț. Doar că mi-e dor de casa noastră. Dar o să-mi placă și aici, promit.

Avea lacrimi în ochi. Ufff, în toți anii ăștia când îmi sabotasem căsnicia, nu-mi dăduse prin cap că Iuliana o va resimți în halul ăla. Mă simțeam ca o dobitoacă. M-am ridicat și mi-am luat copilul în brațe.

— Iartă-mă, iubito, că am țipat la tine. Știu că ți-e dor de casa veche și de tata și-mi pare rău.

Iuliana mi-a șters lacrimile cu mânuțele și și-a lipit nasul de al meu.

— Vreau să punem îngerașul roșu în vârf. M-ajuți?

— Da. Mergem toate trei și terminăm pomul.

Am ieșit cu fiică-mea în brațe și cu mama în spatele meu mângâindu-mă ușor pe cap. La naiba, era Crăciunul și trebuia să-mi revin!

Mai 2000

Îmi place primăvara. Mi-ar plăcea și iarna dacă orașul nu ar deveni o mare mlaștină înghețată pe alocuri unde fie te jegoșești ca un cowboy în ploaie, fie aluneci și-ți rupi gâtul. Dar primăvara e altceva. Parcă te simți un pic mai optimist.

Eu mă bucuram de primăvara aceea în mod deosebit. Trecusem de prima iarnă, cu primele sărbători în casă nouă și fără Trocan. Mama și Iuliana păreau să se fi obișnuit cu noua locuință și noile aranjamente. A, da, și scăpasem cu bine de Y2K. Asta fusese cea mai mare spaimă a specialiștilor în informatică. Ideea era că sistemele notau anul folosind ultimele două cifre ale anului. Cum ultimele două cifre ale anului 2000 erau 00, exista riscul ca la trecerea dintre ani, computerele să considere că tocmai începuse anul 1900. Și de aici o serie de probleme în gestionarea rețelelor vitale ale vieții de zi cu zi ale comunităților. Desigur, nu și în România, unde informatizarea utilităților și serviciilor sociale era încă o chestie de domeniul viitorului. Dar fusese palpitant să urmărești din perspectiva unui spectator agitația asta. Cu atât mai mult cu cât a fost degeaba. Peste tot în lume sistemele au funcționat ca de obicei. Nefiind specialist IT, nu pot decât să speculez. Probabil că prăpăditele de calculatoare n-au luat în considerație anul 1900 pentru că nu era succesiunea logică a anilor. Și, în plus, ele nu existau la 1900.

Dar de ce naiba vorbesc eu despre Y2K? Naiba știe. Să revenim. Era primăvară, era o zi frumoasă și, în plus, aveam să mă revăd cu Robert. Fusese Paștele și ai lui organizaseră o vacanță la Albena vreo zece zile. Băiatul sugerase să mă invite și pe mine, dar refuzasem. Ar fi însemnat să oficializăm cumva relația noastră și nu voiam asta. Robert era un pic luat de val și tot zicea că acum trăiam într-o țară liberă și că nu ar fi trebuit să fie o problemă că avea o relație cu o tipă mai mare decât el. Modul în care își asuma povestea noastră era drăguț. Dar eu nu prea aveam chef să mă prind într-o poveste gen Anna Karenina modernă. Eram destul de sigură că, în ciuda timpurilor moderne, oamenii din jurul nostru ar fi

avut câte ceva de spus despre noi. Fiica mea ar fi avut, cu siguranță.

Așa că lăsasem să treacă sărbătorile și ne vedeam de abia acum. Robert mă sunase și îmi spusese să mă îmbrac comod.

— Unde mergem?

— Surpriză!

— Știi că nu mă dau în vânt…

— Nu mai fi așa năzuroasă. Pune pe tine niște blugi și pantofi sport. Și ia o geacă sau ceva.

Ok! M-am conformat și la ora stabilită am coborât în fața blocului. Am auzit motocicleta lui Robert de la colț. Îmi plăcea când ne plimbam cu ea. E un sentiment aparte pe două roți. Ai senzația că te contopești cu natura, că ești una cu vântul, că simți călătoria prin toți porii.

Robert m-a dus în Băneasa, undeva în zona aeroportului. Am intrat într-o curte betonată unde erau aliniate șase motociclete. Tot acolo exista o rulotă transformată în gheretă și o masă din plastic cu două scaune și o umbrelă. Pe unul din scaune stătea un tip cu o statură impresionantă și părul negru, prins în coadă la spate. Avea o barbă deasă care se termina într-o împletitură destul de lungă. Acum nu mai e ceva ieșit din comun, dar pe vremea aia nu vedeai prea multe arătări d-astea. Citea. Când ne-a auzit a ridicat privirea și ne-a zâmbit. Ochii mari, căprui îmblânzeau figura care altfel se dorea dură.

— Săru-mâna. Sunt Pavel, dar obraznicii ăștia îmi spun Popa. Asta pentru că sunt student la teologie. Dar deocamdată sunt instructor moto. Înțeleg că veți fi cursanta mea.

Eu mă uitam năucă, iar Robert avea un zâmbet larg, aproape prins de cele două urechi. Știa cât de mult îmi plăcea să mă plimbe cu motorul. Ei bine, mi-a cumpărat cursuri pe post de cadou de Paști. Deja mă simțeam ca un rahat. Eu îi dăruisem un ceas, destul de scump de altfel, pe care îl abandonase Trocan când ne-am despărțit. Cam nasol…

M-am apucat de lecții chiar din săptămâna următoare. Din cauza programului meu aiurit, călăritul de motocicletă se desfășura pe după-amiază cu bătaie spre seară. În general eram ultima cursantă a lui Pavel pe ziua respectivă așa că mai adăstam din când în când la o bere. Era o plăcere să vorbești cu el. Absolvent de politehnică.

Nu se omora cu ingineria, dar decizia de a urma această facultate fusese simplă și avea la bază raționamentul pe care-l aplicau majoritatea absolvenților de liceu dornici de studii superioare pe vremea lu' Ceașcă. Fabricile erau în orașe. Nu riscai o repartiție la Scuipățeii de Vale, într-o margine de țară, fără apă curentă și cu buda în curte. Pe când termina facultatea venise Revoluția și visele se insinuaseră treptat, odată cu mult hulita tranziție. Omul avea o pasiune pentru muzica rock (cum altfel?) și cochetase cu ideea de a înființa o formație. Fiindcă era genul de om care nu făcea lucrurile în doru' lelii foaia cepii, luase și lecții de muzică la Școala Populară de Artă. O vreme forma asta de școlarizare a mai subzistat valului de schimbări de după Decembrie '89. Doar că pe vremea aia partea artistică se făcea cu heirupism și oportunități pentru trupele rock proaspăt înființate…

— M-am lăsat, mi-a spus. Cu părere de rău. Dar eu voiam să fac lucrurile la modul serios, nu să fiu un fel de cântăreț de duminică. Eu cred sincer că, dacă nu faci din arta ta o meserie, înseamnă fie că nu ești suficient de serios, fie nu ești suficient de talentat.

Era la mare, cu trupa, pentru un concert, când un preot rătăcit prin Vamă i-a spus că avea voce de cor bisericesc. La început a fost amuzat. Dar mai târziu a fost invitat la o nuntă și a fost impresionat de cântările din biserică. Și uite așa, una a dus la alta și uite-l pe inginerul nostru cum a dat el admitere la Seminar.

— Și vei fi preot? Adică, în biserică?

— Dacă reușesc să mă însor, da, răspunse el zâmbind mânzește. Acum, serios vorbind, nu știu ce va fi. Studiez cu mare drag religia. Îl iubesc pe Dumnezeu, dar nu pot să zic că simt aproape de minte și suflet toate dogmele bisericești.

Ce-mi plăcea la Pavel era că nu era și nici nu avea să fie vreodată un habotnic. Cu el puteai discuta despre orice: copii, cărți, filme, muzică, sex, carieră. Adică era exact așa cum ți-ai dori să fie un duhovnic ca să te duci cu drag la biserică.

Într-una din serile noastre de povești a venit vorba și despre Robert. I-am povestit despre reacția mamei, despre reacția fiicei mele.

— Dar tu ce simți pentru Robert?

M-a pus în încurcătură. Adevărul e că nu prea eram nici eu sigură. Da, mă atrăgea Robert și țineam la el. Dar

nu vedeam povestea noastră ca fiind una de viitor.

— Poate ar trebui să-i spui și lui. Cum îl știu eu pe zevzecul ăsta, îl ia valul de bere într-o seară și te trezești cu el la ușă, în patru labe, dar cu inelul în dinți. Sigur, a doua zi își va da cu pumnii-n cap, dar crede-mă că nu va da înapoi. E mult prea mândru pentru asta. Și iartă-mă dacă sunt prea direct, dar nu cred că ai nevoie de încă o căsnicie ratată.

M-a pus pe gânduri. Avea perfectă dreptate. Trebuia să-mi iau inima-n dinți și să am o discuție serioasă cu Robert. Dar lucrul ăsta nu s-a întâmplat până am reușit (din prima, da?!?) să-mi iau permisul de motor. Pe care am sărbătorit-o cum se cuvine: adică cu o beție de pomină.

Februarie – Martie 2001

Vă amintiți telefonul Motorola Flare? O cărămidă cu antenă și clapetă. Era atât de mare încât puteai să o folosești ca armă. Era un telefon mai vechi, pe care mi-l dăduse Raluca atunci când își luase unul de dimensiuni mai de bun simț, pentru vremea aceea. Așa cărămidă cum era, eu reușeam performanța să nu-l găsesc când suna.

Dusesem Dacia la service și așteptam în stație la metrou, deci eram deja un car de spume. Când începe să sune porcăria. Introduc mâna în geantă. Pe vremea aceea aveam o chestie care semăna cu o sacoșă din alea de cărat pe umăr, dar avea două calități esențiale. Era neagră, simplă, deci mergea cu orice. Și era făcută dintr-un material rezistent, ceea ce însemna că puteam să înghesui în ea vrute și nevrute, singurul risc fiind acela să mi se disloce umărul. Bag, cum spuneam, mâna în geantă și încep să o iau pe pipăite. *Ăsta e portofelul, asta e bricheta, ăsta e portfardul, asta e… maimuța de pluș a fiică-mii*?! În fine, era ca și cum al naibii mobil dădea ture prin incintă, ferindu-se cu dibăcie de apucătura mea. Și continua să sune. Într-un final apoteotic îl descopăr și răspund. Era Raluca. Cum reușea ființa asta să dea de mine în cele mai nepotrivite momente, rămânea un mister.

— Ce faci?

— Sunt la metrou.

— Ce cauți acolo?

— Vreau să văd cum crește iarba. Care-i baiul?

— Nu-i nici un bai. Voiam să-ți dau o veste trăsnet: am scris o carte!

Trăsnet *indeed.*

— *Wow.* Nici n-am știu că lucrezi la așa ceva. Bravo. Despre ce?

— Despre noi.

Brusc, panica a devenit cuvântul de ordine.

— Cum adică despre noi?

— Nu despre mine și tine ca persoane. Nu în principal. Despre noi ca generație, despre Revoluție, povești de viață mai puțin știute, chestii d-astea.

Hmmm…

— Bravo. Mă bucur pentru tine.

— *Good.* Pentru că am nevoie de ajutorul tău.

— În ce fel?

Când să aflu ce și cum, își făcu apariția garnitura de metrou și orice șansă de comunicare a dispărut într-un nor de zgomote. N-am rămas însă nelămurită. Am aflat în după-amiaza respectivă despre ce era vorba. Raluca voia să organizeze o lansare cu ștaif. Obținuse permisiunea celor de la Librăria Eminescu, cea de la Universitate, să folosească spațiul lor de la demisol pentru eveniment. Mai mult decât atât, pentru că în carte făcea referire și la câteva detalii din culisele filmărilor pentru Memorialul durerii, Lucia Hossu-Longin avea să facă un *laudatio* cărții. În acest punct aveam și eu un rol asemănător. Raluca mi-a mărturisit, nu fără o oarecare strângere de inimă, că a inclus în memoriile sale și câteva detalii despre Iulian și despre filmările care au inclus și familia mea și ar fi dorit să spun și eu câteva cuvinte. I-a spus că nu promit nimic până nu citesc manuscrisul. Nu se punea problema să cenzurez fragmentele referitoare la familia mea. Era imposibil. Raluca mă informase că volumul era deja în tipar. Dar îmi doream măcar să știu la ce să mă aștept. Probabil că tânăra scriitoare anticipase doleanța mea pentru că spre seară s-a înființat la mine acasă cu un exemplar din manuscrisul în chestiune.

L-am citit în noaptea respectivă. Era, de fapt, un colaj de amintiri jurnalistice. Scrisese și despre relația ei cu Iulian, despre iubirea lor de tinerețe. Amintirile erau un pic înfrumusețate, dar erau destul de apropiate de realitate. Și povestise despre filmările care implicaseră familia noastră. Relatase, destul de fidel, momentele de trăiri intense care însoțiseră realizarea acelui episod de documentar. Nu eram deosebit de entuziasmată că un asemenea moment traumatic avea să vadă lumina tiparului, dar nici nu mă deranja prea tare. Spre bucuria mea, nu amintise de colegul de penitenciar al lui Iulian care viețuia la gaterul de pe lângă Petroșani. Slavă Domnului! În schimb dedicase câteva paragrafe foarte frumoase regretatului artist fotograf Vlad Lascăr, prieten de familie și mentor al meu, care fusese alături de noi pe parcursul realizării episodului. Se părea că Raluca nu intuise sau dacă observase, a trecut cu vederea relația dintre mine și el. M-a întrebat dacă aș putea să îi împrumut una sau două fotografii făcute de Vlad în timpul filmărilor. Avea să vorbească la editură, să vadă

dacă mai pot fi incluse în carte. Am fost de acord. Nu era rău ca lumea să-și amintească și de fotograful Vlad Lascăr.

Lansarea avu loc la ceas de seară la început de martie. Într-o joi, cred. Raluca reușise să adune câteva din figurile care făceau deliciul dezbaterilor TV pe teme politice. Veniseră și câțiva scriitori. Recunosc că am făcut ochii mari când l-am văzut luând loc în sală pe Manolescu. Nicolae Manolescu era unul dintre criticii care îmi făcuseră viața mai suportabilă la orele de limbă română în liceu. Evident, nu venise omul cu mâna goală, mai adusese vreo doi trei literați de seamă cu el. Bravo, Raluca! *Chapeau*!

Vedeta serii se îmbrăcase de ziceai că se ducea la o nuntă. O rochie verde aprins, din mătase, lungă până în pământ, cu un decolteu generos. Apariția ei stârnise toată gama posibilă de reacții, de la uimire și reproș exprimat de sprâncene ridicate până la admirație mai mult sau mai puțin sinceră. M-am bucurat maxim că opțiunea mea fusese o rochie simplă, neagră, ușor evazată, până la genunchi pe care mi-o luasem cu ani în urmă când fusesem cu Trocan în Irlanda.

Evenimentul în sine nu a durat foarte mult. Și doamna Hossu-Longin și eu ne-am limitat cuvântările la câteva minute. Pentru că am considerat că nu era ok să laud cartea din cale-afară, eu am vorbit mai mult despre valoarea demersului de a consemna evenimentele istorice la care am fost martori până în cele mai mici detalii pentru generațiile viitoare. Vorbele mele au fost bine primite. Sau oamenii deosebit de politicoși. Apoi a urmat tratația cu pateuri, suc și șampanie. Pe vremea aia nu era așa o isterie cu descurajarea fumatului, dar sala era la demisol, așa că m-am agățat de un pahar de șampanie, mi-am luat tabachera și, împărțind zâmbete și strângeri de mână, mi-am făcut drum către ieșire pentru o binemeritată țigară.

Sincer, nu-l remarcasem. Stătuse cuminte la locul lui, și nu se înghesuise să se bage în seamă prea mult nici înainte, nici după eveniment. Pentru că gândurile îmi vagabondau aiurea, salutul lui și solicitarea unui foc m-au făcut să tresar. S-a prezentat: Felix Cruceanu. Nici numele nu-mi spunea nimic. M-a complimentat pentru ținută. S-a abținut să spună că era mai în ton cu evenimentul decât a autoarei. Și m-a felicitat pentru

speech. A spus că în general lumea simte nevoia să se dea deșteaptă și atotștiutoare și astfel toată chestia devenea îngrozitor de plictisitoare.

— Nu le prea am cu vorbele. La mine imaginile vorbesc…, am spus zâmbind.

— Știu. Am fost la expozițiile dumneavoastră. Și am văzut și pozele publicate în presă. Ca să nu mai spun de albumul colectiv pe care l-ați coordonat. Interesant și îndrăzneț. Din păcate, nimic nou în ultima vreme…

„O, ba da! Am fotografiat la cupluri care se nenorocesc și la bebeluși scăldați în cristelniță de mi-a venit cu acru-n gură!" Nu puteam spune asta, așa că m-am mulțumit să ridic din umeri. Odată pauza de fumat terminată, ne-am întors să socializăm cu lumea. La terminarea evenimentului ne-am salutat cu un gest. Raluca, care era pe lângă mine, a spus imediat:

— Bravo, fată, știi de cine să te agăți!

M-am uitat tâmp la ea.

— Nu mă agăț de nimeni. Și oricum, habar n-am cine e.

— Pe bune?

— Mă rog, am făcut cunoștință, dar numele nu-mi spune nimic.

— Pe ce lume trăiești? Felix este din noul val de critici literari. Și e unul bun. Dar mai ales, e printre puținii care mai vorbește în rubricile sale și despre cărțile astea *mainstream,* nu numai fițe și bășini intelectualiste.

Nu știam ce mă uimea mai tare. Că Raluca știa ce e ăla *mainstream,* sau că citea critică literară contemporană. M-am abținut să comentez. Mi-era teamă că îmi va da o replică care va include sintagma „noi, scriitorii", moment în care m-aș fi prăpădit de râs.

Decembrie 2001

Reușisem să țin pe linia de plutire Dacia lui tata, ceea ce era o binecuvântare. Se apropia un nou Crăciun de care n-aveam chef. Dar eram cap de familie acum și trebuia să organizez o sărbătoare ca la carte. Îmi învățasem lecția din trecut, așa că acum priveam cu o oarecare disperare ditamai copacul bine ancorat pe mașina mea. Asta pe lângă cele trei sacoșe mari din mașină.

— Se pare că am apărut la timp. Ai nevoie de ajutor.

Vocea era cunoscută. Și parfumul. Am închis ochii pentru o clipă, am oftat adânc și m-am întors. Nu eram însă pregătită pentru ceea ce am văzut. Era Raisa, fără îndoială, dar… Avea aspectul unei cerșetoare de la metrou. Părul murdar și lipit de cap, obrajii căzuți, cearcăne până la genunchi, riduri la colțurile gurii. Purta o haină răpănoasă, cu două numere mai mari, care o făcea să pară enormă. Blugii nu mai văzuseră mașina de spălat cam de multișor. Știam că uimirea de pe fața mea era mai vizibilă decât un semafor, așa că nu m-am mai obosit s-o ascund.

— Sincer, nu ești cea mai dorită apariție în preajma sărbătorilor, dar dacă mă ajuți să car astea sus, dau de băut.

— Te ajut, dar nu de băutura ta am nevoie. Crede-mă, am atâta alcool în organism, încât sunt gata îmbălsămată. Vreau să vorbim. Am o idee.

Un nou oftat. Am cărat cumpărăturile și bradul. Odată terminată treaba asta, am expediat-o pe Raisa la duș și i-am dat niște haine curate. A încercat să protesteze, dar nu i-a mers. Mama și Iuliana erau la film. Nu voiam să o vadă în halul ăla când se întorceau.

Ideea ei era simplă și, de aceea, genială. Era o încercare de a revitaliza carierele noastre. Dumnezeu știa că ea avea mare nevoie. Dar nici mie nu mi-ar fi dăunat. Ideea îi venise în nopțile când vagabondase prin oraș. Un șir de decizii proaste și ghinioane o aduseseră în punctul în care pierduse garsoniera-studio. Proprietarul unei micuțe galerii de artă fusese de acord să-i depoziteze lucrările în camera din spate. Dar n-a putut să-i permită să locuiască acolo.

În fine, în nopțile când străbătea orașul în căutarea unui adăpost a văzut în vitrina unui anticariat albumul „Naked!” și asta a inspirat-o. A ales douăsprezece dintre lucrările mele fotografice, inclusiv cea de pe coperta albumului amintit și le-a pictat. Dar le-a reprezentat cu povara timpului pe ele. Ca și cum un proces de îmbătrânire ar fi apăsat asupra clădirilor, obiectelor și oamenilor din poze. Raisa credea că o expoziție care să conțină atât pozele mele, cât și picturile ei ar putea fi un proiect interesant. Și, sincer, și mie îmi plăcea ideea.

— Să zicem că aș putea obține o galerie în centru. Orizont sau o alta. Picturile tale sunt gata?

— În mare parte, da. Încă o finalizez pe ultima.

— Cred că ar trebui să o facem prin martie-aprilie. Pe vremea asta de căcat nu iese nimeni din casă pentru o expoziție.

— Da, cred că ai dreptate.

— Și mai e ceva. Nu știu cum să-ți spun… Nu vreau să te jignesc sau ceva, dar dacă e să demarăm chestia asta, trebuie să facem un pic de agitație în jurul evenimentului. Până la urmă scopul final al agitației este să se cumpere măcar una-două din pânzele tale. Dacă reușesc și eu să plasez vreo fotografie va fi un bonus, deși nu mi-aș ține respirația. La mine câștigul este mai degrabă unul de reputație. În fine, ideea este că voi încerca să aranjez niște interviuri în presă. Asta va presupune poze, filmări, etcetera. Trebuie să te pui un pic pe picioare.

— Știu. Îmi voi reveni nu-ți face griji.

— Unde stai acum? Ai condiții ca lumea?

— De ce? Te oferi să mă iei în gazdă?

Pauză. Tot obraznică rămăsese.

— Am glumit, nu te panica. Da, sunt ok. Am o mătușă care e bolnavă. Familia a internat-o într-un sanatoriu. Mă lasă să stau în apartament, dacă am grijă de casă și o vizitez pe bătrână o dată sau de două ori pe săptămână. Dacă nu dă *tante cherie* ortul popii, sunt ok.

Am stabilit ca după sărbători să mergem la galeria unde ținea picturile ca să le văd. Odată discuția încheiată, a plecat. Sincer, m-am bucurat că nu au găsit-o în casă Iuliana și maică-mea. Nu aveam chef de încă o serie de întrebări și răspunsuri.

Între Crăciun și Anul Nou am găsit o zi liberă și am fost să văd picturile. Sincer, am fost realmente surprinsă. Frate, chiar erau bune! Recunosc, niciodată nu pusesem

mare preț pe talentul Raisei, dar se părea că nu era chiar ultima găină din Gostat. Cât despre autoportretul bazat pe poza de copertă de pe albumul *Naked*!, aia era chiar *wow.* Urmele timpului erau atât de vizibile în femeia din tablou, încât am suspectat că Raisa nu a pictat privind poza, ci privindu-se în oglindă. Priveam pictura și o priveam pe ea cu coada ochiului. Aceleași riduri, același păr degradat, același ten cenușiu bolnăvicios. Și mai ales, aceeași privire din care dispăruse strălucirea. M-am surprins gândindu-mă că de fapt trecuseră doar doi ani de la momentul când am surprins-o în pat cu Trocan. Viața o lovise, nu glumă.

Și atunci mi-a venit ideea. De îndată ce m-am despărțit pe Raisa, am sunat-o pe Raluca. Dacă tot o ardea ca mare scriitoare în ultima vreme, era momentul să facă ceva util cu nou-descoperita vocație. Aveam să le pun în legătură. Povestea tristă a unei tinere pictorițe. După cum o cunoșteam pe Raluca, precis avea să descopere ea ceva senzațional în istoria asta. Un pic de dramatism, un pic de culoare, iar la finalul articolului, un mic hint despre viitoarea expoziție. În fond și la urma urmei, eu o ajutasem cu cartea. Era rândul ei.

Mai 2002

Ca orice alt lucru înfăptuit în România, expoziția noastră n-a ieșit când ne-am propus. Și asta pentru că a durat până când am reușit să obțin un spațiu unde să expunem. Faima mea ca fotograf pălise considerabil. Iar a Raisei ca pictor nu existase niciodată. Până la urmă am găsit ajutor la un amic al lui Vlad care lucra la Radio România Cultural și a aranjat să folosim foaierul sălii de concerte a Radiodifuziunii Române. Era un spațiu expozițional generos. În plus, amicul mentorului meu ne-a invitat într-o emisiune pentru a povesti despre expoziția pe care tocmai o aranjam.

Pentru *display* am ales o soluție simplă și de efect. Am comandat niște suporturi metalice care permiteau expunerea picturilor și a pozelor împreună. Practic, pictura era în spate, iar poza, de dimensiuni mai mici, în față. Impresia era că te uitai la un tablou care avea poza într-un colț. Efectul era spectaculos. Sincer, eram chiar foarte mulțumită de cum ieșise expoziția. În forul meu interior realizam că toată chestia era o ușoară escrocherie, mai ales din partea mea. Măcar Raisa pictase tablourile. Nici ea nu venea cu o chestie deosebit de originală, dar erau totuși lucrări noi. Eu nu făcusem nici măcar o fotografie nouă pentru evenimentul ăsta. Dar nu mă deranja. Întreaga mea carieră era, într-o oarecare măsură, o aparență. N-aveam studii aprofundate în domeniu și nici la capitolul creație nu străluceam. Dar avusesem noroc de-a lungul timpului și învățasem să mă bucur de asta.

O altă lovitură de geniu fusese reportajul Ralucăi. Se intitula „Artista de pe stradă” și a apărut în Evenimentul Zilei chiar în dimineața vernisajului. Era povestea nenorocului unei tinere pictorițe care, prin intermediul unei escrocherii, fusese alungată din casa ei. Reportajul – cam prea dramatic după părerea mea, dar se pare că românilor le plac chestiile astea – era ilustrat cu câteva poze făcute de mine (deci făcusem ceva, până la urmă, pentru evenimentul ăsta…): imobilul unde locuise Raisa, micuța cameră unde își ținea lucrările și o poză a pictoriței pe peronul Gării de Nord. Pe aceasta din urmă o prelucrasem un pic. În centru era Raisa, iar ce se vedea în jurul ei era ușor estompat. Efectul era unul deosebit. În

plus, o mai liniștisem astfel și pe artistă, care mă sunase precipitată și mă rugase s-o ajut. Raluca insistase ca poza să fie făcută în gară. Era un loc unde, în general, se adunau destul de mulți cerșetori. Raisa îmi spusese, însă, că ea nu înnoptase niciodată acolo. Văzuse ce faună mișuna noaptea în incintă și îi fusese frică. Puse una peste alta, articolul ieșise făinuț, iar în finalul lui era menționat vernisajul expoziției care urma să aibă loc în după-amiaza respectivă și care era un proiect de suflet al reputatei artiste fotograf Ana Niculescu-Zamfir. Frumos, sau ce?

Vernisajul a adunat destul de multă lume. Oricum mai multă decât anticipasem eu. Poate și pentru că amicul ăla al lui Vlad care lucra la Radio România Cultural (și al cărui nume nu mi-l amintesc neam!) a adunat mai mulți colegi care au venit cu reportofoanele și ne-au luat interviuri pentru diverse emisiuni. Au venit și mama cu fiică-mea și câțiva prieteni de-ai mei. Și Robert. Chiar și câțiva membri din familia Raisei și-au făcut apariția. Probabil din curiozitate. Bănuiesc că le venea greu să creadă că amărâta aia pe care o adăposteau de milă în apartamentul mătușii bolnave avea parte de un vernisaj. Evident, a apărut și Raluca care se comporta ca și cum ar fi fost sora mai mare a Raisei și se îngrijea ca vlăstarul handicapat al familiei să fie tratat așa cum trebuie.

Șocul serii l-a constituit însă apariția lui Felix-criticul-de-literatură-mainstream. Nu știu dacă Raluca l-a anunțat sau pur și simplu a aflat din presă, dar a venit. Și părea chiar impresionat de idee. După momentul solemn al vernisajului a venit către mine cu un zâmbet larg.

— Felicitări. Interesant proiect.

— Mulțumesc.

— Și generos ajutorul acordat prietenei tale. E un real talent. Ar fi fost păcat să se piardă.

O vagă urmă de bun simț m-a făcut să replic doar cu un zâmbet timid.

— Tu ce-ai mai lucrat în ultima vreme?

Un căcat, asta am lucrat!

— Am avut proiecte importante, dar personale. Mi-am sprijinit familia ca să treacă peste despărțirea mea de tatăl Iulianei. Și m-am concentrat pe cursuri. Este surprinzător câtă energie consumă profesoratul. Acum abia îi înțeleg pe unii dintre profesorii mei din școală și liceu. Mai ales din liceu.

A zâmbit din nou. De câte ori o făcea, îi străluceau ochii. Parcă întinerea și scăpa, pentru câteva clipe de morga de intelectual de valoare din tânăra generație.

— Proiecte foarte frumoase, fără îndoială, dar să știi că și tu trebuie să-ți menții talentul viu. Ochii tăi au valoare nu numai pentru că sunt foarte frumoși. Ci și pentru că au un incredibil simț al frumosului cenușiu. Ți-am zis că îți urmăresc munca de ceva vreme. M-ai făcut să văd valoare în colțuri de oraș pe care nu dădeam doi bani înainte.

N-am apucat să-i mulțumesc. I-a sunat afurisitul de telefon. Era începutul isteriei care a culminat în zilele noastre, când suntem în stare să traversăm jumătate de oraș în pauza de prânz pentru că ne-am uitat telefonul acasă. Iar când dăm de el are 16 apeluri nepreluate și 50 de mesaje. De regulă de la partenerul de viață, care vrea să știe dacă mai e sau nu hârtie igienică și apă minerală.

— Cine e ăla?

Întrebarea îi aparținea lui Robert. Deși încerca să pară nepăsător am simțit o undă de gelozie. Sau mă flatam singură?

Septembrie 2002

— Ai înnebunit? Chestia asta trebuie sărbătorită cum se cuvine. Nu se poate altfel.

Eram din cale-afară de fericită. Mi-o dorisem de mult și făcusem o serie de mișculații financiare ca să o pot achiziționa fără să afectez prea mult bugetul familiei. Băgasem fotografie de evenimente și d-aia publicitară ca MIG-ul. Dar reușisem. Îmi luasem motocicletă. Era o Yamaha Virago, veche de vreo cinci ani, dar care fusese bine întreținută și utilizată cu grijă. Și era roșie. De fapt culoarea era ciudată. Aducea spre bordo. Și era mată. Un amic mi-o adusese din Germania. Omul se ocupa cu importul de autovehicule la mâna a doua. Ceea ce era un fel pompos de a spune că omul a contribuit activ timp de câțiva ani la flotila națională de janghine obosite care mai populează și acum drumurile noastre. El mă asigurase că fostul proprietar era un bătrânel care o folosise la deplasările lui diurne până când o artroză severă îl obligase să renunțe. Iar kilometrajul părea să susțină această variantă. Sigur, la vremea aceea nu știam nimic despre mișculațiile care se pot face cu kilometrajul.

Lui Robert nu-i spusesem nimic despre intenția mea de achiziționa jucăria – pur și simplu i-o arătasem când intrasem în posesia ei și, evident, era șocat. Mai întâi i-a dat două ture, ca o mâță-n jurul prăzii. Apoi se pusese în genunchi și s-a uitat îndelung sub ea, numai Dumnezeu știa la ce. Îi dăduse apoi o cheie. După ce s-a dat jos a păstrat tăcerea câteva minute. Apoi i s-au luminat ochii și a zis:

— Știu. Mergem în Vamă cu motocicletele.

— Nu ești în firea ta. Cum să plec acum? Am cursuri…

— Le decalezi.

— Și Iuliana începe școala.

— Peste două săptămâni. Hai că putem fugi un weekend. Ce naiba, tocmai ți-ai semnat declarația de independență. Iar te ascunzi în carapace?

Adevărul era că la faza cu declarația de independență Robert o nimerise. Declanșasem o adevărată revoluție acasă cu jucăria mea. Mama era în spume. Nu mai contenea cu discursurile dojenitoare.

Cuvinte precum inconștiență sau lipsă de responsabilitate reveneau des. Iuliana, însă, era deosebit de entuziasmată. Ea avea o adevărata fascinație pentru orice avea roți și motor.

— Mami, eu cred că e super că ai motocicletă. Ești foarte tare. Și arăți foarte bine pe ea. Când mă fac mare o să am și eu una. Dar eu nu mi-o voi cumpăra, eu o voi construi singură. Sau măcar o să-ncerc. Ce zici, o să reușesc?

— Tu vei reuși orice-ți propui câtă vreme muncești pentru chestia aia. Dacă vrei cu adevărat ceva, nimic nu-ți poate sta în cale. Să ții minte asta.

Nu era în întregime adevărat. Mă luase valul entuziasmului. Viața îmi demonstrase nu o dată că dacă soarta se pune de-a craca, poți tu să te dai de-a berbeleacul de trei ori ca Făt Frumos. Degeaba!

Era foarte probabil ca plecarea mea să trezească din nou spiritul combativ al mamei, dar până la urmă avea și Robert partea lui de dreptate. În plus chiar îmi doream să fac un drum mai lung cu motocicleta. Iar Vama era o destinație care-mi surâdea. Singura problemă era că eu nu mersesem mai mult de 30 de kilometri cu motorul. Mi-era un pic frică de un drum mai lung. I-am mărturisit asta tânărului meu iubit. Robert m-a luat în brațe, m-a privit în ochi și mi-a zis.

— Nu-ți face griji, vom merge încet și vom opri mai des ca să te odihnești. O să vezi că, odată ce treci de temerile normale la început de drum, o să te bucuri de fiecare moment. Mai ales că tu ești o gagică care nu dă rateuri, decât atunci când nu-și dorește suficient de mult ceva.

Am zâmbit. Mi-am amintit de ce-i spusesem eu fiicei mele. Și mi-a fost tare drag Robert atunci. Pentru o clipă am avut imaginea noastră împreună cu Iuliana undeva într-un parc la plimbare. Clar o luam razna. M-am scuturat și am întrebat:

— Mai vine cineva cu noi?

— Da, mă gândesc să mai invit câțiva amici. În Vamă e mai mișto cu gașca.

Corect, dar…

— Și ce le spunem despre noi?

— Ce să le spunem? Nimic. Dacă vrei, putem lua camere separate.

Mda. Atitudinea lui era potrivită cu statutul pe care eu îl imprimasem relației. Atunci de ce, undeva într-un colț al minții, mă deranja?

Zis și făcut. Câteva zile mai târziu mă pregăteam pentru primul meu drum mai lung cu motocicleta. Ceea ce mi-a adus în atenție un concept nou care până atunci îmi fusese complet străin: raționalizarea bagajelor. Nu voi recunoaște niciodată deschis, dar bărbații au dreptate când ne reproșează că avem tendința de a lua toată casa cu noi când plecăm undeva. Când mergi cu mașina acest lucru e simplu. Chiar și când călătorești cu trenul e realizabil, că găsim noi câte un fraier să ne ajute cu valizele. Asta dacă nu plecăm cu el de-acasă. Pe avion chestia e mai dificilă, dar nu imposibilă. Ei bine, pe motor este exclus. Așa că a trebuit să mă obișnuiesc să aleg eficient ce iau cu mine.

Drumul a decurs bine și fără incidente. Deși la început am avut o strângere de inimă. Încă mai am atunci când pornesc la un drum pe care nu-l știu. Am mers încet, așa că am ajuns în 2 Mai pe după-amiază. Robert găsise cazare la o tanti la care mersese de multe ori în vacanță în copilărie, împreună cu părinții. De-aia venise cu ideea de a ne caza în camere diferite. Femeia avea două căsuțe mici în aceeași curte, iar noi o închiriasem pe cea din față, care avea patru cămăruțe mici, o bucătărie și o baie. Noi venisem de joi, așa că în prima seară am fost singuri și am profitat din plin. Plimbări pe malul mării, *ride*-uri nocturne, chestii d-astea. A doua zi și-au făcut apariția amicii lui. Un cuplu și o puștoaică singură. Nu mi-a luat mult să mă prind că Vera, așa o chema pe fată, are pata pusă pe Robert. Ce simțeam? O undă de gelozie, evident. Cum spunea Vlad? Noi femeile suntem ca niște pisici. Jucăria noastră e a noastră și nu o împărțim cu nimeni până când nu ne plictisim de ea. Și poate nici atunci. Dar iată că de data asta exista riscul ca jucăria să se plictisească de mâță. Până la urmă Vera era frumușică, mai tânără, doritoare și disponibilă. Oricum chestiunea a fost tranșată fără echivoc sâmbătă dimineață. În jurul orei 10 m-a sunat mama să-mi spună ca Iuliana avea febră și vărsa în continuu. I-am spus să cheme salvarea că vin și eu cât pot de repede. Într-un sfert de oră împachetasem și eram gata de drum.

— Și pe mine mă abandonezi?

— Și ce-ai vrea să fac?

— Să rămâi. Iuliana e cu maică-ta. Și probabil nu e altceva decât o indigestie.

— Probabil. Dar e copilul meu și e bolnav. Eu n-am de gând să stau cu dânsa la soare în timp ce mama se luptă cu doctorii și medicamentele. Pur și simplu nu pot.

Privind în urmă, cred că m-am folosit de indigestia fiică-mii (căci Robert a avut dreptate, o indigestie a fost) ca argument să plec și să nu intru în competiție cu puștoaica cea tânără pentru favorurile masculului Alfa. Am încălecat motorul și am plecat lăsându-l pe Robert în mijlocului drumului. O vreme am putut să-l văd în oglinda retrovizoare privind după mine. Imaginea lui s-a făcut din ce în ce mai mică, până când a devenit un punct. Apoi nu s-a mai văzut de loc. În acel moment amândoi știam că povestea noastră se sfârșise. Încheiasem un alt capitol din viața mea. Faptul că știusem de la început că n-avea cum să dureze povestea, nu mă prea ajuta în acel moment.

Decembrie 2002

— O să regreți! dădu mama verdictul fără drept de apel.

— Mamă, e vorba de o excursie la Paris. Pur și simplu nu pot s-o privez pe Iuliana de așa ceva. Asta ca să nu mai spun că nu am nici un motiv. Trocan a fost întotdeauna atent cu fata de câte ori a fost la el.

— Da, dar de data asta o scoate din țară. Dacă nu o mai aduce înapoi?

— De ce ar vrea să facă asta? E divorțat, combinat cu o puștoaică sexoasă, de ce naiba ar vrea să fie tată *full job*?

Lory dispăruse din poză. Apăruse Diana – Didi – o studentă la ASE în ultimul an. Părinții aveau situație, așa că fata îl invitase pe fostul meu soț la Paris. Acuma n-am idee dacă a vrut să impresioneze fata cu faptul că e un familist sau a vrut doar să profite de ocazie ca să-i ofere și Iulianei o vacanță pe banii iubitei, cert e că i-a zis femeii că e rândul lui să petreacă sărbătorile cu copilul. Așa era, dar n-ar fi fost o problemă să schimbăm aranjamentul, iar Trocan știa asta. În fine, ideea era că viitoarea doamnă economist extinsese invitația și pentru fiică-mea. Sincer, îmi picase cam pe invers și mie. Nu aveam o problemă ca Iuliana să-și petreacă sărbătorile cu tatăl ei. Dar nu m-am gândit că o va duce așa departe. Am avut și eu o ușoară strângere de inimă când am auzit destinația. Dar era perfect adevărat ce-i spusesem mamei. Nu găseam nici un motiv să mă îndoiesc de bunele intenții ale lui Trocan. În plus, dacă el și studenta brunetă și cu țâțe mari făceau vreo glumă proastă, puteau să se ducă la capătul lumii, nu la Paris, că tot îi găseam și le suceam gâtul ca la pui.

Desigur, față de Iuliana mimasem un super entuziasm. Și, într-un fel, chiar mă bucuram pentru ea. Am petrecut serile din săptămâna dinaintea plecării citind împreună grămezi de articole despre Paris și Franța, învățând-o câteva cuvinte și expresii în limba franceză. Am avut de alergat împreună cu Trocan pentru diverse formalități legate de ieșirea copilului din țară, ceea ce mi-a accentuat starea de anxietate pe care o avem în legătură cu povestea asta. Într-una din zile am decis să mergem să

bem o cafea cât redacta notarul procura prin care îmi dădeam acordul ca fata mea să iasă din țară cu tatăl ei. Aparent fără nici o legătură cu nimic din ce discutasem până atunci, zic:

— Tu n-ai de gând să iei fata și să te faci pierdut, nu?

Trocan a ridicat ochii din ceașca de cafea și a prins a se holba la mine.

— Tu ai băut gaz sau ce-ai?

— Nu, dar locuiesc cu mama și știi cum vede ea numai prăpăstii și intenții rele pe peste tot, am răspuns oarecum rușinată.

Fostul meu soț zâmbi trist.

— Îmi amintesc. Ana, n-am nici un interes să fac așa ceva. Căsnicia noastră a fost una tumultoasă, dar în privința copilului ne-am înțeles întotdeauna și nu vreau să schimb asta. În plus, abia am înjghebat relația cu fătuca asta. Habar n-am ce va ieși și cât va dura și nu vreau s-o expun pe Iuliana prea mult în povestea asta.

Tot ce spunea Trocan avea logică. În plus, dacă ar fi încercat vreo nerozie, putea să o ducă pe fie-mea și la capătul lumii, tot l-aș fi găsit și i-aș fi scos ochii cu un cui ruginit. Am mai spus asta, nu?

Așadar, fie-mea a plecat în Orașul Luminilor cu tată-său și cu Didi. Eu am petrecut Crăciunul uitându-mă la televizor cu mama. Cu Revelionul era o altă poveste. Mama era invitată la o prietenă. Organizase gazda un joc de bridge. Când a aflat că nu am nici un aranjament pentru noaptea dintre ani (alt clișeu oribil care a supraviețuit până-n zilele noastre!) m-a invitat să merg cu ea. Cam cu juma' de gură. Marea ei temere era că, de plictiseală, aș fi putut să mă îmbăt și să-mi dau drumul la gură. Am declinat politicos. Posibil să mi se fi părut, dar cred că am auzit-o pe mama răsuflând ușurată.

Pe principiul berzei chioare căreia îi face Dumnezeu cuib, în a doua seară de Crăciun am primit un telefon de la Pavel, instructorul meu de moto, care înjgheba o adunare pentru Revelion la o crâșmă de la marginea cartierului Drumul Taberei, numită Garaje. Ăla era (și încă este, din câte știu eu) un loc unde se adună rockeri, bikeri și alți inadaptați și se simt bine între ei. Am zis „da" fără ca măcar să întreb cine mai venea. Și uite așa, forțând un pic înțelesul frazei, puteam spune că mă întorceam acasă de sărbători.

Martie 2003

Se spune că cele mai faine idei apar la beție. Nu sunt foarte sigură că e așa, dar pot spune cu mâna pe inimă că și eu și Pavel eram greu loviți sub aripă când a emanat proiectul ăsta. Trecuse bine de gongul dintre ani când preoțelul în devenire a început să-mi povestească despre colaborarea lui cu Patriarhia pentru înjghebarea unei campanii care să apropie cumva biserica de omul de rând. După Revoluția din ’89 asistasem la un *boom* al ortodoxismului pe meleagurile noastre. După 50 de ani de demolat biserici și interzicere de tradiții și sărbători religioase, asistam la reversul medaliei. Practic, în primii ani de după alungarea comunismului, nu conta dacă îți luai mașină, făceai coteț câinelui, zugrăveai casa sau schimbai gardul. La finalul operațiunii chemai un preot să sfințească rezultatul. La televizor, indiferent de eveniment, de la înlocuirea unei borduri până la deschiderea unei sesiuni parlamentare, soborul de preoți era nelipsit. Se luptau efectiv pe audiență cu dansatoarele de vodevil pe jumătate goale, care populau orice producție cu pretenție de divertisment. N-a trecut mult până când omul de rând a început să se simtă ușor intoxicat de prea multă aghiazmă. Câțiva băieți mai destupați din conducerea Bisericii Ortodoxe Române se prinseseră de schemă și realizaseră că se cerea o abordare mai subtilă a problemei. Recrutaseră, din rândul celor care studiau să devină popi pe câțiva mai deschiși la minte care să vină cu niște idei și viziuni mai proaspete, dar care să nu-i calce prea rău pe bătături pe veteranii organizației. Pavel era unul dintre acești recruți.

Pe la a doua sticlă de vin mi-am adus aminte că cineva îmi povestise și cred că văzusem și câteva fragmente dintr-o serie de patru documentare făcute de Televiziunea Română prin anii ’70, intitulată „Delta în patru anotimpuri”. Chestia ieșise așa mișto, încât primise un premiu în Japonia. I-am relatat lui Popa al nostru despre chestia asta și i-am zis că ar fi o idee să documentăm fotografic viața de mănăstire, dincolo de ce vede un vizitator obișnuit. Ideea mea era să-i arătăm pe călugări și călugărițe citind, muncind în gospodăriile de pe lângă mănăstiri, aranjându-și veșmintele pentru ziua

următoare, conducând mașina la cumpărături. Cu alte cuvinte, să arătăm lumii că sunt oameni ca noi toți, doar că au ales să trăiască altfel. În concepția mea urma să fie o serie de patru albume numite „Anotimpurile credinței”. Printre fotografii urma să intercalăm poveștile de viață ale unor oameni care au ales să se călugărească. La momentul când mi-am expus ideea, aveam deja oarece dificultate în a articula unele dintre cuvinte, așa că nu eram foarte sigură de coerența expunerii. Dar trebuie să fi impresionat, pentru că m-am trezit luată pe brațe și pupată cu foc.

După Revelion am dat uitării momentul, până când, undeva pe la mijlocul lui februarie, m-a sunat Pavel să-mi spună că Patriarhia era de acord să finanțeze proiectul nostru.

— Fă-ți bagajele, Desdemono, mi-a zis amicul meu. Te duce taica Popa la mănăstire.

Ce ne mai plăcea caterinca!

În dimineața aceea de început de martie, când m-am trezit la 5 dimineața ca să fotografiez călugării de la mănăstirea Cheia în timp ce hrăneau păsările din poiata locașului de cult, mi-am zis că poate ar trebui să mă abțin în a emite idei creative la beție. Era o dimineață rece rău. De altfel, pe ici, pe colo se mai puteau zări vagi urme de zăpadă. Bine camuflată împotriva vântului neprietenos, mă chinuiam să atașez obiectivul la aparatul de fotografiat. Pentru a putea folosi mâinile, sacrificasem o pereche de mănuși cărora le tăiasem la jumătate degetele. Eu fac parte dintre acei fotografi care trebuie să simtă comenzile aparatului. Mi-e imposibil să lucrez cu degetele acoperite, indiferent cât de frig e. Nici măcar mănușile astea moderne care se găsesc în zilele noastre nu mă prea ajută. Problema era că în dimineața aia era atât de frig, încât buricele degetelor mele nu mai erau capabile să simtă nimic. O boare caldă cu miros de cafea m-a făcut să-mi ridic privirea.

— M-am gândit că vă prinde bine, spuse călugărul Petru, un bărbat măruntel și uscățiv, cu o pleată albă și o barbă asortată care-l făceau să pară un personaj al lui Tolkien.

— Săru-mâna, părinte! Să vă dea Dumnezeu sănătate și o casă plină de cafea, am răspuns în timp ce mâinile mele se încălzeau pe cană, iar nasul meu se delecta cu mireasma.

Călugărul a râs. S-a așezat lângă mine, pe băncuța din fața bisericii.

— Am auzit că fotoreportajul ăsta a fost ideea dumneavoastră.

— Da și nu. Pavel mi-a povestit despre proiectul Patriarhiei în care este implicat. Mi-am amintit de seria de documentare a TVR-ului „Dunărea în patru anotimpuri". Așa s-a născut ideea asta. Sper că nu ne înjurați prea tare. Bănuiesc că o resimțiți ca pe un fel de intruziune.

— Nu neapărat. Prezența dumneavoastră aici aduce un aer inedit. Dar noi facem treburile obișnuite. În plus, nici pentru dumneavoastră nu cred că e ușor. Ceva mă face să cred că nu e ora la care vă treziți în mod obișnuit.

— În mod obișnuit, nu. Dar am mai lucrat la ore mici din noapte.

— Familia ce zice?

— S-a obișnuit.

Călugărul tăcu. Intuiam că ar fi vrut să-mi pună întrebări despre familia mea, dar se temea să nu mă deranjeze. Până la urmă și-a luat inima-n dinți.

— Aseară, după cină, ați ieșit să vorbiți la telefon. Și să fumați. Eu ieșisem să verific dacă poarta e încuiată. De aceea v-am observat.

Mi-am ridicat o sprânceană. *Holly Secret Services at work*?

— Și noi suntem oameni. Profităm cum putem de spargerea rutinei, a spus părintele Petru zâmbind complice. Câți ani are fata?

— Zece.

— S-o țină Dumnezeu sănătoasă. E o vârstă frumoasă, dar dificilă. Pun multe întrebări, la vârsta asta.

— O, daaa!

A urmat o nouă pauză.

— De fapt eu voiam… sper că nu v-ați simțit stânjenită de remarcile părintelui stareț despre divorț, în timpul cinei seara trecută. Eu știu, pentru că atunci când am aflat că veniți să faceți poze la noi, am cercetat un pic activitatea dumneavoastră. Eram curios. Cu această ocazie am dat peste un articol pe net…

— Aveți net aici la mănăstire?

— Nu. Mă străduiesc să-l conving pe părintele stareț că ar putea fi util un computer cu internet. Până acum n-

am reușit. Dar am fost la biblioteca școlii din sat. Acolo au.

— Am înțeles. Nu vă faceți griji, m-am obișnuit cu acest gen de *speech*-uri. O vreme le-am primit frecvent de la mama mea.

— Dacă nu sunt prea indiscret, de ce ați divorțat?

Ar fi fost simplu să spun „m-a înșelat”. Probabil că ar fi adus o urmă de compasiune din partea părintelui. Dar n-am putut. Eram acolo, în curtea mănăstirii, în zorii zilei și nu mi-a venit să dau vina pe Troci. Până la urmă, aventura lui cu Raisa n-a fost cauza divorțului. A fost doar pretextul.

— Nu a fost să fie. Eram foarte tineri când ne-am căsătorit. Și nu ne-am descurcat.

Călugărul dădu din cap cu înțelegere.

— Avântul tinereții. Uneori ne-ar prinde bine să avem mintea românului de pe urmă. Dar nu trebuie să vă pierdeți speranța. Cu răbdare și atitudinea potrivită, o să vă găsiți și dumneavoastră partenerul de viață.

În primul moment am fost tentată să-i dau o replică acidă. De altfel, noi femeile care stăm singure o perioadă, avem tendința de a ne face un titlu de glorie din chestia asta, ca și când ar fi vreun merit. Eu sunt independentă, n-am nevoie de un bărbat care să-mi țină trena. Cum zici tu, soro. Ești auto-regenerantă precum sacoșa de plastic intrată la reciclare. Asta ca să nu spunem că, de fapt, pur și simplu ai dat-o de gard la capitolul ăsta.

Am oftat și am zis:

— Cum o vrea Dumnezeu, părinte.

Am sorbit ultima gură de cafea, am verificat lentila să fie curată și m-am ridicat să mă duc la poiată să-mi fac treaba.

— Dumnezeu să te aibă în pază, fata mea!

Am mulțumit cu un gest. M-am îndepărtat puțin și m-am întors să-l privesc. Stătea cu capul dat pe spate, cu ochii închiși, lăsând primele raze de soare ale zilei să-i mângâie fața. Zâmbea abia întrezărit. Am ridicat aparatul și am tras câteva cadre. Apoi m-am dus să fotografiez alți călugări îngrijind găini abia trezite.

Iunie 2004

Noi, femeile, și tendința noastră de a anticipa reacțiile oamenilor! Despicăm firul în patru, apoi în opt, apoi în șaisprezece, apoi în câte ne-o mai ieși și analizăm fiecare gest încercând să recunoaștem în el dovezile a ceea ce ne dorim noi să fie. Facem porcăria asta în special când este vorba despre un mascul dezirabil. Și oricât de deștepte și independente ar fi unele dintre noi, tot nu sunt scutite de astfel de apucături ridicole.

Nu-mi dau seama dacă fusesem influențată de laudele pe care i le adusese, din când în când Raluca, despre care aveam convingerea că ar fi vrut să se cupleze cu el, sau dacă mă atrăgea pur și simplu. Dar, de la o vreme, mi se contura idea unei combinații cu Felix Cruceanu, mult aplaudatul critic literar al noului val. Adevărul era că omul nu arăta rău. Nu era foarte înalt, dar avea o figură cu trăsături plăcute. Și aveai ce conversa cu el, era o companie agreabilă, ceea ce, la un moment dat, contează chiar mai mult decât fizicul. Apariția lui la toate evenimentele publice în care eram implicată, indiferent de ziua săptămânii sau ora la care se desfășurau, mă făcuseră să cred că și el era interesat. Căci rămăsesem suficient de pământeană încât să nu-mi închipui că arta mea fotografică era cea care-l scotea din casă. Deși el nu înceta să mă complimenteze în acest sens. Dar omul nu făcuse niciodată pasul următor: adică să mă invite în oraș sau măcar să vină cu noi la inevitabilele băute care urmau diferitelor momente cu caracter social și cultural. Iar din partea mea era exclus un asemenea gest. Nu pentru că aș fi fost vreo tradiționalistă în privința relațiilor femeie-bărbat. Ci, pur și simplu, pentru că nu eram capabilă fizic și psihic de o asemenea inițiativă. Nici acum nu sunt.

Apelul lui în dimineața aceea de duminică m-a luat total prin surprindere. Nici măcar nu-mi aminteam când îi dădusem numărul de telefon. Sau cum de l-am căpătat eu pe al lui, deși numele său pâlpâia pe *display*-ul telefonului meu alături de sintagma *is calling*… Am răspuns. O voce veselă a luat cuvântul:

— Săru-mâna. Felix Cruceanu la telefon. Ce faci? Deranjez?

— Bună. Nu deranjezi. Sunt cu fiică-mea în parc.

Îmi făcusem un obicei ca diminețile de duminică să le petrec cu Iuliana. Doar eu cu ea. În felul ăsta îi mai dădeam și mamei o pauză. Dacă era vreme bună, ieșeam în parc sau ne plimbam. Dacă nu, mergeam la un film, la cofetărie sau la cumpărături. Uneori încheiam dimineața între fete cu un prânz cu Trocan. Sincer, nu era cea mai plăcută opțiune, dar consideram că astfel cream un climat cât de cât normal pentru copil. În duminica aceea, însă, eram numai noi două. Trocan plecase cu Didi într-o excursie. Iar mama avea partidă de bridge cu prietenele ei.

— În ce parc sunteți? veni întrebarea de la capătul undei GSM.

— În Cișmigiu.

— Și v-ar deranja să schimbați locul?

— Ce ai în minte?

— Parcul Tineretului. E mare și variat ca posibilități de distracție. În plus, lângă Sala Polivalentă e un restaurant numit Domino. Au mâncare bună, o terasă mare și un loc de joacă pentru copii cu leagăne și tobogane. Mi-ar face mare plăcere, fetelor, să vă invit la masă.

— Mulțumesc pentru gândul cel bun. Vorbesc cu Iuliana și te sun.

— De bună seama, răspunse Felix cu un zâmbet detectabil în voce.

M-am apropiat de Iuliana care încerca să se decidă dacă mai vrea o tură în balansoar sau nu. I-am spus de invitația primită. M-a supus unui interogatoriu: cine e Felix? Unde l-am cunoscut? Câți ani are? Cum arată? E simpatic? Îi plac copiii? Are familie? Și parcul ăsta mare unde e? Cum ajungem acolo? Evident, n-am avut răspuns la toate întrebările. Dar cele furnizate au fost satisfăcătoare. Fiica mea a decis că voia să mergem la restaurantul cu loc de joacă. L-am sunat pe Felix și i-am zis că luăm un taxi și ne întâlnim la Polivalentă.

Sincer eram un pic îngrijorată. Iuliana nu era ușor de mulțumit. Dar domnul Cruceanu s-a dovedit a fi o companie extrem de plăcută pentru amândouă. Am făcut un tur de parc, iar el ni l-a prezentat cu mândrie. Se pare că era locul unde și-a petrecut copilăria și îi era tare drag. Iuliana s-a dat în mașinuțe, în leagăne, în carusel. Apoi am mers la masă. Restaurantul era făinuț, iar Felix a agrementat prânzul povestindu-i fiicei mele câteva din

istorisirile cuprinse de Alexandru Mitru în volumul „Povestiri cu tâlc”. Iuliana a povestit și ea, la rândul ei, despre animăluțele ale căror povești le-a surprins Suteev.

— Este o carte veche, cu desene frumoase, pe care o am de când era mama mică, spuse fata mea cu emfază, ceea ce ne-a stârnit și mie și lui Felix un zâmbet discret.

Imediat ce a terminat de mâncat, Iuliana a luat cu asalt locul de joacă, ceea ce ne-a dat mie și lui Felix un răgaz de vorbă la o cafea.

— Îmi pare rău, nu cred că o ieșire cu un copil de școală aveai în minte când m-ai sunat azi dimineață. Dar noi ne petrecem diminețile de duminică împreună și încerc, pe cât posibil, să mă țin de acest obicei. Cu atât mai mult cu cât munca mă ține destul de mult timp departe de casă.

— Nu-ți face probleme. Am luat în calcul și varianta asta când te-am sunat. Știam că ai un copil. În plus, puștoaica e adorabilă. Că tot veni vorba de munca ta, ai ceva interesant în lucru acum?

În sfârșit puteam să replic și altfel decât cu o ridicare de umeri la întrebarea asta. I-am povestit despre proiectul meu și al lui Pavel, „Anotimpurile credinței”. Părea entuziasmat. Mi-a povestit la rândul lui despre cărțile citite de el în ultima vreme și despre câteva șicane și rivalități din cadrul Uniunii Scriitorilor. Nici nu mi-am dat seama când s-a lăsat seara. Am desprins-o cu greu pe Iuliana de leagăne și am pornit spre bulevard în căutarea unui taxi. În timp ce-și scutura pantalonii de praful adunat de pe tobogan, fiica mea i-a spus cu emfază celui care jucase rolul gazdei:

— Îmi place parcul tău. Mai venim aici.

Din nou surâsuri. Iuliana a luat-o înainte țopăind. Noi am început să mergem unul lângă altul. Aproape fără să-mi dau seama, Felix m-a luat de mână.

— Știi, mi-a mărturisit, m-am hotărât destul de greu să te invit în oraș.

— Asta e puțin spus. La un moment dat am început să mă întreb dacă nu cumva am interpretat eu greșit semnele tale de simpatie. Așa nefrecventabilă sunt?

— Nuuu, nicidecum. Dar pari o femeie mulțumită cu viața ei, împăcată cu propria persoană, care n-are nevoie să fie ajutată sau salvată. E ușor intimidant.

— Să înțeleg că e mai ușor cu o domniță aflată la ananghie?

— Incomparabil mai ușor. Dar, din când în când, e bine venită și o provocare, spuse el zâmbind șmecherește.

Odată ajunși la intersecția de la stația de metrou, Felix a oprit un taxi. Fix înainte de a se urca în mașină, Iuliana mea s-a întors către el și a spus:

— Vineri am piesă de teatru la școală. Eu o joc pe Albă-ca-Zăpada. Vrei să vii să mă vezi?

Felix s-a uitat la mine. Am încuviințat printr-un gest, iar el a răspuns:

— Cu mult drag. Vorbesc cu mami, ca să-mi explice detaliile. Mulțumesc pentru invitație, a spus el și i-a sărutat mânuța mică. Fiica mea a râs delicat și s-a urcat în mașină. Na, belea!

A venit rândul meu. Un pupic cast pe obraz și o sărutare a mâinii. A plătit cursa în avans și mi-a spus să-l sun când ajung acasă. Odată pornită mașina, Iuliana mi-a cerut telefonul. Era un joc acolo care i plăcea în mod deosebit. Înainte de a-l porni mi-a spus:

— Îmi place Felix.

Am zâmbit. Șeful de clan își dăduse acordul.

Odată ajunse acasă, mama a luat-o în primire pe Iuliana pentru un duș, pe durata căruia nepoată-sa i-a făcut capul calendar despre noul nostru prieten, Felix. Iar eu m-am dus glonț către mica bucătărioară de lângă sala mea de curs. Fusese o zi foarte plăcută. Dar, fiind la prima întâlnire cu Felix și cu copilul de față am zis să nu bag panica în om și m-am hidratat cuminte, cu apă minerală și cafea. Mi-era dor de un pahar de vin ca de mama. Sau, mă rog, de-o sticlă…

Octombrie 2004

Prima vizită pe care am făcut-o acasă la proaspătul meu iubit, eveniment care s-a desfășurat la puțin timp după ce Felix avusese onoarea de a o privi pe fiica mea interpretând-o pe Albă-ca-Zăpada în producția teatrală a școlii, mă adusese în mijlocul unui șantier. Felix locuia în zona Dorobanți, la două străzi de vila unde locuisem eu pe vremea când eram măritată cu Trocan.

E ciudat cum, din când în când, viața te aduce înapoi într-un punct cheie al trecutului, fie că este vorba de geografie sau nu. Omul meu locuia într-o casă cu un nivel și mansardă. Dat fiind că etajul superior oferea un spațiu generos, ce s-a gândit el? Nu mai bine făcea un spațiu de socializare, a se citi pileli intelectuale, acolo? Zis și făcut. Mă rog, zisul a fost o chestie ușoară. Făcutul a fost o adevărată epopee, ca de altfel orice proiect de amenajări interioare pe care ai proasta idee să-l stârnești. Depășirile de termen și buget estimate inițial, la care se adaugă faptul că veniturile lui Felix erau destul de consistente, dar aritmice (adevărul e că habar n-aveam din ce trăia, căci nu pot să cred că exegeza literară ar fi putut fi atât de bănoasă) au făcut ca înfăptuirea proiectului să dureze o veșnicie.

În ziua în care m-a sunat Felix și eu eram în mijlocul unui proiect care, în acel moment părea că nu se va mai termina niciodată, cel cu *Anotimpurile credinței.* Reușisem cu mai bine de un an în urmă să fac fotografiile de primăvară. Apoi a intervenit o mare pauză, datorită faptului că decidenții din cadrul Patriarhiei avuseseră alte priorități cu banii. Între timp amicul Pavel terminase Seminarul și-și luase câteva ore de religie la o școală, continuând să fie și instructor moto și un fel de asistent pe la facultate. Pe la finalul lui septembrie mă sună și-mi zice că a obținut banii pentru următoarea etapă a proiectului, pozele de toamnă. Pe principiul „bate fierul cât e cald”, am terminat cât s-a putut de repede modulul de la cursul meu de fotografie și am plecat la Lainici, o mănăstire superbă din defileul Jiului, pe care o descoperisem cu multă bucurie cu ani în urmă, când am petrecut o noapte de înviere acolo cu Trocan. A fost unica dată când am asistat la întreaga slujbă de Paști, toată

noaptea. A fost cea mai frumoasă sărbătoare pascală pe care am trăit-o vreodată.

Norocul mi-a surâs în primele trei zile din cele cinci petrecute acolo. Un soare cald, de toamnă tihnită mi-a ținut companie. Pădurea care înconjura mănăstirea și care era înveșmântată în culorile de sezon au făcut ca exterioarele mele să iasă trăsnet fără prea multe eforturi. Dar știm cu toții, orice minune nu ține decât trei zile. Zorii celei de-a patra m-au întâmpinat cu nori grei și o burniță pe care o simțeai până la oase doar uitându-te pe fereastră. Din punct de vedere al *job*-ului, starea vremii nu mă deranja prea tare. Pentru ziua respectivă decisesem să îi fotografiez pe călugării care adunau ceara lumânărilor arse și o topeau, transformând-o în mici cărămizi care erau trimise spre atelierele patriarhale pentru a fi modelate din nou în lumânări. Era mai mult treabă de interior. Îngrijorarea mea provenea din faptul că, în inconștiența mea, eu venisem la Lainici cu motorul. Mă îngrozea gândul că era posibil ca toamna să-și fi intrat în drepturi, ceea ce ar fi făcut drumul meu către casă un coșmar cu febră și muci.

Ca să nu privăm coliva de bomboană, pe la prânz m-a sunat și Raluca, în perioada aceea jurnalist la Evenimentul Zilei, care aflase că, la vreo zece kilometri mai sus de locul unde mă aflam avusese loc un accident grav. Vreo cinci mașini bușite zdravăn, morți și răniți. Dacă tot eram acolo, nu puteam eu să dau o tură, să fac niște poze, să aflu ce s-a-ntâmplat și apoi să găsesc un calculator cu net de unde să transmit materialul?

— Hai că plătim și articolul și pozele. Și ajuți și tu o prietenă.

Ba puteam, ce pula mea! Zece kilometri cu motorul pe ploaie și poze cu sânge și creieri împrăștiați pe caldarâm era fix ce-mi prescrisese medicul. La finalul zilei ăleia recapitulasem toate înjurăturile pe care le învățasem de-a lungul vieții. Și aveam ceva stocuri. Chestia asta îmi pusese capac. Dat fiind că îmi cam terminasem treaba pentru care venisem, am decis că, indiferent ce și cum, a doua zi adunam calabalâcul și o tăiam. La bafta mea, dacă mai stăteam două zile prindeam și prima ninsoare.

În dimineața următoare, pe la opt, soarele scosese capul de după niște nori, așa că m-am grăbit să-mi iau la revedere de la sfinții părinți, vorba lui Dem Rădulescu în

„Brigada Diverse”, am încălecat motocicleta și p-aci ți-e drumul. Dacă tot mă-ntorceam acasă ceva mai devreme, am vorbit cu iubitul meu și am stabilit să ne rezervăm și noi o noapte în doi în proaspăt amenajata mansardă. Perspectiva mi-a dat motiv să bag viteză, cu atât mai mult cu cât Felix îmi spusese că mă aștepta o surpriză. Vremea a ținut cu mine într-o oarecare măsură. În sensul în care nu a plouat, dar am avut parte de cer înnorat și vânt. Când am ajuns să urc motorul pe trotuarul din fața casei lui Felix, ziceai că am castaniete în gură, în așa hal îmi clănțăneau dinții.

Al meu (îmi place la nebunie ideea de proprietate asupra amărâtului pe care o sugerează expresia asta!) mă aștepta pregătit. Căldură în casă, vin fiert, o diafană supă-cremă de roșii. Rai, ce mai! Ostilitățile s-au desfășurat în următoarea succesiune: duș fierbinte, băutură, potol, iubăreală. Abia apoi am urcat să vizionez spațiul renovat de la etaj. Era chiar frumos. Meritase așteptarea. Totul era în lemn natur, aparent neșlefuit, decoruri minimaliste, mobilier puțin, dar comod. Exista și un șemineu din fier, care, în ciuda unui design oarecum sinistru, răspândea o lumină caldă. După frigul înghițit pe drum, sunetul de lemn trosnind în foc mă încânta nespus. Ne-am sărutat. Nu un sărut pasional, ci unul delicat, tandru, anticipativ. Se prefigura un episod doi. Și atunci am ridicat ochii peste umărul lui și am văzut surpriza. Într-o nișă a încăperii, puse în valoare de o lumină discretă, așezate pe un suport metalic se dezvăluiau privirilor o pictură a Raisei și o fotografie a mea. Acea pictură și acea fotografie. Exact! Nudul fostei mele amante în două ipostaze. M-am blocat. Știam că cineva cumpărase cele două lucrări, dar nu știam că acea persoană fusese Felix. Iubitul meu era încântat de surpriza pe care mi-o făcuse. Cumpărase piesele de rezistență din expoziția mea și a Raisei și le pusese în valoare în încăperea care urma să fie centrul său de interacțiune socială. Sau, mă rog, unul dintre ele. Era ca o declarație: „Prietena mea și amica ei, pictorița, au făcut ansamblul ăsta. Iar eu sunt atât de mândru de ce a ieșit, încât expun lucrările în sala mea de oaspeți!” Iar eu ar fi trebuit să mă simt flatată, să zâmbesc și, eventual, să mă abandonez încă o dată în brațele lui.

Imediat ce mi-am revenit din uimire, în mintea mea a luat naștere o întrebare: cum morții mă-sii a reușit

muierea asta să ajungă din nou în casa partenerului meu, goală?

Iunie 2005

Soarele arunca raze aurii prietenoase. Era o căldură plăcută, de vară mult așteptată, dar care nu-și intrase definitiv în drepturi. Construcția albă, diafană a bisericii vechi răspândea o atmosferă senină și optimistă.

Numai eu mă trezisem cu fața la cearceaf. De fapt toate cele trei zile pe care le petrecusem la Sinaia fusesem cu fundu-n sus. Făceam (în sfârșit!) pozele pentru secțiunea dedicată verii din ceea ce urma să fie cândva, numai Dumnezeu mai știa când, albumul cu cele patru anotimpuri ale vieții monahale, veșnicul proiect al meu și al lui Pavel. De data asta primisem bani cu țârâita. De fapt era acoperit transportul și un fel de diurnă pentru masă. Cazarea era problema mea. Motiv pentru care pusesem la cale o șmecherie. Îl convinsesem pe amicul meu să includem și mănăstirea Sinaia în proiectul nostru, deși nu era tocmai în tiparele pe care le setasem când proiectasem povestea asta. În sensul în care lăcașul era în centrul stațiunii, motiv pentru care viața și activitatea călugărilor era, cumva, modificată de citadinul care-i înconjura. Ideea mea fusese să îmbin utilul cu plăcutul. Îl luam și pe Felix cu mine, făceam și pozele și aveam parte și de o mică vacanță cu iubitul meu. Nu mi-a ieșit. Cu câteva zile înainte de plecare domnul Cruceanu mi-a spus că nu mai poate onora invitația din cauza a nu știu ce proiect. Scuza mirosea a minciună de la o poștă. De altfel ne aflam într-o etapă a relației în care detectam o ușoară blazare din partea lui. Nu puteam spune că se plictisise, dar sesizam o oarecare indiferență. Reușeam să ne simțim bine împreună, dar întâlnirile erau considerabil mai rare. Iar la sfârșit de săptămână invariabil ne vedeam cu diverși prieteni. Încă ne vorbeam în fiecare seară, ca să aflăm cum i-a mers celuilalt peste zi, dar era mai mult o chestie formală care dura maxim două minute. Rutina asta era, însă, comodă pentru amândoi așa că pedalam în continuare.

După ce Felix îmi dăduse cu *flit*, îmi trecuse prin cap s-o iau pe Iuliana cu mine. Dar am abandonat ideea, pe de o parte pentru că fata avea școală, iar pe de altă parte atunci când ești cu copilul în vacanță trebuie să vezi de el.

Altfel se plictisește și nu te lasă nici pe tine să-ți faci treaba.

Deci iată-mă singură, muncind la greu și încercând să mă bucur de câteva zile de liniște. Avusesem un oarecare noroc, pentru că starețul adusese un pictor care să recondiționeze puțin frescele din lăcașul de cult. Așa că am avut parte de o activitate inedită pe care să o documentez fotografic. Un amic îmi găsise cameră în casa care era fix vis-à-vis de mănăstire. Pe lângă faptul că era o familie primitoare, aveau în curte ditamai foișorul în care mă retrăgeam cu o carte și niște vin și citeam ore bune înainte de culcare. Stingerea o dădeam devreme, pentru că activitatea la mănăstire începea în zorii zilei, așa că trezirea se petrecea la ore mici. Așa că încercam să mă calmez ca să mă pot bucura de niște zile frumoase și productive.

Încercam să surprind într-un cadru raza de lumină care pătrundea prin vitraliu și lumina chipul artistului care lucra zâmbind. Liniștea bisericii a fost dintr-odată spartă de sunetul mobilului. Fi-mi-ar capul al naibii, uitasem să-l închid. Răspund. Era Raluca. Cine altcineva mă mai suna fix când mi-era lumea mai dragă?

— Ce faci?

— Lucrez. Sau, în fine, încerc.

— Când termini dragă și tu cu mănăstirile astea?

— Nu știu. Mă gândesc să mă călugăresc.

— Haha! Crezi că ai rezista multă vreme printre călugărițe?

— Habar n-am. Până acum am fost în mănăstiri de călugări. Și par tipi de gașcă.

Cascade de râs cristalin mi-au inundat telefonul.

— Până la urmă de ce m-ai sunat?

— A, da! M-ai luat tu cu călugării tăi și era să uit. Pe cine știi tu în Timișoara? Sau, mai bine zis, cine te știe pe tine?

— În Timișoara? N-am idee. Oi fi cunoscut pe cineva, la un moment dat, dar nu-mi vine nimeni în minte. De ce?

— M-a sunat unu' la redacție. Valentin. Cică tre' să dea de tine neapărat. Ceva personal.

— Nu-mi spune nimic numele. Tu ce i-ai zis?

— Am încercat să aflu mai multe. M-a repezit și mi-a zis că nu-i treaba mea, așa că l-am trimis la dracu'.

— E, asta e! Avem parte de o enigmă care va rămâne nerezolvată.

— Mda, dar e ciudat. Are o treabă personală cu tine, dar n-are datele tale de contact.

— O fi vreun admirator secret care s-a hotărât să iasă din anonimat, am glumit eu.

Nici un răspuns.

— Raluca, mai ești acolo?

— Da. Mă intrigă povestea asta. Pe tine nu?

— Nu prea. Iar tu, dacă ești curioasă, fi mai subtilă cu interogatoriul data viitoare, dacă mai sună.

— Bine că ești tu deșteaptă. Ție-ți convine. Click și gata! N-ai de dialogat cu omul. E ca în bancul ăla cu medicul de oameni și veterinarul.

Gluma în chestiune mai circulă și azi. Un veterinar se adresează unei cunoștințe medic generalist:

— Colega, aș vrea și eu o consultație. Nu mă simt prea bine.

— Cu mare, drag, dar mai subțire cu „colega”. Eu tratez oameni, nu câini și pisici, da?

Omul nu replică. Vine la cabinet la momentul programării. Medicul uman întreabă:

— Deci, ce doare?

La care veterinarul:

— E, colega, așa cu întrebatul e simplu…

Analogia era un pic pe dos, dar n-am mai avut ocazia să-i spun asta amicei mele. Se îmbufnase și pusese capăt conversației.

Dispoziția de lucru se dusese pe apa sâmbetii, așa că am decis să aplic principiul consacrat de Scarlett O'Hara, „și mâine-i o zi”. Mi-am pus pe umăr geanta cu aparatul de fotografiat și am plecat să vizitez Peleșul și Pelișorul. Era momentul meu de întoarcere în copilărie. În timpuri de mult apuse, surprinse de câteva instantanee alb-negru păstrate de tata cu grijă între coperțile unui album fotografic, avusesem parte de o vacanță la Sinaia. După ce-am vizitat Peleșul, că Pelișorul era cu circuit închis pe vremea aia, câteva zile la rând l-am chinuit pe frate-meu târându-l în parcul din preajma monumentelor ca să ne jucăm de-a prințul și prințesa. Săracul Iulian, nu a protestat nici o clipă. În general era un tip agitat și neliniștit, dar cu mine a avut întotdeauna o răbdare de fier.

Vizita m-a bucurat și m-a liniștit. A fost ca și cum aș fi luat o gură de aer din alte vremuri. La final m-am așezat pe-o bancă și mi-am aprins o țigară. Mi-a revenit în minte dialogul cu Raluca. Parcă-mi stârnise și mie curiozitatea. Îmi părea rău că îi dăduse cu flit omului. Pe de altă parte, nici nu mă puteam supăra pe ea. Nu-mi era secretară, ca să-i pretind să preia mesajele de la toți fugiții de-acasă.

Și totuși… cine naiba mă căuta pe mine din Timișoara?

Decembrie 2005

— Pe bune, Felix. Chiar trebuie să facem asta acum? Am de prelucrat pozele de la nunta de sâmbătă și să-mi pregătesc și cursul de mâine.

— Este important, Ana. Și destul de urgent.

— Ok. Ne vedem într-o oră.

Din când în când Felix mai făcea din-astea. Mă suna și-mi spunea că trebuie să ne vedem urgent. Mă dădeam peste cap, îmi rearanjam tot programul, mă duceam într-un suflet, iar când ne-ntâlneam, îmi spunea că voia să bea o cafea și cea mai bună era cea băută în compania mea. Sau că a văzut niște flori în parc și i-au amintit de mine. În ultima vreme nu mai avusese puseuri romantice, așa că am hotărât să nu-l ucid pe ăsta din fașă.

Știți povestea aceea cu animalele care simt când se apropie un pericol iminent, cum ar fi un cutremur sau o furtună? Fiică-mea are o pisică. O cheamă Mofluza. Îi spunem așa pentru că are un căpșor perfect rotund și fălcuțele umflate ceea ce o face să pară bosumflată. Altfel e un animăluț jucăuș și drăgălaș. Când Iuliana pleacă în vreo excursie sau rămâne la vreo prietenă peste noapte, Mofluza își transferă afecțiunea asupra mea. Mă urmărește prin toată casa și îmi pândește orice mișcare. Doar atunci când mă așez la calculator sau la televizor se liniștește și ea și adoarme. În seara în care un mic cutremur a creat ceva agitație în capitală, felina mea a dormit lemn. Nu i s-a clintit nici o mustață. O avea mitul ăsta al sensibilității o oarece bază în realitate, dar în cazul multora dintre companioanele noastre patrupede e doar atât: un mit. Probabil că cele fără stăpân, care trăiesc pe stradă, cu tot felul pericole pe lângă ele, sunt mai pe fază și mai intuitive, dar astea care se bucură de confort, n-au nici o treabă. Cam așa e și cu celebra intuiție feminină. Ea funcționează perfect atunci când simțim un pericol sau vânăm un anumit scop. Dar când ne găsim într-o situație pe care o considerăm sigură și confortabilă, adoarme și intuiția.

De-abia când am intrat în local și i-am văzut fața, am înțeles că ceva nu era în regulă. Felix stătea la o masă lângă geam dar nu privea afară. Ședea stingher și se juca cu un șervețel. Nici nu se atinsese de cafeaua din fața lui.

Am cerut și eu o cafea și am luat loc la masă, în fața lui. A ridicat ochii și m-a privit. Mi-era clar că ce avea să-mi spună îl încurca teribil. Abia atunci mi s-a activat și mie celebra intuiție. Dar nu aveam de gând să-l ajut, așa că am continuat să-l privesc în tăcere. După o tăcere lungă și stânjenitoare, a deschis gura:

— Știu că te-ai străduit să organizezi plecarea noastră de sărbători, dar nu cred că voi putea veni.

Pentru că, în general nu sunt foarte fan sărbători hibernale, decisesem că a venit momentul să mă bucur și eu de ele. Așa că am organizat o ieșire colectivă. Eu, Iuliana, mama și Felix urma să plecăm la Sinaia înainte de Crăciun și să ne întoarcem după Revelion. Vorbisem cu proprietarii casei unde stătusem când fusesem să fac pozele la mănăstire. Mă împrietenisem cu ei, așa că au fost foarte încântați de idee. Sărbătorile la munte aveau să fie o experiență frumoasă pentru fie-mea, eu scăpăm de corvoada cumpărăturilor, mama de gătit și aveam parte și de Felix. Sau nu?

— De ce?

— E o poveste mai lungă…

— Pe care o să mi-o spui acum, că de-aia m-ai chemat aici, nu?

Mi-a spus-o. În rezumat situația era cam așa: în mod surprinzător, bărbatul cu care aveam o relație de mai bine de un an avea soție și doi copii. Mă rog, o fostă soție care locuia, împreună cu fata și băiatul lor, în Chile. Individa învârtea cu succes niște afaceri. Făcea destui bani și-i mai scăpa și soțului câte ceva. Așa se explicau multe, inclusiv bunăstarea lui. N-am să știu niciodată dacă femeia a aflat de relația noastră și a hotărât să pună piciorul în prag, sau pur și simplu se săturase de statutul de simplu sponsor și decisese că dacă tot întreținea un bărbat, măcar să aibă parte de el. Cert era că Felix mă anunța că în câteva zile urma să plece în Chile. Definitiv. Am rămas mută. Nu-mi reveneam din șoc. Nu reușeam să decid care parte era mai rea: că mă părăsea sau că timp de un an nu considerase necesar nici măcar să menționeze existența unei foste soții și a copiilor. Continuam să tac, iar Felix a decis probabil că aveam nevoie de câteva momente să diger noutățile. Când a considerat că mi-a lăsat suficient timp, a zis:

— Sunt sigur că mă-nțelegi. Ai și tu un copil, știi cum e.

— Ce-nțeleg e că m-am combinat cu un bărbat și m-am trezit lângă un papă-lapte, care nu numai că trăiește pe banii nevestei, dar îl doare în cot de copii, însă nu ezită să se folosească de ei. De mai bine de un an nu mi-ai pomenit o dată de ei, nu te-am auzit vorbind cu ei la telefon, nu mi-ai arătat o poză. Ai trăit pe banii femeii ăleia bine mersi, iar acum, când a decis să tragă de lesă să te aducă lângă ea, o faci pe tatăl iubitor cu mine. Include și cafeaua asta în cheltuielile de călătorie, du-te-n pula mea unde vrei și să nu-mi mai apari în cale, că te calc în picioare, lăbarule!

Am ieșit din cafenea ca o furtună și am mers literalmente unde-am văzut cu ochii. Am vagabondat pe străzi vreo două ceasuri. Simțeam cum mă ard lacrimile pe obraji. Creierul mi se-neca de furie. Cum de-am fost așa de proastă? Cum de nu l-am întrebat nimic despre relațiile lui anterioare? Cum de nu s-a scăpat nici un prieten de-al lui? Să nu fi știut chiar nimeni de existența nevestei și a copiilor? Ce fel de om e ăsta, care nu simte nevoia să vorbească de copiii lui cu iubita timp de mai bine de un an?

Când am ajuns acasă arătam, probabil, ca dracu', căci mama și Iuliana au înțepenit la vederea mea. Mi-am luat copilul în brațe și i-am spus că o să mergem numai noi cu bunica la munte. Felix nu vine cu noi. Felix nu mai vine niciodată pentru că se duce să stea cu copiii lui.

— Felix are copii?

— Așa se pare.

— Tu ai știut?

— Nu.

— Nu ți-a zis niciodată?

— Nu.

— Cum așa?

— Nu știu, iubito. Nici eu nu-nțeleg.

Iuliana tăcu încruntată. Apoi ridică privirea, se prinse cu mânuțele de gâtul meu și zise:

— Îmi pare rău că ești tristă de Crăciun, mami. Dar promit că te ajut eu să cari valizele și vom asculta muzică împreună. Îți și citesc, dacă vrei.

Am zâmbit. Cu ceva vreme în urmă mă întrebase ce fac eu cu Felix când suntem numai noi doi. Ce era să-i spun? Ascultăm muzică, citim, ne plimbăm, vorbim, ne uităm la filme. Fiica mea își asuma rolul de partener de

viață. De la căratul bagajelor până la muzică și citit. Am pupat-o pe obraz.

— Sigur, draga mea. Ne descurcăm noi. Va fi totul bine.

Copilul sări din poala mea și se duse la jocurile ei. Eu m-am așezat pe scaunul de lângă masă și mi-am sprijinit capul în mâini. Mama, care nu scosese nici o vorbă, a venit și a început să mă mângâie ușor. M-am întors și am privit-o cu teama de a-mi vedea încă un eșec oglindit în ochii ei. Nu era cazul. Privirea mamei exprima o furie domoală, dar adâncă, de genul „puiul meu suferă, iar eu nu pot da de individ să-i rup capul”. M-a bușit plânsul. Mama mi-a șters lacrimile cu batista ei dantelată.

— Ce pot să fac să te ajut?

— Nu te teme, mamă. Îmi revin. Am să te rog doar să te ocupi tu de fată în seara asta. Cred că am nevoie să fiu un pic singură.

— Nici o problemă, a răspuns mama, m-a sărutat pe frunte și a plecat să vadă de Iuliana.

M-am încuiat în sala mea de curs și m-am pus pe plâns. Cu urlete. O oră, două, trei, habar n-am cât. După ce am epuizat toată energia, m-am ridicat cu greu de pe podea. Mă simțeam ca și cum aș fi fost în pragul descompunerii. Mi-am pus un pahar de whisky. Plin. M-am întors către pendula lui Vlad. Aia pe care o descoperisem prima oară când pășisem în atelierul lui și care acum decora mica mea sală de curs.

— De ce? De ce pula mea ai murit și m-ai lăsat singură să fac numai prostii?

Februarie 2006

Mi-era frig. Și mă dureau picioarele. Mergeam încordată, atentă să nu mi le rup. Pe jos era o mâzgă înghețată. Iar eu avusesem proasta inspirație să-mi pun tocuri. Odată ce am regăsit scara de bloc în raza mea vizuală s-au mai diminuat și numărul înjurăturilor care-mi stăteau pe buze. Eram atât de concentrata pe destinație, încât nu l-am observat. Un tip înalt și slab. O figură deschisă, luminoasă și prietenoasă. Asta am constatat ceva mai târziu. Pe moment mi-a sărit sufletul când am auzit în spatele meu:

— Săru-mâna. Ana? Ana Niculescu?

— Dumneavoastră cine sunteți?

— Numele meu e Valentin Dobre. Sunt din Timișoara. Am în intenție să vă caut de mai multă vreme. Am și făcut câteva tentative, dar…

— De ce?

— Sunt… în fine, l-am cunoscut pe fratele dumneavoastră. Atunci…

Am înțepenit.

— Să știți că am la mine acte care să dovedească cine sunt. Poate ar trebui să stăm undeva și să vorbim.

Nu eram foarte doritoare să bag în casă un tip pe care nu-l cunoșteam, așa că am ales să mergem la *Codrii Cosminului,* un restaurant destul de cunoscut, care era aproape de casa mea. Odată așezați și având câte o cană de cafea în față, Valentin mi-a arătat documente, așa cum promisese. Buletinul și hotărârea judecătorească de condamnare care-i atesta apartenența la grupul fratelui meu. Am citit și recitit hârtiile din fața mea.

— Iartă-mă că nu sunt prea vorbăreață, am zis după ce-am hotărât să ne tutuim. Povestea asta a lui Iulian se-ntoarce ciclic în viața mea fix când m-aștept mai puțin. Și mă cam pune-n cap de fiecare dată.

— Înțeleg perfect. Cu soția mea nici măcar nu mai pomenesc subiectul. După atâta vreme nici acum nu știe cum să reacționeze. Îmi spune că ar trebui să trec peste. Probabil că așa ar trebui, dar ce să fac dacă nu pot?

Am încuviințat în tăcere. Mi-a venit în minte că, dacă ar fi trăit, și Iulian ar fi fost la fel. Aparent normal, dar cu sufletul neîmpăcat pe dinăuntru. Cum să treci peste

când ai fost luat pe sus, arestat, interogat, umilit? Cum să uiți și să te-ntorci la muncă, dus copii la școală, cumpărături, ca un om normal. Cum?

— Dacă nu vrei să mai vorbim despre asta, spune-mi și plec. Pot să înțeleg, serios.

Tentant. O parte din mine și-ar fi dorit ca Valentin ăsta să nu mă fi găsit. Știam deja că Iulian cedase presiunilor în închisoare și făcuse ceea ce, în mod normal, pentru el ar fi fost de neconceput. Și-a trădat tovarășii. Iar după aceea, mustrările de conștiință l-au împins către sinucidere. Ce altceva mai era de aflat? Pe de altă parte anumite lucruri se întâmplă pentru că așa le e dat. Poate că era momentul să redeschid această pagină din istoria familiei mele, să aflu toate detaliile, să completez puzzle-ul ca să se termine odată.

Încurajat de acordul meu, Valentin a mai comandat două cafele și s-a pus pe istorisit. Omul era electrician de meserie, dar avea o pasiune pentru cărți. Citea ca un apucat. Prin ’86 a descoperit un club de lectură. Nu era te miri ce organizație de fițe. Vreo 10-15 oameni care se întâlneau o dată pe lună la o terasă vara sau la un restaurant când era vreme proastă și fiecare povestea despre o carte care îl marcase. Convocarea se făcea printr-un anunț la mica publicitate. Unul dintre ei a povestit despre „Șocul viitorului” a lui Alvin Toffler. Nenea ăsta, autorul, era american și futurolog. Adică unul care, plecând de la analizarea coerentă și profesionistă a datelor economice și sociale contemporane lui a emis niște predicții care s-au dovedit a fi îngrozitor de corecte. Cartea de care spunea Valentin a apărut prin anii ’70, iar teoriile din ea au stârnit multe controverse în epocă. Mai toate însă, s-au dovedit a fi pe cât de pesimiste, pe atât de corecte.

Fascinat de cele auzite, electricianul nostru i-a propus celui care adusese volumul în discuție, un profesor de istorie, să continue discuția la o bere și după ce adunarea se risipise. Cei doi s-au simpatizat reciproc, conversația durând până la ore mici din noapte. Mai spre finalul întâlnirii, profesorul scoate un oftat la adresa vârstei sale înaintate care-l împiedicau să profite de o oportunitate neașteptată. Era vorba de un grup de tineri care se organizau să treacă în vest. Omul suferise de mirajul occidentului întreaga viață. Încercase chiar să obțină aprobarea pentru excursie în vestul Europei, dar

nişte bube la dosar l-au ținut departe de visul său. Acum, un fost elev de-al său cu care rămăsese în relații prietenești îi mărturisise că face parte dintr-un mic grup care intenționa să încerce o trecere discretă înspre Iugoslavia.

— Din păcate, sunt prea bătrân pentru o aventură de genul ăsta, oftase din nou dascălul.

Valentin n-a zis nimic pe moment. Dar dezvăluirea mai vârstnicului său amic sădise în sufletul lui sămânța unei idei care, încet-încet, s-a transformat în vis. La un moment dat și-a luat inima-n dinți și l-a întrebat pe profesor dacă ideea aceea cu grupul care voia să plece afară mai era de actualitate și dacă ar fi putut să-l pună în legătura cu ei. Prin mijlocirea lui, a ajuns să-l cunoască pe Adi, fostul elev. După ce au depășit suspiciunile inițiale, Valentin a aflat despre ce era vorba. Exista un grup format din persoane din diverse locuri din țară. Nimeni nu știa exact pe unde erau ceilalți și, mai ales, nimeni nu știa numele celorlalți. În rarele ocazii când vorbeau unul cu altul se adresau pe numele mic, care nu era neapărat cel real. În rest, comunicarea se făcea prin anunțuri cu conținut codat date la Mica publicitate în ziarul *Scânteia.* Fiecare component al grupului a primit un rol. Valentin a fost însărcinat să găsească un loc în care grupul să stea în noaptea de dinaintea plecării. Pregătirile au fost minuțioase și, din cauza nevoii de discreție, au durat mult. Ziua Z a venit de-abia în toamna lui ’88. S-au adunat într-o sâmbătă. Au înnoptat într-o casă dintr-un sat în apropiere de Timișoara. Imobilul îi aparținea unui vecin al lui Valentin, pe care acesta îl mai ajutase cu reparațiile și renovările pe acolo. Vecinul avea de făcut o reparație la rețeaua electrică a casei în chestiune, așa că i-a dat cheile lui Valentin, să rezolve problema când o putea. S-au întâlnit în gara din Timișoara. Semnul de recunoaștere a fost un ziar Scânteia făcut sul în mâna dreaptă a fiecăruia dintre ei. Erau patru băieți și două fete. Fratele meu adusese echipamente de camuflaj. Mi-am amintit că, înainte de plecare, Iulian a intrat în legătură cu cineva de la Asociația Vânătorul și Pescarul și a cumpărat pantaloni de camuflaj și veste de pescuit. Mamei i-a spus că vrea să le vândă să facă rost de bani pentru vacanță. Valentin mi-a povestit amuzat că toate echipamentele erau aceeași mărime. Pe băieți

veneau oarecum ok, dar fetele arătau ca două militante comuniste chinezoaice îmbrăcate de la solduri.

Problema era că hărțile pe care le aveau erau oarecum empirice. Ar fi fost imposibil să facă săpături pentru hărțile unei zone de frontieră fără să trezească suspiciuni. Așa că au studiat unele vechi de prin diverse cărți. Una din fetele din gașcă era cartograf, așa că a desenat un plan al ariei aproximativ rău. Zona pe care au ales-o pentru a încerca să treacă dincolo era una împădurită. Odată ajunși acolo, a mai apărut o problemă. Nici unul dintre ei nu era vreun pasionat al escapadelor în natură. Erau niște copii de oraș. În ciuda hărții și a busolelor, orientarea în tren s-a dovedit a fi o chestiune dificilă. Soarta are, uneori, un simț al umorului cam de căcat. Se pare că, până la urmă, grupul a reușit să treacă dincolo de frontieră. Dar vegetația și întunericul i-au dezorientat. Pe scurt, patrula i-a surprins intrând în țară. De aici și acuzațiile de spionaj și anchetele dure care au urmat.

— Convenisem ca, dacă apare vreun pericol să ne despărțim ca să ne mărim șansele. Până la urmă nici unul nu știa mare lucru despre ceilalți, așa că dacă vreunul din noi era prins, nu avea cum să dea pe goarnă, că nu avea ce. Grănicerii ne-au prins în timp record. Unul dintre noi a și murit. Nu s-a tras nici un glonț. Lui Puiu i-a cedat inima de spaimă. Singurii care au reușit să scape au fost fratele tău și o fată. Pe ea au găbjit-o în zorii zilei următoare. Am înțeles că Iulian a reușit să ajungă acasă.

— Da. L-au umflat a doua zi.

— Vezi, tocmai asta e problema.

— Nu-nțeleg.

— Ți-am spus, nici unul dintre noi nu știa nici măcar numele celorlalți. Când am făcut cunoștință, fratele tău s-a prezentat Mihai. Pe noi au reușit să ne prindă la fața locului. Inclusiv pe fata care scăpase într-o primă fază. După Iulian au venit acasă. De unde au știut cine e?

— Nu știu ce să zic, Valentin…

— Așteaptă, mai e ceva. După ce ne-au prins și ne-au urcat în dubă, prima întrebare a fost: „unde e Iulian Niculescu?”. Au venit după noi punct ochit punct lovit. Pe fratele tău l-a trădat cineva.

— Cine? Noi nici măcar n-am știut ce voia să facă.

— Cineva a știut. Și a spus.

A durat mult până când semnificația faptelor mi-a pătruns mintea. Cineva dintre apropiații lui Iulian se dusese la Securitate și le spusese că fratele meu vrea să treacă fraudulos frontiera către Iugoslavia.

Încet, încet se năștea în mintea mea o întrebare pe care îmi doream să fi fost în stare s-o înăbuș.

Nu de alta, dar indiferent care ar fi fost răspunsul, știam că n-avea să fie ușor de acceptat.

Cine? Cine turnase?

Mai 2006

Nu sunt o persoană curajoasă. N-am fost niciodată. Atunci când a fost posibil, am mers pe cărări bătătorite de alții. Am lăsat de multe ori soarta sau astrele sau apropiații să decidă pentru mine, fiindcă mi-a fost frică. Iar când a trebuit să le iau, eu fie m-am aruncat cu capul înainte, fie m-am învârtit în jurul cozii până când nu s-a mai putut.

Evident, nici decizia de a consulta dosarul fratelui meu din arhivele fostei Securități nu a fost ușor de luat. De-abia când am început să acumulez mult prea multe nopți nedormite, m-am hotărât. Ajunsesem în punctul în care dormeam vreo două-trei ceasuri pe zi. Iar când reușeam să adorm, aveam coșmaruri. Visam că tata l-a turnat pe Iulian, ca să-l împiedice să plece. Sau că a fost văzut de vecina de la patru care era insomniacă și băgăcioasă. Sau că o făcusem chiar eu și creierul meu blocase acea amintire. Riscam să ajung la paranoia, așa că am purces la demersurile necesare.

Procedura este relativ simplă. Se depune o cerere tip pentru dosarul persoanei pe care vrei s-o studiezi. N-ai dreptul să consulți decât dosarele rudelor apropiate sau al soțului, respectiv soției, așa că trebuie să furnizezi și actele doveditoare ale legăturii cu omul în chestiune. Și evident, dovada morții acestuia. Căci dacă omul e viu și în putere, atunci doar el are dreptul să vadă ce-i în dosarul cu pricina. Cererea se analizează și dacă dezvăluirea informațiilor solicitate nu intră sub incidența secretului de stat, se face o programare. Pașii ăștia i-am urmat și eu și m-au programat în mai, într-o zi de marți.

Și iată cum, după câteva ore petrecute într-o sală de lectură asemănătoare cu cea dintr-o bibliotecă, doar că mai bine supravegheată, mă găseam în curtea sediului CNSAS cu niște copii xerox în mână, tremurând ca și cum aș fi avut Parkinson, și cu mintea blocată ca după o baie la cap cu apă înghețată.

Sediul Consiliului Național de Studiere a Arhivelor Securității este o clădire simplă și austeră, care se înalță fără avertismente într-o zonă rezidențială. Dacă ar fi să te iei după casele prietenoase din jur, cu garduri îngrijite și flori atârnătoare, ai putea crede că te afli în fața unui hotel

mai urâțel. Are și o curte care servește și drept parcare, dar pe marginea căreia sunt câteva bănci. Eu stăteam pe cea de lângă gard, pe marginea ei, țeapănă ca și cum aș fi înghițit un par. Simțeam un frig care izvora din mine, în ciuda faptului că soarele de mai inunda curtea cu o lumină veselă. Aș fi vrut să plâng, dar nu-mi ieșea. Pentru a câta oară în viața mea mă întrebam cum de fusese posibil să nu intuiesc absolut nimic? Rulam în minte momentul când polițistul îmi adusese dosarul. Mă instruise asupra regimului actelor de acolo și-mi explicase că dacă voiam să fac o copie, trebuia să-i arăt lui foile, el verifica dacă este permisă copierea actelor în chestiune și apoi mă conducea în sala unde era xeroxul. Am deschis dosarul, am trecut de paginile care conțineau informațiile generale despre frate-meu: nume, prenume, adresă, stare civilă, etc. Exista și un raport despre circumstanțele arestării lui. Documentul pomenea o sursă din anturajul lui Iulian. Primele foi scrise de mână m-au lămurit. Nici măcar n-a fost nevoie să citesc ca să-mi dau seama cine era informatorul. Trocan. Acel Trocan care era cel mai bun prieten al lui Iulian. Acel Trocan care, după moartea lui, mi-a sprijinit, plin de solicitudine, familia, a mimat amorul cu mine și m-a luat de nevastă. Care a fost un gentleman perfect pe vremea când eu mă purtam ca o artistă zbanghie și egoistă. Care i-a fost tată fiicei mele, singurul tată pe care Iuliana îl știa. Și singurul căruia fratele meu îi mărturisise intenția lui de a fugi din țară. Îi povestise întregul sistem, nu era de mirare că-i luaseră ca din oală.

Strângeam hârtiile alea-n mână și mă legănam ușor, ca un om care-și pierduse mințile pentru că aveam senzația că altfel aveam să împietresc. La un moment dat m-am trezit lângă mine cu un bărbat în uniformă. Cred că mă uitam la el ca și cum tocmai mă trezisem din comă, pentru că omul a ținut să precizeze:

— Sunt polițistul de la intrare, doamnă. M-auziți?

Am înclinat capul în semn că da.

— V-am adus un pic de ceai de la mine, spuse el în timp ce-mi punea în mână un pahar de plastic. Luați, e de iasomie. O să vă liniștească.

Am revenit cu mintea în lumea concretă și m-am uitat la el. Un bărbat mărunțel și grizonat. Probabil în jur de cincizeci de ani. Avea o figură luminoasă, care exprima bunătate. Am băut un pic din ceaiul lui. Era

aromat și bun. Și îndulcit corespunzător, probabil ca să m-ajute să-mi revin.

— Sunteți mai bine?

— Da, mulțumesc. Mai stau un pic și plec, am spus și am încercat să zâmbesc.

— Stați cât e nevoie. Să nu vă vină rău pe drum. Dacă mai vreți ceai, mă găsiți înăuntru. Am un termos plin.

S-a ridicat să se-ntoarcă la postul lui. După câțiva pași se întoarse și spuse:

— Uneori poate că ar trebui să lăsăm trecutul să fie trecut. Zgârmarea noroiului n-are ce bine s-aducă.

Cineva îmi mai spusese asta, dar cine? A, da, Sitaru securistul când l-am văzut ultima dată.

— Uneori pur și simplu trebuie zgârmat, am spus privindu-l fix.

Omul dădu din cap și se-depărtă fără vreo altă vorbă.

Nu știu cât am mai stat acolo. Dar la un moment dat m-am scuturat, am mai privit odată hârtiile, le-am împăturit și le-am pus în geantă. Am luat telefonul, am sunat-o pe mama și i-am zis că întârzii fără să-i dau alte explicații. Apoi am sunat-o pe Raluca.

— Ce faci? Unde ești?

— Acasă, zice ea. De ce?

— Vezi că vin la tine, am zis și am închis.

Când am ajuns la Raluca acasă, mă aștepta cu o sticlă de vin pe masă și două cafele făcute. Era îngrijorată. Ajunsesem să ne cunoaștem suficient de bine ca să simțim din vocea celeilalte când ceva nu era în regulă. Fără nici o introducere, m-am așezat pe scaunul de la masa din bucătărie cu haina pe mine și poșeta în poală. I-am povestit tot ce era de povestit, apoi am scos hârtiile și i le-am arătat. Ea și-a aprins o țigară și a început să le citească. Fața îi devenise palidă și buzele îi tremurau. Brusc mi-am amintit că Iulian nu era numai fratele meu. Era și iubitul ei. Se vedea că se lupta cu niște lacrimi. Privind-o, am realizat că în toți anii ăștia n-avusese nici o relație cu vreun tip. Eu sărisem din combinație în combinație, dar ea n-avusese pe nimeni pe termen mai lung. Aventuri mai fuseseră, dar nu se legase de nici unul. Îmi venea s-o iau în brațe, dar m-am abținut. A terminat de citit, a pus foile pe masă, a scos din dulap două pahare pe care le-a umplut cu vin și și-a mai aprins o țigară. Abia apoi s-a uitat la mine și m-a întrebat:

— Ce vrei să faci?

— Publicăm tot. De ce crezi că am venit la tine?

— Ești sigură? O să iasă tărăboi. Mă gândesc la mama ta, la Iuliana…

— Raluca, nu pot face altfel. Știi și tu asta.

— Da, știu.

Restul zilei și o bună parte din noapte l-am petrecut punând lucrurile cap la cap. De la primele semne pe care nici eu, nici ea nu le-am citit, până la evoluția lui Trocan de după Revoluție.

— O să mai dureze, dacă vrei să dăm cu el de pereți definitiv. Am și eu niște surse care mă pot lămuri cu reușitele lui de după ’89. Ministerul Muncii și toate alea…

— Crezi că va vorbi cineva?

— Cred că da. Faptul că au lăsat dosarul ăsta la liber spune multe. Dar trebuie să nu ne grăbim. De data asta chiar nu vreau să dau rasol.

Când am plecat am lăsat-o la computer. Acasă, fiică-mea dormea, dar mama mă aștepta. I-am povestit ce descoperisem și ce discutasem cu Raluca. A plâns în brațele mele un pic. Apoi m-a întrebat și ea dacă e o idee bună să dăm pe goarnă tot. Ce aveam să-i spunem Iulianei?

— Adevărul, ce altceva? Dar nu acum. Îi voi spune când va ieși articolul.

— Va simți că e ceva în neregulă.

— O să inventez ceva. Dacă-i zic de-acum va trebui să o rog să nu-i zică tatălui ei. Nu vreau s-o pun în situația de a alege între loialitatea față de el și cea față de mine. Nu e corect.

Eram frântă, așa că m-am băgat în pat. Am dormit puțin și prost. Pe la 6 dimineața am decis că oricum nu mai pot dormi, așa că puteam să-mi încep ziua următoare. Mi-am făcut o cafea capabilă să trezească și morții și m-am dus să o beau singură în camera dedicată cursurilor. Stăteam și priveam pendula lui Vlad. Când mi-am adus aminte. Poza! Poza, băga-mi-aș, cum am putut să uit? M-am dus glonț la dulapul unde țineam ceea ce mai păstrasem din arhiva lui Vlad. Am găsit plicul pe care îl marcase, cu mult timp în urmă, cu litera T și unde erau instantaneele surprinse la o agapă între militari dintr-o altă viață. Am ales-o pe cea în care se vedea cel mai bine figura bărbatului care aducea atât de mult cu fostul meu

soț. Descoperisem fotografiile când mă mutasem din vila din Dorobanți în apartament și luasem la mână toate lucrurile lui Vlad pe care mult timp le păstrasem în garajul casei pe care o împărțisem cu Trocan. Mi-a trecut prin cap că s-ar putea totuși, să nu fie nici o legătură între el și pozele astea. În lumina noilor descoperiri despre omul care-mi fusese partener de viață, îmi venea greu să cred că nu se uitase prin lucrurile mentorului meu când le-am adus acasă. În fine…

Am așteptat să se facă o oră decentă și m-am întors la Raluca. I-am dat poza și i-am povestit cum am dat de ea cu niște ani în urmă.

— Pe bune? Ai chestia asta de ani de zile și n-ai încercat să vezi ce e cu ea?

— Nu i-am acordat prea multă importanță. Era cât pe ce să le arunc. Asemănarea tipului ăsta cu Trocan e singura chestie care m-a oprit. Deși s-ar putea să nu fie nici o legătură.

Raluca mi-a aruncat o privire, apoi a întrebat:

— Ai idee cum a intrat Vlad în posesia chestiei ăsteia?

I-am povestit ce știam de la mentorul meu, că în timpul armatei mai scăpa de unele zile de instrucție făcând poze pentru superiori, când era solicitat.

— Aha, replică amica mea. Bine. Mă apuc de săpături. Tu du-te acasă și încearcă să te relaxezi și să te odihnești un pic. Arăți de parc-ai înviat de trei zile.

— Bine că ești tu Miss Univers!

August 2006

Omul se obișnuiește cu orice. Inclusiv cu așteptarea. Raluca mă rugase să n-o zoresc, s-o las să facă lucrurile ca la carte. Înțelegeam și eu că cercetările în povestea asta erau anevoioase și trebuiau făcute cu discreție. După noaptea petrecută cu amica mea, o vreme îmi verificam telefonul la fiecare cinci minute. Apoi la o oră, două. Apoi din ce în ce mai rar. Până la urmă toată povestea asta cu Trocan s-a dus într-un colț al minții mele și s-a-nchis acolo. Nici eu, nici mama nu mai vorbeam despre asta.

Luna august debutase frumos. Am petrecut o săptămână în Vamă cu fiica mea. Știu, nu pare tocmai destinația de vacanță pentru un copil, dar nu e chiar așa de rău. Oricum, mie și Iulianei ne-a plăcut maxim. Apoi am plecat în Hunedoara să fac ultimul set de poze pentru proiectul meu cu viața monahală. Am ales pentru pozele de vară Mănăstirea Prislop, acolo unde a trăit în parte și este înmormântat părintele Arsenie Boca. Era și pe atunci un loc de pelerinaj, dar nu era dileala mediatică de-acum. Experiența fotografică n-a fost chiar așa cum m-am așteptat. Măicuțele erau vizibil deranjate de povestea asta. Fără a fi nepoliticoase, arătau deschis că le încurca un pic prezența mea acolo. Fluxul constant de pelerini fractura și el viața monahală așa cum mi-aș fi dorit eu s-o surprind. În schimb am avut parte de un decor pe cinste. Și mă refer și la cel natural, dar și la biserica aceea ciudată care mi-a plăcut la nebunie. Mă rog, lucrurile au ieșit destul de bine până la urmă, iar eu mă bucuram că, în sfârșit, terminasem de făcut pozele și acum eu și Pavel puteam trece la alcătuirea efectivă a albumului. Hotărâsem să îmbogățim colecția de poze cu un scurt istoric al lăcașului de cult, care să includă și legendele locului, acolo unde existau. Și aveam să schițăm în câteva cuvinte și câte o poveste de viață dintre cele ale călugărilor sau măicuțelor de la mănăstire. De exemplu aici, la Prislop, întâlnisem o fostă asistentă medicală care decisese să se călugărească după ce-și îngrijise timp de câțiva ani soțul bolnav de cancer. Odată omul vieții pierdut, pur și simplu nu-și mai regăsise forța să continue. Pentru ea, călugăria era un fel de refugiu, un sanatoriu al sufletului. Povești de genul

ăsta culesesem de prin toate cele patru mănăstiri unde făcusem fotografii. Priveam peisajele ce se desfăşurau dincolo de geamul autocarului și vedeam cu ochii minții *layout*-ul pozelor și textelor când sunetul telefonului m-a scos din visare. Era Iuliana.

— Ce faci, iubito?

— Bine. Tu unde ești?

— Pe drum. Ajung acasă în câteva ore.

— Bine. Pentru că nu știu ce să fac cu bunica. E supărată.

— V-ați certat?

— Nu. A venit un domn și a-ntrebat de tine. Bunica l-a dus în bucătărie și a închis ușa. Când a plecat, ea era supărată rău. Am întrebat-o ce s-a-ntâmplat, dar mi-a zis că e totul în ordine, să nu-mi fac griji.

— Atunci nu te preocupa. Fii cuminte și n-o supăra. Vin eu și văd ce e cu ea. E pe acolo?

— Nu. E la cumpărături. Să nu-i zici că te-am sunat, că mi-a zis să te las liniștită pe drum. Dar cred că e mai bine să știi că e supărată.

— Bine, mami, mulțumesc. Las' că sun eu mai târziu și vorbesc cu ea. Te pupă mama. Ne vedem mai încolo.

N-a trebuit să ajung acasă ca să dezleg enigma. Misteriosul domn care mă căutase, mă aștepta la autogară. S-a legitimat. Îl chema Săndulescu și era de la Ministerul de Interne. Am simțit niște fiori reci instantaneu. De undeva din niște sertare ale memoriei s-au trezit niște amintiri nu tocmai plăcute. Omul a sesizat stânjeneala mea și a căutat să mă calmeze. Problema lui era legată de un anumit material fotografic a cărui sursă primară era, după câte știa el, regretatul fotograf Vlad Lascăr. Mi-a picat fisa pe loc. Fotografia pe care i-o dădusem Ralucăi. Investigațiile ei începuseră să stârnească valuri.

A trebuit să decid pe loc ce aveam să-i spun. Mi-am zis că n-avea nici un rost să încerc să-l mint. Da, poza aceea am găsit-o eu printre lucrurile rămase de la Vlad. M-a șocat asemănarea cu fostul meu soț și i-am arătat-o Ralucăi.

— Doamnă, știm că ați solicitat să citiți dosarul fratelui dumneavoastră din arhivele Securității.

— Da. Și?

— Realizez că descoperirea faptului că soțul dumneavoastră este delatorul fratelui a fost un șoc. Și nu vă condamn că vreți ca această poveste să iasă la iveală. Așa cum i-am spus și doamnei Raluca Dobre, oamenii trebuie, în general, să-și asume consecințele faptelor lor. Domnul Zamfir a devenit informator prin propria voință. De altfel i-am propus doamnei Dobre să-i pun la dispoziție și alte documente, care n-aveau cum să se regăsească în dosarul lui Iulian Niculescu, cum ar fi angajamentul domnului Zamfir. Dar trebuie să înțelegeți că anumite lucruri trebuie să rămână ascunse publicului pentru a nu pune în pericol operațiuni de interes național din prezent. Dezvăluirea poveştii legate de Radu Zamfir ar putea face rău multor oameni, chiar dacă domnia sa nu mai este printre noi. Înțelegeți, nu?

Radu Zamfir. Bunicul lui Trocan. Deci povestea cu dizidența lui era o acoperire. De aici și asemănarea cu fostul meu soț. Când m-am despărțit de Săndulescu ăsta mă simțeam de parcă mă lovise un uragan.

Ceva mai târziu stăteam de vorbă cu Raluca la mine în bucătărie.

— Sincer, nu-mi vine să cred cât ești de naivă, uneori. Chiar ai crezut că nu e nicio legătură între ăla din poză și Troci?

— Cred că mi-am dorit foarte tare să cred chestia asta. Și știi cum e, dacă vrei ceva cu adevărat…

— Fată, tu-l mai iubești?

— Pe cine?

— Pe Trocan, desigur.

— Nu știu dacă l-am iubit vreodată cu adevărat. Dar era prietenul lui Iulian. Și salvatorul meu, într-un fel. Dar nu l-am iubit în adevăratul sens al cuvântului. Nu așa cum l-am iubit pe Vlad.

Raluca a dat să spună ceva, dar a renunțat. A oftat și m-a sărutat pe frunte.

Septembrie 2006

— Avem de ales, spuse Raluca în timp ce-și turna încă un pahar de vin.

Făcusem niște poze publicitare pentru cramele Jidvei și adusesem de-acolo un vin alb al cărui nume avea sonorități germane care-l făceau de nepronunțat, cel puțin pentru mine. Dar era al naibii de bun.

— Între ce și ce?

— Între a concentra povestea pe Troci sau a săpa mai adânc și vedem unde-ajungem. Dar să știi că mie mi se pare periculos. Nea Săndulescu ăla mi-a dat fiori reci cu toată politețea lui. În plus, omul s-a ținut de cuvânt și ne-a dat documente care-l pun definitiv pe tapet pe bărbatu-tău.

— Fostul!

— Mă rog, detalii.

Într-o lume ideală aș fi mers până-n pânzele albe. Așa cum fac eroii prin filme și cărți. Dar eu nu trăiam în filme și cărți. Iar în lumea reală aveam o familie de care trebuia să am grijă. Unde mai pui că ideea de a avea serviciile din nou pe coada mea mă cam speria. Mi-am spus că, până la urmă, trădarea lui Trocan era cel mai oribil aspect al întregii povești. Dacă deșteptu' ăsta decidea că prietenia cu Iulian era mai importantă decât angajamentul către instituția aia sinistră, poate lucrurile ar fi stat altfel. Iar modul cum s-a insinuat în familia noastră după, ca și cum nici usturoi n-a mâncat și nici gura nu-i mirosea, mă umplea de greață.

— Îl facem pe Trocan. Vreau să-l văd pe micuț cu creierii pe pereți.

Raluca m-a fixat cu privirea câteva secunde înainte să spună:

— Ne referim strict la publicarea articolului, da?

— Sigur că da. Tu ce credeai?

— Nu știu. Dar expresia feței tale m-a pus pe gânduri.

Am păstrat tăcerea o vreme. Apoi, aparent fără nici o legătură, Raluca m-a-ntrebat:

— Auzi, tu ai aflat vreodată cum s-a ales individul cu prenumele ăsta ciudat, Trocan?

— Da. E o poveste haioasă pe care mi-a spus-o Troci înainte de căsătorie. Mama lui a făcut Facultatea de Farmacie. Pe vremea aia erau mulți studenți arabi în România. Viitoarea doamnă Zamfir a făcut o pasiune pentru un coleg de an pe care îl chema Terhan. Familia a intervenit decisiv și a omorât povestea de dragoste din fașă. Dar undeva în sufletul ei, femeia a păstrat ceva pentru bărbatul după care i se aprinseră călcâiele în tinerețe. Când s-a născut Troci i-a cerut soțului să îi pună copilului numele marii ei iubiri. Se pare că omul a fost de acord, numai că atunci când s-a dus să „înmatriculeze" progenitura era muci de beat și… așa a ieșit.

În seara dinaintea apariției articolului am decis să-i vorbesc fiicei mele despre ceea ce avea să urmeze. Știa deja că unchiul ei murise în închisoare. Acum însă i-am spus toată povestea. Și am vorbit despre trădarea lui Trocan, cât de mult ne costase și cum continuase să ne mintă și după aceea. Iuliana m-a ascultat în tăcere, privindu-și mâinile pe care le ținea în poală. Pe măsură ce relatam și priveam, mi s-a făcut frică. Pentru prima dată conștientizam că era posibil ca toată povestea asta să-mi distrugă relația pe care o aveam cu fiica mea. Mă îngrozea efectiv perspectiva. Dar era prea târziu ca să mai dau înapoi.

Am spus ce aveam de spus și apoi am tăcut, așteptând reacția Iulianei. Fata a petrecut câteva minute în liniște, încercând să cuprindă informația cu mintea ei fragedă. După o vreme m-a-ntrebat:

— De când vă știți, tu și tata?

— Ți-am zis, ne știm de copii. Fratele meu și tatăl tău au fost prieteni de când îmi pot aduce aminte. Eu am crescut cu ei, cu gașca. Cu ei am ieșit seara în oraș prima oară, am băut primul pahar de vin. Trocan m-a-nvățat să înot. Iar după moartea lui Iulian a fost alături de noi. Sau eu așa am crezut…

M-am oprit pentru că-mi simțeam lacrimile curgând pe obraji. Era prima oară în multă vreme când vorbeam de perioada aceea de început când eram plină de vise și când cel ce avea să-mi fie soț era un fel de Făt-Frumos. Când căsnicia noastră a-nceput să se ducă de râpă, am îngropat amintirile astea undeva în adâncul sufletului. Dar acum ieșiseră la iveală. Și făceau ca trădarea lui Trocan să fie și mai greu de suportat.

Iuliana a venit și m-a luat de mână.

— Și tu crezi că toate astea au fost minciuni?

— Nu știu, iubito. Pur și simplu nu știu. Dar, dacă n-au fost minciuni, cum a putut să facă ce a făcut? Și mai ales cum a putut să se prefacă a fi alături de noi după moartea fratelui meu? Cum de nu i-a fost rușine?

Fata nu mi-a răspuns. Nici n-avea cum. Toate astea erau și așa prea mult pentru ea. Dar m-a îmbrățișat și și-a lipit fața de obrazul meu. Am strâns-o în brațe încercând să mă umplu de căldura ei. Nu-mi pierdusem fiica!

După o vreme Iuliana s-a desprins din îmbrățișare și m-a privit în ochi.

— Mami, te superi pe mine dacă… eu îl iubesc în continuare pe tati?

Recunosc, întrebarea m-a luat prin surprindere. Dar adevărul era că Trocan fusese și continua să fie un tată bun pentru ea. Atunci ar fi fost, poate, momentul să-i mărturisesc că tatăl ei nu era, de fapt, tatăl ei. Dar pe de o parte, era cam mult. Și pe de altă parte, ce-aș fi putut pune în loc? Un individ pe jumătate sălbăticit care făcuse pușcărie pentru furt? Mai bine lasă…

— Iubito, tu ai avut parte de un tată bun. E normal să-l iubești. Ce vreau să-nțelegi este că eu nu am avut cum să procedez altfel. Știu că nu e drept că povestea asta din trecut trebuie să te afecteze și pe tine. Mi-aș fi dorit să pot evita asta…

— Știu, mi-a spus fetița mea și s-a cuibărit la mine-n brațe.

Nu știu cât am stat așa. Mult. Și a fost bine. A fost genul ăla de moment căruia vrei să-i dai *save* în suflet, să-l ai acolo și să-l retrăiești din când în când.

Octombrie 2006

Publicarea articolului despre Trocan n-a avut nici pe departe efectul scontat. Ziarele și televiziunile s-au frăsuit câteva zile. Niște reporteri m-au sunat pentru comentarii. Câțiva prieteni și cunoștințe m-au sunat să mă felicite. Unii m-au căutat să mă-njure. Și cam asta a fost tot. Nimeni nu l-a arestat pe fostul meu soț ca să-l ia la întrebări. Oficialitățile nici măcar nu s-au deranjat să declare că vor studia cazul.

Pe de-o parte era un lucru bun. Mă temusem că stârnirea poveștii ăsteia o să pună familia mea în centrul atenției presei și nu numai. Ultimul lucru pe care mi-l doream era să le văd pe Iuliana și pe mama înconjurate de reporteri când veneau de la școală.

Pe de altă parte faptul că o asemenea informație aruncată în spațiul public n-avea nici un fel de consecință serioasă, mă dezamăgea profund. E drept că Trocan nu mai activa în spațiul politic. Bănuiesc că dacă ar fi deținut la acel moment o poziție oficială lumea s-ar fi agitat un pic mai mult, dar, foarte probabil, nimic semnificativ nu s-ar fi întâmplat. De altfel aveau să treacă o poală de ani până când doi torționari care au ucis dizidenți prin anii ’50 – ’60, în închisorile comuniste, să fie judecați. Bănuiesc că amărâții ăștia de turnători nu vor fi nici măcar citați la interogatoriu în timpul vieții.

Fostul meu soț a stat cu capul la cutie câteva zile. Nimeni nu știa nimic de el. Dar, pe la începutul lui octombrie m-a sunat. Voia să ne vedem, să vorbim. În primul moment am vrut să-i dau viteză. Apoi am realizat că, de fapt, și eu voiam să-l văd. Să mă uit în ochii lui și să-l întreb cum a putut să facă așa ceva și apoi să se mai uite în oglindă dimineața. În plus, oficial era tatăl Iulianei, deci mai existau niște chestii de stabilit.

— E ok dacă ne-ntâlnim la *Indiana*?

Nu știu ce i-a venit cu locul ăla. Pe vremea copilăriei noastre *Indiana* era o cofetărie în Drumul Taberei. Avea niște prăjituri faine sau, mă rog, nouă așa ni se păreau. Dar faima locului era dată de faptul că seara acolo se adunau golănașii cartierului. Nu se-ntâmplau cine știe ce grozăvii. Beau niște beri, fumau, agățau fetele. Dar pe vremea acea era o chestie ieșită din comun. Auzisem că,

în locul cofetăriei de altă dată, se făcuse un restaurant foarte drăguț, dar nu fusesem niciodată acolo. Am acceptat.

M-am dus cu motorul. Întâi pentru că era o zi frumoasă și voiam să profit și să mă mai dau cu bestia cu două roți. Dacă năvăleau ploaia și frigul, se cam termina cu distracția asta. Pe de altă parte, motorul îmi dădea curaj și siguranță. Mă simțeam puternică cu echipamentul pe mine și cu mâinile pe ghidon. Și chiar aveam nevoie să mă simt puternică în ziua aia.

Am intrat și l-am găsit pe Troci într-un colț al sălii, uitându-se într-o cană de cafea. Eu am cerut un pahar de apă minerală. Eram și așa cu nervii întinși la maxim, chiar nu mai aveam nevoie de cofeină. Am trecut repede peste saluturi și amabilități. Pentru că eu nu spuneam nimic, a trecut el direct la subiect.

— Știam că nu vei rezista curiozității și vei citi dosarul. Mă mir că n-ai făcut-o până acum. Dar m-aș fi așteptat să vorbești cu mine înainte de a face totul public. Am fost, totuși, o familie…

— Nu. Nu cu tine am fost eu căsătorită. Ci cu cel mai bun prieten al fratelui meu. Un om despre care am crezut întotdeauna că e mai bun, mai decent și mai pământean decât mine. Nu ești tu ăla.

— Astea sunt sentimentalisme ieftine.

— Pentru tine, evident că asta sunt.

— Să știi că am ținut la Iulian. Pe bune…

— Să mori tu!

— Știi ceva? Am făcut ce a trebuit să fac și n-am de gând să-mi cer scuze pentru asta.

— Moartea fratelui meu fiind ce? Un efect colateral?

— Ascultă, nimeni n-a crezut că se va ajunge aici. Când am raportat contactul lui cu olandeza aia și propunerea ei de căsătorie, nici nu le-a păsat. Dar organizarea pe care au făcut-o de data asta, cu anunțuri conspirative și tot tacâmul a atras atenția. Era o perioadă explozivă: căderea zidului în Berlin, ăla cu Perestroika și Glasnostul lui în URSS… Oamenii erau panicați. Am încercat să le explic că e o copilărie, că puștii ăia aiuriți nu voiau decât să plece din țară, dar n-am avut sorți de izbândă. Și faptul că au fost prinși intrând în țară și nu ieșind a pus paie pe foc…

Am tăcut o vreme. Mă irita foarte tare calmul, detașarea cu care vorbea.

— Știi, nu pot să nu mă-ntreb: nu puteai să fii și tu un simplu inginer? Trebuia să te faci turnător și să fii un prieten de căcat?

— Mi-am dorit tot timpul să fac parte din serviciile secrete. Probabil relația specială pe care am avut-o cu bunicul meu a sădit sămânța…

— A, da, bunicul tău dizidentul…

Trocan zâmbi. Doamne, îmi venea să pun mâna pe cască și să-i trag una cu ea în cap!

— Ești furioasă, înțeleg asta. Dar așa erau vremurile. Dacă n-ar fi venit momentul ’89 am fi fost niște eroi anonimi. Așa, suntem niște renegați public. Asta-i viața!

— Doamne, cât mă scârbești! Nu mai poza în victimă, că nu ești. Or fi fost prin Securitatea aia și unii care au acționat pentru țară și și-au asumat riscuri mari. Tu nu ești unii dintre ei. Ești ultima maimuță din lanțul trofic, care în speranța că va fi primit în liga profesionistă, a acceptat să facă potlogării de amator.

Trocan oftă.

— Ești decisă să mă consideri băiatul rău. Probabil că, din perspectiva ta, așa și este. Dar să știi că eu chiar am ținut la voi. Și mi-a plăcut să fiu căsătorit cu tine.

Am simțit că borăsc pe masă dacă nu mă ridic în momentul ăla.

— Să știi că puteam să-ți fac mult rău dacă voiam. Și încă pot. Aș putea să mă judec cu tine pentru custodie. Aș putea demonstra că ești o mamă nepotrivită. Încă mai am resursele necesare…

— Ascultă, pulică, bagă bine la cap! N-ai nici un fel de resursă, ești fix nimeni în drum. Ai tăi ți-au pus capul pe tavă ca să se salveze ei. Iar dacă-ncerci vreo ghidușie în privința custodiei, o rezolv simplu: am să spun cine e tatăl biologic al Iulianei. Și crede-mă, n-o să-ți convină.

A înghețat. S-a făcut alb ca varul și buza de jos a început să-i tremure. Nu știa! *Wooow*, *payback time*! M-am așezat înapoi la masă și am zâmbit.

— Nu știai? Oamenii tăi n-au considerat necesar să-ți spună?

De fapt nu cred că știa nimeni. La momentul ăla mă-ndoiesc că ne mai fila cineva. Nu mai eram de interes.

— Cine e?

— Un prieten de-al meu, nu-l știi tu. Încearcă să m-ataci și vei afla.

S-a sprijinit în mâini și s-a ridicat în picioare. Am simțit panica crescând în mine. Pentru câteva clipe am crezut că avea să mă lovească. A închis ochii și a respirat adânc. S-a așezat la loc și a spus cu o voce calmă.

— Au avut dreptate oamenii mei, cum le zici tu. Ești o curvă. Întotdeauna ai fost. De-aia l-au băgat și pe Vlad în poză. Au știut că eu n-o să fiu de ajuns. Că mai trebuia să fie o pulă prin preajmă.

Am simțit un pumn în stomac.

— Nu știai? ironiză Trocan. Amica ta jurnalistă nu ți-a spus? Sunt sigură că a aflat când a-nceput să facă săpături…

— Minți! am zis și mi-am simțit dinții scrâșnind.

Nu mințea și am știut asta atunci, pe loc. Prea se potriviseră toate. Vlad apăruse în viața mea fix când avusesem nevoie de el. Lucra la atelierul ăla unde nu venea nimeni să facă poze. Avea tot felul de proiecte pe care nu le făcea nimeni altcineva înainte de Revoluție. Acum priveam cu alți ochi și poza găsită printre lucrurile lui și avertismentul pe care mi l-a dat când am decis să mă duc să vorbesc cu Șepka la afurisitul ăla de gater. Și faptul că Trocan nu încercase niciodată se ne despartă, pe mine și pe Vlad. Nu la modul serios.

— Așa e viața, spuse Trocan râzând. Eu și fotografu' minune am fost trimiși pe lângă tine ca să descoperim o conspirație care, de fapt, nu exista. Apoi a venit decembrie și totul s-a dus naibii. Dar noi trei am rămas legați unul de altul…

Am ridicat privirea și m-am uitat fix în ochii lui.

— Sper să mori, am șuierat. Să te-mbolnăvești de cancer și să te chinui ani de zile. Și tu și familia ta de securiști împuțiți. Să te tăvălești pe jos de durere. Să-ți dorești să mori, iar Aia-cu-coasa să te facă să mai aștepți! Să te ia dracu'!

M-am ridicat și am plecat. Ochii mi s-au umplut de lacrimi. Le-am șters cu podul palmei, mi-am pus casca și am încălecat motorul. Am mers mult. Ore. Am ieșit din oraș și am mers unde am văzut cu ochii.

Am ajuns acasă seara. Când am intrat în apartament, Iuliana vorbea la telefon. Cu Trocan. Am intrat în panică. Dacă-i spune fetei că tocmai a aflat că nu e tatăl ei? Asta ar fi putut fi un șoc pentru ea. Unul care să ne afecteze pe toți… Dar nu i-a spus. O sunase să-i zică că pleacă din țară și că nu se vor mai vedea o vreme. Am răsuflat

ușurată. Am culcat copilul și m-am refugiat în duș. Mi-am dorit să nu fi dat curs invitației lui Trocan. N-am aflat nimic din ceea ce-mi doream: de ce a rămas cu mine și după Revoluție? Cum a reușit să se infiltreze la vârf așa de repede? În schimb am aflat că marea mea iubire era tot un delator. Am ieșit din duș și m-am refugiat ca de obicei, în mica mea sală de curs. Am luat un pahar de whisky și m-am oprit în fața pendulului lui Vlad. Pentru o clipă m-am vizualizat luând un ciocan și făcându-l țăndări. Dar n-am făcut-o. Nu am putut. Pur și simplu, nu am putut.

L-am iubit pe Vlad. Este, poate, singurul bărbat pe care l-am iubit cu adevărat. Uneori îmi spun că, în ciuda faptului că a ajuns în preajma mea la ordin, m-a iubit totuși. Am multe amintiri care să-mi dovedească asta. Momente care n-ar fi putut fi trucate. Zic și eu…

A doua zi m-am dus la Iulian la mormânt. N-o prea făcusem până atunci. Chestia cu dusul la cimitir îi revenea mamei. Dar atunci am simțit nevoia. Am luat-o cu mine și pe Iuliana. Eu m-am întins pe lespedea rece și am început să-i povestesc fratelui meu toate cele întâmplate și aflate. Ca atunci când eram copii și stăteam lungiți pe iarbă, în parc și povesteam. Iuliana scosese bicicleta din mașină și se plimba pe aleile liniștite ale cimitirului.

Așa ne-a găsit Raluca. Mă sunase toată dimineața pe mobil, dar nu-i răspunsesem. Într-un final i-a telefonat mamei, care i-a spus unde ne-am dus.

— Nu mă mir că toți d-aci s-au oprit din ce făceau și se holbează la voi. Una se dă cu bicicleta printre morminte, iar alta doarme pe o lespede.

— Nu dorm, vorbesc cu Iulian. Iar pentru fată e mai sigur să se plimbe cu bicla pe aici decât pe stradă. Aici nu e așa circulat.

Raluca ezită un pic apoi se așeză lângă mine, pe lespede. Ezitarea se datora faptului că era îmbrăcată într-un *deux pièces* din catifea asortat cu pantofi cu toc cui. Și mai zicea de mine că eram o apariție în cimitir!

— Tu ești ok? a întrebat.

— De ce nu mi-ai spus de Vlad?

A oftat.

— Am încercat. Dar mi-ai spus că a fost marea ta iubire, și nu m-a lăsat inima. Am sperat să nu afli…

Am dat din cap.

— Îmi pare rău, a zis ea și m-a îmbrățișat. Sunetul telefonului meu a întrerupt momentul. Era Pavel. Mă sunase să-mi zică că avea să vină în dup-amiaza aceea să-mi facă reparațiile la motor. Cu o zi înainte când mă plimbasem de nebună, constatasem niște mici probleme. Și voiam să le rezolv înainte de a deveni probleme mari.

— Mami, mami, pot să-l ajut și eu? Te rooog!

Fiica mea dezvoltase un interes acut pentru mecanică. Prietenia noastră cu Pavel nu făcuse decât să-i dea apă la moară. Ăla o căra cu el de câte ori era posibil și o lăsa să-și bage năsucul peste tot.

— Cine e Pavel? a vrut să știe amica mea ziaristă.

— Fostul meu instructor de moto. Care e și teolog. Cel cu proiectul cu mănăstirile.

— Teolog? Tu ești prietenă cu un teolog?

— Da' ce-are? Ciungă-n păr?

— Securist, fotograf, apoi critic literar, acum teolog. Da' știu că diversifici…

Asta ca să nu mai amintim de un student și o pictoriță, mi-am zis în sinea mea.

— Crezi că el m-a iubit?

— Cine?

— Vlad…

Raluca a rămas pe gânduri câteva clipe.

— Da, sunt sigură, a răspuns într-un final și mi-a zâmbit.

Ăla, cum îi zice? A, da! Epilog.

S-a scurs multă apă pe Dâmbovița de când s-au întâmplat toate astea. Și de atunci s-au mai întâmplat o grămadă. Viața a mers mai departe. România a intrat în Uniunea Europeană. Fotografia a trecut definitiv în era digitală. A apărut *smartphone*-ul care poate face niște poze de cade mâța-n coadă. Unii colegi fotografi s-au specializat și țin și cursuri despre cum să faci poze faine cu telefonul. Eu încerc să mă adaptez…

Iuliana a crescut. E o domnișoară în toată legea. Frumoasă foc. Și mai tot timpul într-o salopetă plină de ulei. Pasiunea ei pentru motoare e mai mult decât un hobby. În timp ce fetele de vârsta ei cumpără haine, fac cursuri de *make-up*, inventează stiluri, a mea segmentează motoare, schimbă filtre și ulei, recondiționează piese. Motiv pentru care-i cunoaște pe toți masculii cât de cât interesanți, fapt ce le bagă-n boală de nervi pe amicele ei.

Am pierdut-o pe mama. Și pe Pavel. La distanță de cinci ani unul de altul. Viața grea la mama, un bou care nu a acordat prioritate la Pavel. Nu se-nsurase și nu devenise preot. Chestia asta m-a făcut să-mi repoziționez prioritățile și să fac pace cu mine și cu viața mea.

Și-atunci de ce am simțit nevoia să scriu toate astea? Probabil de plictiseală. Am căzut cu motorul și mi-am bulit o coastă și piciorul, ceea ce m-a scos pe tușă o vreme. A trebuit să găsesc ceva de făcut, altfel o luam razna.

Sau poate dintr-o frustrare. Când m-am apucat de fotografie am sperat că voi avea șansa unei poze care să rămână în memoria generală. Cum e cea a lui Che Guevara care apare și acum pe tricouri și scrumiere. Sau cea cu Einstein scoțând limba, când fotograful Arthur Sasse a reușit să-l scoată din minți la o recepție prin anii ’50. Sau – de ce nu? – poza reușită la Revoluția din decembrie ’89 de un tip de la *Paris Match* care a fotografiat un puști cu steagul tricolor și a publicat-o sub titlul „Gavroche de Bucharest”, făcând astfel ocolul lumii. Dar n-a fost să fie. De-a lungul timpului am reușit câteva chestii interesante, dar mi-e foarte clar că, la un moment dat, se vor rătăci printr-un anticariat uitat. Sau, și

mai rău, printr-o arhivă virtuală pe care n-o mai accesează nimeni.

Și ajungi să te-ntrebi: eu ce las în urmă? Și nu, dragii mei, copiii nu se pun, oricât de reușiți ar fi. Nu-i naști și nu-i crești ca să fie un fel de monument viu al tău. Ei au propriul destin, propriile reușite, propriile ratări.

Mie mi-a dat prin cap că aș putea lăsa în urmă o poveste…

Câteva vorbe de la autor

Mărturisesc, această carte a fost greu de scris. Este, poate, cea mai personală pe care-am scris-o până acum. Și poate tocmai de aceea pe fata din carte o chemă Ana. Așa am simțit că trebuie s-o cheme. Pățaniile ei sunt un amestec: câteva bucăți de realități ale mele și ale celor din jurul meu și multă ficțiune. Dar ea este, într-un fel, o oglindă a mea. Mai ales în privința trăirilor, a ratărilor, a ezitărilor și a regretelor.

Există și unele diferențe. Ana din carte este mai puternică decât mine. În anumite momente are puterea de a lua decizii pe loc, indiferent de consecințe. Pe de altă parte, Anamaria Ionescu este mult mai norocoasă. Fie și pentru faptul că am în jurul meu un comando format din familie și prieteni care stau cu ochii pe mine ca pe butelie. Parafrazând gluma aceea de pe facebook *I think my guardian angel drinks,* cred că al meu ar fi fost în comă alcoolică dacă n-ar fi avut ajutoare terestre de nădejde. Dar și Ana și Anamaria iubesc și urăsc din tot sufletul și nu regretă nicio trăire.

Scriu cu pasiune pentru că citesc cu pasiune. Am avut norocul să cresc într-o casă plină de cărți cu un tată care a avut înțelepciunea și răbdarea să mă ajute să descopăr cititul fără să mi se pară o corvoadă.

N-am avut șansa de a fi mamă, dar m-am inspirat, când am creionat relația Anei cu fiica ei, din relația mea cu mama. Soarta ne-a dat puțin timp împreună, dar am avut parte de tot ce și-ar putea visa o fiică să trăiască alături de mama ei.

Fără să am pretenția că am surprins niște clipe de istorie – există profesioniști care fac asta – vreau să cred că se vor putea identifica cu Ana cei din generația mea, care au ieșit din comunism plini de elan și speranțe, pentru ca apoi să revină, în mod brutal, cu picioarele pe pământ. Ne-am lămurit și noi, într-un târziu, că și democrațiile occidentale au problemele lor. Acum le trăim și noi.

Am în jurul meu câțiva oameni în a căror opinie și sentimente față de mine am deplină încredere. Și acest volum a beneficiat de opiniile lor critice. Cartea e mai bună, pentru că mi-am asumat unele sugestii. Și nu atât

de bună pe cât ar fi putut fi pentru că nu le-am adoptat pe toate. Vă mulțumesc și vă iubesc.

Îi mulțumesc editorului și prietenului Bogdan Hrib pentru că îmi acordă, cu fiecare carte publicată, un nou cec în alb. Și autorilor din echipa Tritonic cu care fac echipă în eforturile de a ajunge la cititori și care mi-au devenit prieteni.

Și îți mulțumesc ție, cititorule, că ai deschis această carte și ai citit povestea Anei.

Anamaria Ionescu
Crăciunul care nu a mai venit

1989. Iulian, un tânăr plin de vise, și speranțe încearcă să treacă clandestin frontiera și este prins. Condamnat la închisoare, el își pierde viața la câteva săptămâni de la pronunțarea sentinței. Ana, sora lui, este la vârsta năzuințelor liceale când se întâmplă nenorocirea. Și, din acel moment, viața ei și a familiei se prăbușește ca un castel de cărți de joc. Revoluția din decembrie ’89 aduce un licăr de speranță. Poate că visele ar putea renaște. Și vor putea să afle cine este vinovat pentru drama familiei lor.

Fata se aruncă în viață cu impetuozitatea unei furtuni. Și totuși, fantoma fratelui ei este mereu prezentă. Uneori Ana se cufundă în amintirile despre Iulian. Alteori fuge de ele într-un mod aproape distructiv. Ca să poată să se elibereze, să facă pace cu trecutul, trebuie să afle ce s-a întâmplat în acea primăvară blestemată când fratele ei s-a întors acasă între patru scânduri. Dar drumul către adevăr e lung, sinuos și, uneori, periculos. Iar descoperirea lui nu întotdeauna izbăvește…

Un roman cu și despre oamenii care au trăit tranziția între comunism și libertate.

Anamaria Ionescu

Crăciunul care nu a mai venit

1989. Iulian, un tânăr plin de vise, și speranțe încearcă să treacă clandestin frontiera și este prins. Condamnat la închisoare, el își pierde viața la câteva săptămâni de la pronunțarea sentinței. Ana, sora lui, este la vârsta năzuințelor liceale când se întâmplă nenorocirea. Și, din acel moment, viața ei și a familiei se prăbușește ca un castel de cărți de joc. Revoluția din decembrie '89 aduce un licăr de speranță. Poate că visele ar putea renaște. Și vor putea să afle cine este vinovat pentru drama familiei lor.

Fata se aruncă în viață cu impetuozitatea unei furtuni. Și totuși, fantoma fratelui ei este mereu prezentă. Uneori Ana se cufundă în amintirile despre Iulian. Alteori fuge de ele într-un mod aproape distructiv. Ca să poată să se elibereze, să facă pace cu trecutul, trebuie să afle ce s-a întâmplat în acea primăvară blestemată când fratele ei s-a întors acasă între patru scânduri. Dar drumul către adevăr e lung, sinuos și, uneori, periculos. Iar decoperirea lui nu întotdeauna izbăvește...

Un roman cu și despre oamenii care au trăit tranziția între comunism și liberatate.

www.tritonic.ro
www.tritonic.ro/blog
www.tritonic.ro/ebooks

Foto coperta 1 © Stokkete | Dreamstime

Table of Contents

Martie 1989
Iulie 1989
Septembrie 1989
Decembrie 1989
Iunie 1990
Mai 1991
August 1991
Noiembrie 1991
Iulie 1992
Decembrie 1992
Februarie 1993
Mai 1993
Iulie 1993
Septembrie 1993
Octombrie 1997
Decembrie 1997
Martie 1998
Iunie 1998
Octombrie 1998
Decembrie 1998
Martie 1999
Octombrie 1999
Decembrie 1999
Mai 2000
Februarie - Martie 2001
Decembrie 2001
Mai 2002
Septembrie 2002
Decembrie 2002
Martie 2003
Iunie 2004
Octombrie 2004
Iunie 2005
Decembrie 2005
Februarie 2006
Mai 2006
August 2006
Septembrie 2006
Octombrie 2006
Ăla, cum îi zice? A, da! Epilog.

Câteva vorbe de la autor

Table of Contents

Martie 1989	5
Iulie 1989	13
Septembrie 1989	21
Decembrie 1989	26
Iunie 1990	37
Mai 1991	42
August 1991	44
Noiembrie 1991	47
Iulie 1992	49
Decembrie 1992	53
Februarie 1993	57
Mai 1993	59
Iulie 1993	63
Septembrie 1993	67
Octombrie 1997	69
Decembrie 1997	72
Martie 1998	75
Iunie 1998	78
Octombrie 1998	82
Decembrie 1998	84
Martie 1999	87
Octombrie 1999	91
Decembrie 1999	94
Mai 2000	96
Februarie - Martie 2001	100
Decembrie 2001	104
Mai 2002	107

Septembrie 2002 110
Decembrie 2002 114
Martie 2003 116
Iunie 2004 120
Octombrie 2004 124
Iunie 2005 128
Decembrie 2005 132
Februarie 2006 136
Mai 2006 141
August 2006 146
Septembrie 2006 149
Octombrie 2006 152
Ăla, cum îi zice? A, da! Epilog. 158
Câteva vorbe de la autor 160